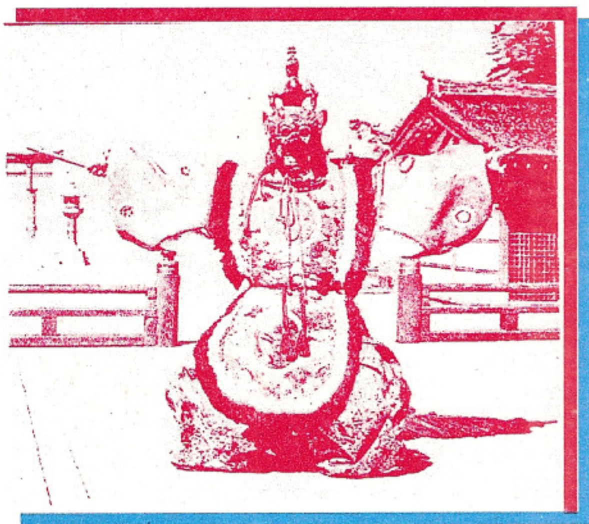
Mario Mercier

Şamanism și şamani

Colecția EZOTERISM

Editura MOLDOVA

ŞAMANISM ŞI ŞAMANI

Către polul Nord, în regiuni unde n-a pătruns încă „civilizaţia" (Asia şi Siberia septentrionale, Laponia, Mongolia, Alaska, Marele Nord canadian), putem întâlni bărbaţi şi femei călătorind în lumea Spiritelor, venind de acolo cu puteri inexplicabile pentru spiritul nostru cartezian: *şamanii.* Sunt preoţi, magi, vrăjitori, vindecători... ?

Şamanismul este „ştiinţa manipulării spiritelor". Şamanul evoluează într-o lume esenţial magică, el însuşi fiind „magic" în sensul că percepe corespondenţele secrete ale naturii şi cosmosului. Înzestrat cu conştiinţă intuitivă remarcabilă, clarvăzător, în legătură cu marea putere cosmică, el are şi puterea încarnării şi metamorfozei. E în stare să se deplaseze în diferitele planuri ale lumii invizibile, atingând extazul. Dar nu ajunge la acest stadiu suprem al Conştiinţei decât după o îndelungată şi grea iniţiere, atât fizică cât şi mentală. Misiunea lui pe pământ, umanitară, e de a-şi pune forţele magice în slujba comunităţii în care trăieşte.

Iniţiat în şamanism, Mario Mercier ne face să trăim, *din interior*, practica şamanică şi să pătrundem în spiritul şamanului. Deopotrivă o călătorie etnografică captivantă şi revelatoare, o relatare a experienţelor trăite, această carte ne apropie de un univers magic şi spiritual a cărui origine se pierde în negura timpului.

ISBN: 973-9146-19-8

Lei: 700

MARIO MERCIER

ŞAMANISM ŞI ŞAMANI

MARIO MERCIER

ŞAMANISM ŞI ŞAMANI

traducere şi postfaţă de
MIOARA ADINA AVRAM

Editura **Moldova**
Iaşi 1993

De acelaşi autor:

Lumea magică a viselor, Ed. Dangles
Natura şi sacrul, Ed. Dangles
Riturile cerului şi ale pământului, Ed. Dangles
Învăţătura stăpânului-copac, Ed. Albin Michel
Căile spiritului, Ed. Albin Michel

Romane:

Jurnalul Jeannei, Ed. Le Terrain Vague
Cuşca cu maimuţe, Ed. Civilisations Nouvelles
Necrofilul, Ed. Jérôme Martineau
Odiseea fantastică a lui Arthur Dement, Ed. Eric Losfeld

Poezii:

Cântece şamanice
Templul Universului, Ed. Vence, Cité des Arts
Cântecele frumuseţii, Ed. Vence, Cité des Arts

Autorul:

Pasionat de şamanism şi practicând culte legate de Natură, MARIO MERCIER - deschis tuturor formelor de comunicare spirituală - a căutat tot timpul să comunice direct cu Natura, şi cu puterile ce sălăşluiesc în ea. Calea Naturii, cale regală şi feerică, abandonată de la sfârşitul păgânismului, e ilustrare a Imaginaţiei Divine şi ne permite, prin învăţătura sa, să ne deschidem spiritual.

Ecologist vizionar, doar în strânsă legătură cu forţele Naturii şi ale Universului, Mario Mercier îşi urmează cercetările pe calea spirituală şi magică pe care s-a angajat. În creaţia sa artistică, în fascinantele sale poezii incantatorii şi sacre, la fel ca şi în picturile sale mediumnice (realizate după un proces special şi prin culori luminoase), el exprimă lumea reală a Zeiţelor, Zeilor, Zânelor şi Geniilor ce-o străbat. Picturi vii, alchimice care, trimiţându-şi razele dincolo de ele, oferă o deschidere spirituală profundă.

Pentru Mario Mercier, omul trebuie să-şi regăsească funcţia iniţială de medium al puterilor Cerului şi Pământului. Dar un asemenea mod de a trăi şi a vedea lumea - cum o văd şi o trăiesc încă anumiţi indieni din America de Nord - nu mai e cu putinţă în epoca noastră hipermaterialistă în care omul, plin de scepticism şi pretenţios, şi-a pierdut cu bună ştiinţă - de teamă să nu fie socotită drept superstiţie - bogata sa identitate magică. Cu toate acestea, pentru cel ce vrea să se deschidă, să iubească, să simtă, să cunoască şi să se cunoască mai bine, Universul e o şcoală vastă a cărei învăţătură nu ia niciodată sfârşit. Aidoma unora din aceşti oameni marginali din punct de vedere intelectual, pe care-i numim vizionari, Mario Mercier a păstrat gustul şi nostalgia Celeilalte Lumi ale cărei divine mesaje s-a străduit să le tălmăcească în lucrarea de faţă, ca un „scrib fascinat".

INTRODUCERE

Sub pretextul superstiției, omul de astăzi se lipsește de conștiința sa intuitivă.

Nu demult - de-abia de vreo douăzeci de ani - cuvintele *șamanism* și *șaman* au trezit ecou, încă destul de vag, în spiritul publicului. Până atunci, doar etnologii erau la curent cu aceste practici magico-religioase care sunt și astăzi, printre riturile cunoscute și inventariate, dintre cele mai misterioase, dintre cele mai bizare. În privința slujitorilor lor, șamanii, ei continuă să sfideze legile naturii. Și ale științei...

Adevăratul șamanism a luat naștere acolo unde el mai există sub forma lui cea mai autentică, adică în Asia Septentrională, mai ales la populațiile siberiene sau altaice, cum sunt samoiezii și tungușii. Acest șamanism din nordul îndepărtat, vechi de mai multe milenii, încă n-a putut fi studiat în întregime, deoarece regiunile unde șamanii își exercită talentele sunt, și astăzi, greu de explorat. În plus, climatul neospitalier care domnește aici nu e propice turismului. Astfel încât, aici, în singurătatea înghețată a Siberiei, s-au păstrat cel mai bine tradițiile șamanice.

Cu toate acestea, asemenea tradiții lasă impresia că s-au practicat pretutindeni în lume. Riturile de cinste la populațiile de la poli (laponi, eschimoși, indienii din Alaska, din Nordul canadian) se apropie de riturile siberiene. Cele păstrate la indienii din America de Nord și la triburile primitive din Indonezia și Oceania prezintă, îndeaproape, incontestabile similitudini. Etnologii, care au preferat să nu se piardă într-un hățiș de diviziuni și de subdiviziuni, au făcut din cuvântul *șamanism* numitorul comun al tuturor riturilor ce prezintă asemănări, mai mult sau mai puțin evidente, cu el. E de netăgăduit faptul că leagănul șamanismului se situează în Siberia europeană sau asiatică.

Nu-i exagerat să spunem că şamanul e un personaj excepţional, un individ enigmatic, căruia nu i se poate lipi nici o etichetă. Deoarece şamanismul nu e o religie, şamanul nu e preot. Folosindu-şi puterile magice ca să-şi ajute semenii, el nu e nici vrăjitor, cel puţin în sensul peiorativ pe care-l dăm termenului.

Aceste „puteri miraculoase", atestate de călătorii şi cercetătorii care au fost martori - martori de netăgăduit - şamanul le deţine şi le pune în slujba comunităţii când se transpune (voluntar) în stare de transă extatică. Căzut în această transă care-l rupe de lume, el călătoreşte în domeniul astral, îi vizitează pe zei şi le adresează rugămintea lui. În mijlocul grupului, rolul său ocupă un loc de prim plan, însă sacerdoţiul lui nu e întru totul de invidiat. Relaţiile pe care le întreţine cu Celălalt Tărâm nu sunt lipsite de primejdii.

Şamanismul se bazează, într-adevăr, pe realitatea unei lumi interzise profanului şi deschisă cu generozitate şamanului. Această capacitate de a circula în planurile supranaturale, de a intra în contact cu Supraumanul, şamanul o dobândeşte concomitent cu puterile sale miraculoase, prin suferinţă şi teroare. E supus unor probe iniţiatice atât de dure, încât, uneori, îşi pierde viaţa sau minţile. El primeşte învăţătura de la Spirite, sub formă de vise care iau o turnură dramatică. Dacă trece de piedicile iniţierii, află după aceea de la un şaman-strămoş tehnicile extazului, folosirea obiectelor magice şi secretele pe care orice şaman trebuie să le cunoască. Atunci, e în stare să-şi exercite funcţia, iar savanţilor care s-au apropiat de acest personaj curios nu le e permisă îndoiala. În transă, el face dovada unor incontestabile însuşiri de clarviziune şi telepatie şi vindecă bolnavii.

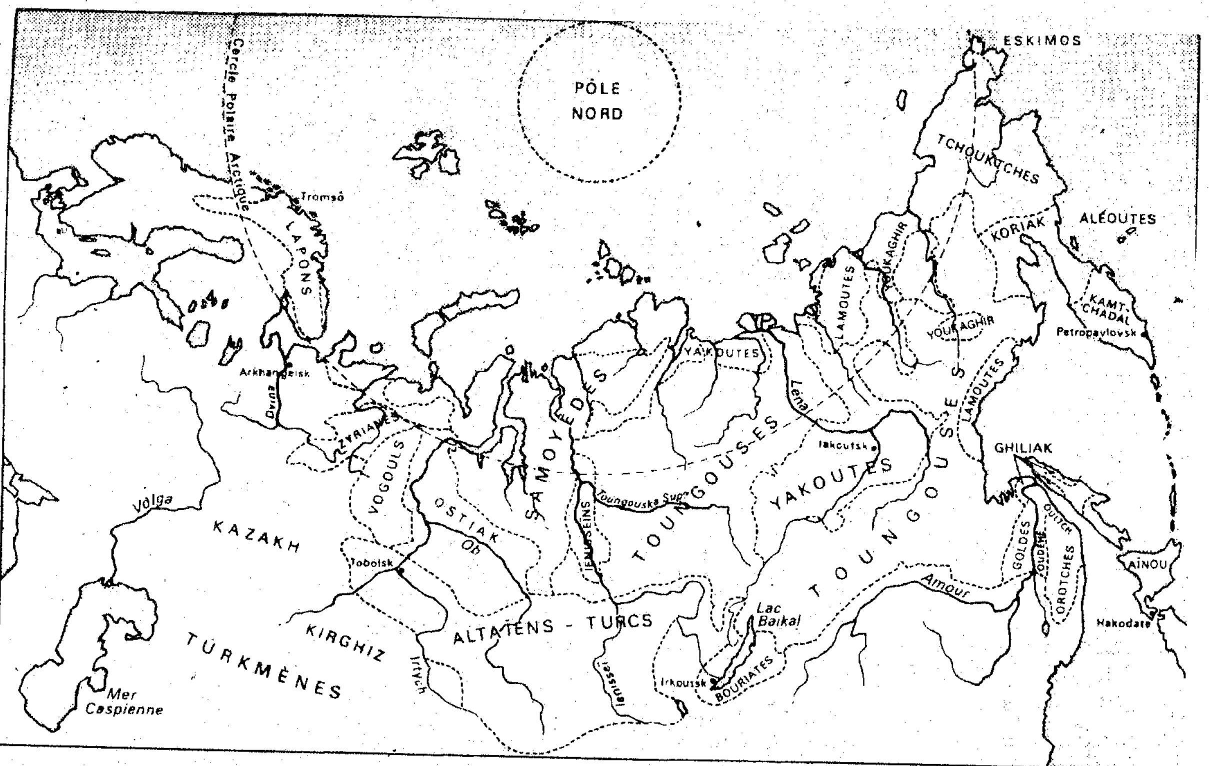
Între viziunile pe care le aduce din domeniul astral şi imaginile ce aparţin domeniului terestru, şamanul nu face nici o diferenţă. Visul lui concurează realitatea, viziunile sale nu sunt halucinaţii.

Ar trebui cu adevărat să ne îndepărtăm de ştiinţa tradiţională, prea mult legată de fenomenele vizibile, care se repetă, pentru a încerca să înţelegem şi să acceptăm şamanismul, ştiinţă a naturii şi a sufletului, mai evoluată, mai profundă decât psihanaliza. Câmpul ei de acţiune e nelimitat. Cunoaşterea pe care şamanul a dobândit-o n-are nevoie să pună sufletul în formule sau ecuaţii.

Un mare şaman e, deopotrivă, un psiholog. Probele iniţiatice au făcut din el un om puternic, cu o stabilitate psihică de neatacat. Depăşind limitele umanului, ştie cum să transmită celorlalţi echilibrul pe care aceştia l-au pierdut şi se arată mai abil decât cel mai vestit dintre psihiatri. E capabil să ghicească gândurile celuilalt, să practice telepatia dirijând visele, sentimentele dirijând indivizii. Acolo unde nu există şaman, sufletul colectiv al tribului riscă să se descompună pentru că şi-a pierdut elementul stabilizator.

Astăzi, şamanul siberian aminteşte tot mai mult de personajul din trecut, de elementul folcloric. Civilizaţia care n-a pătruns, până în ultimele decenii, în mijlocul acestor regiuni îngheţate, invadează acum, odată cu tehnicile moderne. În ciuda acestei evoluţii, şamanul rămâne receptacolul unei ştiinţe care ar merita să determine ştiinţa noastră să se intereseze de el în loc să-l dispreţuiască.

AUTORUL

PÔLE NORD
Cercle Polaire Arctique
Tromsö
LAPONS
Arkhangelsk
Dvina
Volga
KAZAKH
Mer Caspienne
TÜRKMÈNES
KIRGHIZ
Irtych
Tobolsk
ZYRIANES
VOGOULS
OSTIAK
Ob
SAMOYEDES
IENISSEINS
Iénisséi
ALTAÏENS - TURCS
Toungouska Supre
TOUNGOUSES
YAKOUTES
Iakoutsk
Léna
Lac Baïkal
Irkoutsk
BOURIATES
TOUNGOUSES
Amour
LAMOUTES
YOUKAGHIR
TCHOUKTCHES
ESKIMOS
KORIAK
ALÉOUTES
KAMT-CHADAL
Petropavlovsk
GHILIAK
GOLDES
OUDEHE
OLTCH
OROTCHES
AÏNOU
Hakodate

CAPITOLUL I
MAESTRUL EXTAZULUI

Într-un dicționar clasic editat în secolul trecut, se dă această definiție a șamanului: „Preot - vrăjitor al populațiilor necivilizate din Siberia, mai ales din Tartaria și Mongolia." În afară de asta, se precizează că șamanismul e o formă religioasă grosolană, intermediară între animismul primitiv și fetișismul sălbaticilor.

În câteva fraze decisive, șamanismul e judecat, condamnat și executat. Nu e decât un morman de superstiții care i-ar fi atras pe rug, în perioada Evului Mediu când existau destule ruguri, pe nefericiții bănuiți că fac negoț cu Satana. În privința șamanilor, bunul simț i-a clasat printre simulanții pe care populațiile neevoluate, în ignoranța lor, i-a înzestrat cu puteri iluzorii.

Asta e și astăzi opinia majorității oamenilor de știință, în fața unui ansamblu de practici care s-au păstrat în întregime, până la o dată recentă, în Siberia Septentrională și în Asia Septentrională și Centrală. Asimilând șamanismul cu o formă de fetișism iar șamanii cu excrocii, știința se lipsește de un câmp de studii și de experiențe pasionante. Totuși, ea nu și-ar pierde nimic din utilitatea, din măreția, din prestigiul ei dacă ar accepta să se abată de la principiul din care a făcut un credo: orice fenomen care scapă rațiunii nu e decât iluzie.

Din păcate, continuă să existe o prăpastie între cercetarea materială legată de faptele brute și cercetarea spirituală șamanică, legată de ființa umană căreia îi dă importanța pe care o merită, punând-o pe primul loc în Univers.

Şamanismul se bazează pe existenţa unui spaţiu astral populat cu zei, spirite, puteri, suflete ale morţilor. Pe de altă parte, recunoaşte că anumiţi oameni pot comunica cu acest spaţiu invizibil.

Aceştia sunt şamanii, consideraţi *a priori* ca un fel de medici-magicieni, meniţi, încă din tinereţe, să slujească drept intermediari între Lumea de Dincolo şi fiinţele omeneşti.

E o concepţie în stare să răstoarne realitatea cunoscută, banală şi cotidiană, dar îi face să zâmbească pe teoreticienii, pe cercetătorii, pe etnologii care continuă să judece din afară o artă pe care nu sunt în stare s-o simtă şi s-o înţeleagă, fiind lipsiţi de sensibilitatea magică a şamanului.

În mod atavic legaţi de realităţile tangibile, ei nu pot admite că şamanismul e, înainte de toate, conştiinţa unei lumi supranaturale, dublată de un ansamblu de practici care fac posibilă intrarea în contact, mai mult sau mai puţin lesnicioasă, mai mult sau mai puţin periculoasă cu lumea asta.

Pentru a merge pe calea şamanismului (destinată cunoaşterii), trebuie să uităm tot ceea ce deja ne-a fost inculcat, trebuie să ne abatem deliberat de la căile trasate de tehnicile moderne care nu vin decât cu tehnici de consolare. Şamanismul ştie să folosească puterile ascunse pe care omul le are tot timpul înlăuntrul lui, dar de care n-are habar. Câteodată, în anumite împrejurări sau sub influenţa unui şoc emoţional sau afectiv violent, o reminiscenţă îl străbate, fulgerător. Regăseşte, cât ai bate din palme, o frântură din vechile-i însuşiri.

Şamanul a dezvoltat şi stăpânit aceste posibilităţi. Şi-a însuşit puterile supraomeneşti prin suferinţă şi spaimă şi, după ce iese (dar nu e sigur) din această luptă dramatică, e deţinătorul unei ştiinţe în cel mai înalt grad spirituală pe care Ivar Lissnar, în cartea sa *Dumnezeu era deja acolo!**, o definea astfel:

„Şamanismul e concretizarea cunoştinţelor multimilenare ce se referă la suflet, la psihicul omenesc şi la manifestările naturii vii. În acest univers, din care orice logică lipseşte, şamanul

* Ivar Lissnar- *Dumnezeu era deja acolo!*, Ed. Robert Laffont, 1965

trebuie mai întâi să pătrundă înainte de a fi autorul adevăratelor miracole."

Această identificare a şamanismului ar trebui să-i facă pe scepticii de meserie să treacă îndărătul oglinzii. Acolo se ascunde un univers cu imense resurse, necunoscut de lumea noastră presărată cu turnuri, ciopârţită de autostrăzi, unde numai descoperitorul de petrol e asemuit magicianului.

X

Pretutindeni în lume, întâlnim astăzi şamani, păstrători de rituri desprinse din riturile siberiene. În felul acesta, se poate explica extensia pe care a luat-o termenul de *şaman*. Serveşte la desemnarea persoanelor înzestrate cu puteri înrudite cu acelea ale şamanului siberian, adică a oamenilor-medici, vrăjitori-vindecători, preoţi-magicieni pe care-i întâlnim în America de Nord, Centrală şi de Sud, la diverse triburi de amerindieni, în Australia, Oceania, Africa Centrală, Indonezia, la eschimoşi, laponi, tibetani.

În aceste regiuni, şamanismul prezintă diverse similitudini cu şamanismul siberian, dar şi divergenţe datorate condiţiilor diferite de viaţă. Şamanismul siberian poate fi comparat cu un trunchi din care ar fi ţâşnit numeroase ramuri care, deşi ivite din acelaşi izvor, se bucură de o organizare autohomă. Dar dacă, pentru a stabili un fel de arbore genealogic al şamanismului autentic, trebuie să ţinem seama de aceste diferenţe, ne-am pierde în diviziuni şi subdiviziuni, cu atât mai vagi, cu cât şamanismul, fiind la modă, începem să-l vedem peste tot.

Orice ar fi, nicăieri în altă parte, şamanismul nu s-a manifestat cu atâta strălucire, nu s-a conservat atât de bine ca în Europa şi în Asia Septentrională. De aceea, presupunem că el s-a ivit în aceste regiuni.

X

Specialiştii care s-au interesat de şamanism, încă de la începutul secolului, au văzut în el un fenomen magico-religios. Se înşelau asimilându-l unui sistem religios elaborat, stabilit după dogme, bazat pe rituri, jalonat de ceremonii celebrate la date fixe, în cinstea unor zei catalogaţi cu grijă.

Nefiind întemeiat decât pe certitudinea că există un spaţiu supranatural în care se poate pătrunde cu ajutorul unei serii de tehnici de încercare, şamanismul s-a acomodat cu orice fel de credinţă şi, la nevoie, a şi adoptat-o. De ce nu? Magia, de care şamanii se slujesc pentru a acţiona direct asupra oamenilor, zeilor şi naturii, e liberă să se dezvolte şi să se exercite în afara oricărei credinţe stereotipe. Scopul ei nu e decât acela de a mări puterea omului, de îndată ce acesta a luat cunoştinţă de imensele puteri pe care le are. Cea mai mare dintre toate e, fără îndoială, imaginaţia sa, în sensul în care Paracelsus înţelegea acest termen, adică capacitatea de a trece dincolo de sine, dincolo de viaţa banală şi cotidiană.*

Însă magia nu se învaţă precum gramatica. Ea reclamă tehnici care sunt, în sensul strict al cuvântului, extraordinare şi greu de urmat. Ea face apel la Forţe ce nu se lasă îmblânzite fără să se apere, puterea lor nefiind egală decât cu agresivitatea lor.

Când şamanul a sfârşit cu această ucenicie - iniţierea -, tot timpul atât de dură şi de crudă, încât aspiranţii slab înarmaţi psihic îşi pierd raţiunea sau viaţa, el obţine reuşite în faţa cărora logica se răscoală...Se duce cu spiritul în domeniul astral unde se întreţine cu zeii, cu forţele, cu şamanii morţi... Îşi protejează clanul... Zboară prin văzduh... Trece prin foc... Invocă ploaia sau soarele. Îi îndrumă pe răposaţi în regiunile subpământene... Îi vindecă pe bolnavi.

Pentru profan, a crede în asemenea minuni sau măcar a admite că ele pot exista e ridicol. Cu toate acestea, în Rusia şi în Statele Unite, s-au făcut cercetări în legătură cu unele din aceste

* Colin Wilson- *Ocultul*, ed. Fai lu, 1971

minuni, cum ar fi telepatia sau previziunea viitorului. Însă cercetătorii nu s-au interesat de ele decât în măsura în care, după încercări repetate, vor descoperi mecanismul „puterilor miraculoase", astfel încât omul să ajungă într-o bună zi să-şi raţionalizeze iraţionalul care tocmai caută să scape oricărui control.

Capacitatea de a se întreţine cu Spiritele nu e privilegiul exclusiv al şamanului. Dintotdeauna, au existat, în mijlocul fiecărei societăţi, al fiecărei civilizaţii, atât primitive cât şi avansate, oameni în relaţie cu Celălalt Tărâm. Povestirile tradiţionale depun mărturie. Şi astăzi, medium-urile, care sunt inspiraţi moderni, se află în contact cu Spiritele care li se arată. Problema e să ştim dacă ei controlează Forţele ce-i animă sau dacă, dimpotrivă, sunt posedaţi de ele, în timp ce, pentru şaman, chestiunea posesiunii nu se pune. Spre deosebire de posedaţii vulgari, care suportă dar nu controlează, el nu se lasă niciodată surprins de o forţă, oricât de puternică ar fi ea. În relaţiile cotidiene pe care şamanul le întreţine cu Spiritele al căror manipulator este, dar niciodată instrument, vorbeşte mai mult în calitate de stăpân decât de solicitant. În cazul lui, nu există posesiune, există încorporare.

Vorbim de încorporare când o Entitate pune stăpânire pe corpul mediumului cât timp îi trebuie ca să transmită unul sau mai multe mesaje. În cazul acesta, încorporarea e pasivă. Mediumul aşteaptă ca un Spirit să-l aleagă, să se manifeste prin el şi să lase loc altcuiva.

Şamanul domină lesne această situaţie. Pentru el, încorporarea e voluntară, cerută. Pentru misiunile ce i se cer, nu-i ajung numai forţele omeneşti. Are nevoie de unul sau mai multe Spirite ca să-l asiste. Cunoaşte aceste Spirite, le cheamă unul câte unul, le încorporează succesiv pentru ca ele să-l ajute să depăşească piedicile ivite în calea lui, să dejoace manevrele şi aviditatea Demonilor (*abasy*) ce se grăbesc să-l ducă la pierzanie. Apoi, când a terminat cu ele, le îndeamnă să se întoarcă în Spaţiile de unde au venit.

Încorporarea nu e singura tehnică pe care şamanul o foloseşte ca să stabilească o legătură între lumile invizibile şi a noastră. Printre ele, există una în care e specialist: transa sau dedublarea sau extazul.

Şamanul creează această legătură disociind momentan şi voluntar corpul său de spirit. Primul rămâne fără cunoştinţă şi sensibilitate la locul experienţei, cel de-al doilea se îndreaptă, fără ca distanţa sau timpul să intervină, în spaţiile inferioare sau superioare unde misiunea sa se cere îndeplinită. În această situaţie excepţională, el e „maestrul extazului", cum îl numeşte Mircea Eliade*, căci se găseşte în legătură directă cu forţele celeste sau infernale şi provoacă fenomene la fel de dificile, încât sunt socotite miracole de către spiritul cartezian. Cu toate acestea, martori demni de crezare, ca Sirokogorov, singurul care a studiat şamanismul în contextul său psihic, şi exploratorul Rasmussen le-au descris şi înfăţişat în operele lor.

Această transă poate îmbrăca două forme: e de tip cataleptic sau de tip dramatic. În primul caz, şamanul e tot atât de rigid ca şi un mort. Trupul lui nu mai e decât o membrană goală. Sufletul a părăsit-o, vagabondând în zonele unde trebuie să se ducă. Nimeni, din cei ce asistă la experienţă, nu ştie ce face şi ce vede şamanul. Întoarcerea lui e aşteptată cu nelinişte, sufletului său venindu-i greu să se reintegreze în trup.

Devenit conştient, şamanul îşi povesteşte odiseea. E plină de peripeţii, în genere dramatice, transa cataleptică fiind adesea asociată coborârilor în Infern.

Mai frecventă, transa dramatică e legată de zborurile spre Cer sau de călătoriile pe care şamanul le înfăptuieşte pe alte planuri, mai ales pe pământ. Ea e mai puţin impresionantă decât transa cataleptică, şamanul neoprindu-se din vorbit cât timp durează. El enumeră incidentele de pe parcurs, vorbeşte de întâlnirile cu Spiritele şi Divinităţile, se referă la vorbele pe care le schimbă cu ele. Şedinţa e foarte animată. Şamanul imită

---

* Mircea Eliade- *Şamanismul şi tehnicile arhaice ale extazului*, Payot, 1951/1970

vocile şi atitudinile *Entităţilor* pe care le întâlneşte pe drum. Cu toate că transa cere de la el o cheltuială fizică şi nervoasă considerabilă, se întoarce printre oameni fără urmă de oboseală. Le eliberează pe Spiritele care l-au asistat, însă, pe când la ieşirea din transa dramatică îşi aminteşte totul, uită de îndată incidentele care i-au marcat transa cataleptică.

Asemenea şedinţe au o importanţă extremă pentru siberieni, condiţionaţi de practici şi reguli de conduită milenare. Ei cred într-un suflet nemuritor, respectă Puterile supranaturale, cinstesc Natura, acordă suflet animalelor, copacilor, plantelor, stâncilor, lacurilor, manifestărilor atmosferice,unor anumite locuri.Tot ce a fost creat pe pământ e receptacolul unei prezenţe, felie din universul lor sacru, plină de o putere pe care trebuie s-o înduplece prin omagii repetate şi un respect constant. Fiindcă de această putere depinde supravieţuirea acestor populaţii tot timpul în mişcare, căutându-şi de-a lungul imensului lor teritoriu hrana. Atunci, un gest, un cuvânt, uitarea sau o greşeală riscă să atragă nefericirea asupra vinovatului, poate chiar asupra întregului trib. Invizibilul e răzbunător. Dacă Puterile ce-l locuiesc se consideră jignite, atunci fac dovada unei teribile ranchiune.

Tabù-urile sunt atât de numeroase în Nordul îndepărtat, încât cineva, indiferent cine, chiar controlându-şi vorbele, supraveghindu-şi gesturile, cade în orice clipă în capcană. Ce mai rămâne atunci păcătosului, dacă nu să se adreseze şamanului care poate să liniştească, cu ajutorul unei ofrande sau al unui sacrificiu, universul susceptibil al zeilor? Ştie cum să-i potolească, să-i îmblânzească şi, la nevoie, să-i domesticească mobilizând împotriva lor propriile puteri.

Această formă de şamanism nu se întîlneşte decât în Europa şi în Asia Septentrională dar şi la populaţiile ce trăiesc la poli. Magicianul din Nord se deosebeşte de toate celelalte categorii de şamani, risipiţi în cele patru puncte cardinale, prin transa voită care-i dă posibilitatea să se dedubleze când vrea, unde vrea şi cum vrea.

În transă, şamanul îşi îndreaptă sufletul în Spaţiile unde îl poartă extazul său, explorează întinsele universuri interzise neiniţiaţilor, unde legile naturale sunt abolite. Pe moment, eliberat de condiţia umană, devenit el însuşi Spirit, împarte cu celelalte Spirite, de la egal la egal, libertatea, puterea, ştiinţa lor. Practicând un spiritism în sensul cel mai înalt, el vede la distanţe mari, primeşte mesaje, descifrează viitorul, descoperă secrete, stăpâneşte entităţi ce rătăcesc, salvează sufletele pierdute în lumi misterioase ale căror legi le scapă.

Nefiind preot, nu intră în atribuţiile şamanului să ia parte direct la ceremoniile care marchează viaţa fiecărui om: naştere, căsătorie, moarte.

Când intervine într-o ceremonie, e ocazional, şi pentru că dinadins s-a făcut apel la el şi la puterile sale. E chemat la înmormântări ca să-l împiedice pe mort să se întoarcă pentru a-i chinui pe cei în viaţă, la nunţi ca să alunge din coliba soţilor un duh gelos, la naşteri ca să îndepărteze de copil influenţele nefaste.

Dar tot ce are legătură cu sufletul omenesc, fie de pe pământ sau de Dincolo, e de domeniul exclusiv al şamanului. Prin iniţierea sa, nu ignoră nimic despre suflet, ştie că psihicul e instabil, cu un echilibru precar, supus angoasei, gata să părăsească corpul pe care-l animă şi să cadă în demonicele capcane*.

În Asia Septentrională şi în Siberia, acolo unde sănătatea fizică e în strânsă legătură cu cea spirituală, vindecarea devine una din funcţiile cele mai importante ale şamanului.

Tradiţia şamanică şi, odată cu ea, toate tradiţiile religioase, în afara celei creştine, nu atribuie bolilor cauze naturale. Omul e bolnav deoarece sufletul său s-a rătăcit sau a fost „furat" de forţe rele. Trebuie redobândit cât mai repede şi împiedicat s-o ia la goană. Dacă nu, el se pierde definitiv, iar bolnavul moare. În cazul acesta, tratamentul şamanului constă în recuperarea sufletului şi înapoierea lui proprietarului.

* Mircea Eliade- *Op. cit.*

Totul se complică dacă sufletul furat a fost învestit şi „posedat" de Demoni. Atunci, două operaţiuni se impun: mai întâi, să pună stăpânire pe suflet, apoi să alunge din el puterile demonice.

Şamanul organizează o *kamlenie* de vindecare. Cuvântul vine din *kam* care înseamnă „şaman" la turcii din Siberia meridională. Plecând de la acest termen, sovieticii au creat *kamlenie* pentru a desemna orice experienţă şamanică. Folosirea cuvântului, la început limitată la limba rusă, s-a extins şi-l folosim de regulă în locul cuvântului „şedinţă", rezervat mai degrabă reuniunilor spiritiste.

Kamlenia* de vindecare e experienţa căreia îi cunoaştem cel mai bine desfăşurarea. Cei dintâi observatori străini care au asistat la ea au relatat atât de fidel, i-au acordat atâta spaţiu în povestirile lor, încât, de-a lungul timpului, s-a ajuns firesc să nu se vadă în şaman decât un medic cu metode speciale dar eficace. Asta înseamnă să minimalizăm puterile sale. Chiar dacă şamanismul tradiţional dovedeşte astăzi o pierdere de teren incontestabilă, şamanul, în calitatea sa de legătură cu Supraumanul, are responsabilităţi mult mai întinse, în raport direct cu existenţa clanului căruia, de-a lungul secolelor, i-a asigurat perenitatea, conducând fiecare din activităţi: vânătoarea, pescuitul, creşterea animalelor... Fără să uităm războiul. Era singurul care organiza şi conducea reuniunile pentru ca tribul să nu ducă lipsă nici de vânat, nici de peşte, pentru ca turmele să se înmulţească şi să nu fie afectate de boleaznă. Dacă Divinităţile răspunzătoare ar fi rămas indiferente sau încăpăţânate, şamanul n-ar fi şovăit să le dea târcoale ca să le îndemne la mai multă generozitate şi înţelegere. O făcea ridicând glasul. În majoritatea cazurilor, câştiga.

Câteodată, însă, plătea cu viaţa o îndrăzneală pe care zeii n-o apreciau**.

* cu sensul de ceremonie

** Evelyne Lot- Falck şi Regis Boyer- *Religiile din Europa de Nord*, Fayard Denoël, 1974

Şamanului îi mai revine o misiune: să adune de la zei informaţii referitoare la viitorul comunităţii şi să le transmită după aceea. Precogniţia e una din prerogativele şamanului, însă terenul său de acţiune s-a îngustat, îndrăznim s-o spunem. O exercită astăzi mai mult pentru neliniştiţii sau curioşii în privinţa viitorului lor. El nu mai practică deloc această viziune de tip inspirat, animată de „suflul profetic" ce i-a fost caracteristic atât de mult timp.

În vremea când şamanul juca rolul şefului de clan, tribul rareori neglija avertismentele lui, mai ales dacă prevedea o perioadă de foamete sau ameninţare cu războiul. Se lăsa condus de el, căci se încredea în puterile ciudate ale şamanului, în stare să poruncească elementelor şi să semene derută în rîndul inamicului. Potrivit nevoilor, el îneca tundra într-o ceaţă opacă, o ploaie torenţială sau, dimpotrivă, făcea ca temperatura să se încălzească.În faţa adversarului, lansa în luptă toate resursele artei sale, răspândind „neliniştea sau nebunia în rândurile invadatorilor, distrugea sau făcea să se distrugă sufletul duşmanului scos, în prealabil, din trup."*

Datorită capacităţii de a circula în voie în Lumile supranaturale, de a „contacta" fiinţele supraomeneşti, şamanul a fost tot timpul desemnat ca să îndeplinească acest oficiu greu: să conducă sufletele în Ţara Morţilor. Cu toate acestea, nu toţi şamanii sunt meniţi acestei misiuni primejdioase în timpul căreia întâlnesc Divinităţi greu de înduplecat. Sarcina aceasta e rezervată şamanilor din categoria cea mai înaltă: psihopompii. Pregătiţi pentru această luptă datorită iniţierii, apăraţi de Duhurile lor protectoare, ei se aventurează în Lumea de jos ale cărei pericole li s-au relevat deja prin experienţele lor extatice şi li s-au arătat itinerariile de urmat.

Totdeauna a existat o ierarhie printre şamani. Unii ajung aici de-a lungul carierei lor, pe măsură ce puterea lor se dezvoltă şi se afirmă. Alţii, dimpotrivă, se poticnesc în „specializări" în care adesea devin inegalabili.

* Evelyne Lot-Falck şi Regis Boyer- *Op. cit*

Să mai adăugăm, pentru a-l „așeza" pe șaman în cadrul în care e chemat să-și dovedească puterile, că acesta cade în transă din motive personale. Când dorește să-și îmbogățească știința și să-și desăvârșească cunoștințele, se duce în domeniul astral să dobândească puteri care să-i sporească energia psihică, să întrebe zeii, sufletele șamanilor morți și Puterile esențiale de la începutul lumii și al vieții.

Cultul focului, riturile de vânătoare, de pescuit, tranformarea sufletului după moartea psihică sunt incluse în tradiția șamanică așa cum e încă păstrată în Europa de Nord și în Asia. Dar, cu timpul, șamanismul s-a încărcat cu contribuții exterioare care i-au modificat concepțiile. Marile invazii turcă și mongolă apoi, mult mai târziu, „cucerirea" rusă și-au propus să contopească populațiile, perturbând în profunzime etnia acestei arii întinse. Nu numai că invadatorii au degenerat rasa orientală, dar ei au și amestecat tradițiile și, deci, ritualurile magice ale grupurilor, impunându-le pe ale lor. Șamanul s-a trezit astfel subminat în unele din funcțiile sale de către reprezentanții religiilor practicate de popoarele cuceritoare. Acestea au reușit să-i submineze influența nu negându-i puterile pe care erau nevoiți să i le recunoască, ci acuzându-i pe cei care le aveau că le au de la Diavol.

De asemenea, trebuie să ținem seama, de la cel de-al doilea război mondial încoace, și de ceea ce optimiștii numesc binefacerile civilizației iar pesimiștii neajunsurile decadenței. Progresul s-a impus pretutindeni, iar deplasările, călătoriile sunt ușurate datorită mobilității, rapidității pe care avionul le oferă. Mai ales în Pacific, șamanismul a degenerat în așa măsură, încât el face parte din atracțiile locale. Din ce în ce mai poluate de un turism intensiv, aceste regiuni, odinioară paradisiace, au făcut din șamanii lor niște măscărici. Îmbrăcați ca niște fakiri de music-hall, făceau negoț cu știința lor, organizând ceremonii false, iar dansul lor, ședințele lor magice nu erau decât reflectarea grotescă și jalnică a „lucrului sfânt".

În Nord , răul e mai mic. Nu numai din cauză că mestecenii sfrijiţi din tundră sunt mai puţin atrăgători decât apele albastre ale Pacificului, ci pentru că şamanismul, de-a lungul interminabilului şi instabilului trecut istoric, şi-a format nişte structuri atât de solide, s-a afirmat atât de mult, încât continuă să se impună net la triburile pe care le-a dominat de-a lungul timpului. Le-a imprimat influenţa lor prin răspândirea de practici care ridiculizează logica iar şamanul siberian, fie el turco-mongol, tungus sau samoied, rămâne veşnic „Alesul" care accede la un plan interzis restului clanului, după ce-a fost marcat de o vocaţie a cărei importanţă comunitatea o înţelege, de îndată ce ea s-a manifestat, căci ea îi va culege roadele.

Despre vocaţie, civilizaţia noastră are o concepţie diametral opusă. Pentru noi, chemarea divinului nu depăşeşte conştiinţa individului care o percepe, e o chestiune de dezbătut între divinitate şi el. În nici un caz, nu ne putem imagina că această chemare care-o să-l transforme pe profan într-un tehnician al sacrului o să fie benefică pentru noi. De la cel atins de graţie, nu aşteptăm nici o binefacere în mod special, cu atât mai puţin o minune. N-o să ne vină în gând să ne ducem să chemăm un preot ca să vindece un bolnav sau să aducă ploaia. Acesta şi-a pierdut până şi rolul de psiholog, de psihanalist, pe care confesiunea sa i-l acordă. Mai mult, progresele medicinei ne îndepărtează de el. Cel mult îşi regăseşte o părticică din putere când moartea şi teama de neant îşi reintră în drepturi apropiindu-se de noi. Îl chemăm atunci în ajutorul nostru pentru că e singurul ce ne poate face să întrezărim posibilităţi de supravieţuire spirituală, de pace veşnică şi cine ştie, de acest mit pe care-l numim fericire.

Populaţiile şamanice nu reacţionează în felul acesta. Ele cred în puterea şamanului lor, îl cheamă în ajutor când sunt ameninţate de Forţe nefaste. Cui să ceară ajutor şi protecţie, dacă nu acestui magician care a ştiut să treacă pragul necunoscutului, făcându-şi din el un aliat? Probele iniţiatice au

făcut din el o ființă puternică, a cărei stabilitate psihică e într-atât de puternică, încât rezistă la toate asalturile. Depășind limitele omenescului, el știe cum să mențină sau să restabilească echilibrul la ceilalți. De nevoie, un mare șaman e un remarcabil psiholog. El nu ignoră nimic din firea omenească la care se pricepe, iar pe plan psihic stă cu brio alături de psihiatrii noștri cei mai renumiți. E în stare să ghicească gândurile celuilalt, să practice telepatia dirijând visele, trezind anumite sentimente, anumite emoții violente, influențând cutare sau cutare individ. Ca un psihoterapeut ce este, știe cum să acționeze asupra mentalului adesea perturbat de membrii comunității. Acolo unde nu există șaman, sufletul colectiv al tribului e în primejdie.

„Șamanul domină spiritele rele și-i eliberează pe membrii colectivității de activitatea lor malefică. Când șamanul lipsește, aceste spirite zburdă în libertate. Cu cât nimeni nu-și ia obligația să le domolească, cu atât pun stăpânire pe membrii tribului și exercită asupra lor o influență nefastă. De pildă, dacă un vânător nu se dovedește în stare să ucidă un animal, ceilalți membri ai clanului, la curent cu această slăbiciune, iau asupra lor această neputință. Atunci, spiritele rele vor să-și afirme puterea interzicând vânătoarea"*.

Însă când e liniște în sat... Când nimeni nu e atins de nici o boală... Când mortul nu se întoarce să-și tulbure familia... Dacă sezonul de vânătoare se anunță bun iar culesul abundent... Dacă nici un trib nu caută să amenințe tihna clanului... Șamanul își trăiește viața sa. Are nevastă, copii, o mulțime de ocupații; e un om ca toți ceilalți care-o să-și recapete importanța sacră în ziua când comunitatea, în fața unei probleme prea grele de rezolvat, o să apeleze la el plină de speranță și de încredere. Chiar dacă epoca actuală nu vede în șaman un medic cu metode

* Shirokogorov - *Psychomental Complex of the Tungus*, Londra, Kejan, Trench, Trubner and Co., 1935

excepţionale- şi, deci, suspecte-, darul de a vindeca nu e decât o faţetă printre multe alte puteri care-i sunt interzise să le arate.

În ciuda unei inevitabile evoluţii, el rămâne deţinătorul unei ştiinţe ale cărei arcane o să ne deschidă porţile unei lumi spirituale atât de diferită de a noastră, încât preferăm să n-o cunoaştem. Şi s-o negăm.

* Şamani golzi, Siberia orientală, 1901. Şamanii golzi (sau nanai) îşi pictează spiritele auxiliare (sau alegătoare) pe vestă (înţelegem prin spirit *alegător* spiritul ancestral, ereditar, pe care-l alege şamanul, în timp ce spiritul *auxiliar* reprezintă dobândirea puterilor în timpul evoluţiei sale). Cel din dreapta are o oglindă mare metalică, prin care receptează spiritele ce-l protejează sau îi dau posibilitatea să vadă celelalte lumi, cât şi sufletele morţilor (clişeu de Tumanov, *Musée de l'Homme*).

CAPITOLUL II
DE LA POSIBIL LA IMPOSIBIL

Aplecându-se îndelung asupra șamanismului și a istoriei sale, Harva* a scris că termenul de „șaman" a fost creat pentru a-l desemna pe șamanul din Siberia. A mai spus că termenul a fost menționat pentru prima dată de către ambasador al marelui duce al Moscovei, Ever Yssbrant Idos, și de către tovarășul lui de călătorie, Adam Brand, în 1692.

1692... În Franța nu e prea departe sfârșitul Marelui Secol, când ocultismul, sub forma lui cea mai „întunecată", vrăjitoria sau demonologia, a făcut ca peste tot să se aprindă ruguri așa-zis „purificatoare". De îndată ce ne abatem , fie cu un cm., de la gândirea consacrată, aparținem lumii atât de blamată a magiei.

Însă epoca oferă și contrastele cele mai evidente. Ea evoluează, lasă în urmă Evul Mediu, înaintează cu pași mari către timpurile ce vor deveni Timpurile moderne.

Din 1750, se cunoaște geometria analitică; în optică, legile fundamentale ale reflexiei și refracției. În matematică, calculul probabilităților. În fizică, legile presiunii atmosferice. În astronomie, descoperirile lui Copernic. Mai trebuie adăugată teoria rotației pământului, susținută de Galilei... Povestea mărului lui Newton și descoperirea principiului atracției universale. Știința progresează mereu. Deja au fost întreprinse cercetări privitoare la motoare, ajungându-se la prima mașină

* H. Harva- *Reprezentările religioase ale popoarelor altaice*, Gallimard, 1959

electrostatică a lui Guerick, la inventarea pistonului de către Huygens. Theophraste Renaudot a înfiinţat *Gazeta*...

În această perioadă de efervescenţă a noilor gânduri, de descoperiri ştiinţifice, de inovaţii literare şi artistice, auzim vorbindu-se, pentru prima dată, de şamanism şi şamani. Călătorii care au înfruntat stepele îngheţate ale Asiei Centrale şi au ţinut piept primejdiilor din tundră au adus cuvinte noi care se referă la o tradiţie total necunoscută la ziua aceea în Europa Occidentală.

Au trecut ani şi ani fără ca şamanismul să reintre în atenţie. Sunt atât de îndepărtate ţările unde s-au ivit aceste cuvinte... Unde s-au practicat aceste rituri.

Interesul pentru şamanism a renăscut la sfârşitul secolului al XIX-lea, şi de atunci, originea cuvântului *şaman* a făcut să curgă multă cerneală şi a suscitat numeroase controverse. Unii autori i-au descoperit o înrudire cu termenul sanscrit *çramana*, din expresia *pali çramana*, referitoare la un călugăr cerşetor. Alţii îşi închipuie că l-au detectat într-un cuvânt chinezesc care se poate transcrie *sa-men*.

Versiunea adoptată în general - ca fiind cea mai firească şi cea mai plauzibilă - e aceea că *şaman* vine din tungusul *sâman*, un cuvânt a cărui origine şi etimologie rămân încă nesigure. Ruşii, cei dintâi, în secolul al XVII-lea, care i-au întâlnit pe „aceşti oameni", mai întâi la tunguşi, apoi la alte populaţii siberiene, au adoptat cuvântul din care s-au desprins, firesc, *şamanism* şi *şaman*. Au simplificat şi mai mult generalizând termenul. Astăzi se numesc şamani *bö, ojun, tadibe, kam* din alte grupuri.

Dacă la buriaţi, mongoli şi kalmîci, şamanul e *bö*, la iakuţi *ojun* şi la turco-tătari *kam*, şi la unii şi la ceilalţi, nu există decât un singur termen pentru a o desemna pe şamană: *odügan*.

Fiindcă există şamane. Tradiţia şamanică indică, dealtfel, că cel dintâi şaman ivit pe pământ a fost o femeie: la origine, puterile miraculoase au fost deţinute de elementul feminin. Iakuţii, ostiacii, buriaţii şi tunguşii, unde existau asemenea

femei, considerau că şamana era mult superioară bărbatului ca să vegheze asupra sănătăţii clanului şi să vindece de boli specifice, cum ar fi, de pildă , tulburările mintale.

Oricum, la populaţiile siberiene, sunt mai puţine şamane decât şamani, pentru că femeia e mai puţin disponibilă decât bărbatul. În afară de ocupaţiile domestice, de care nu era scutită sub pretextul că e şamană, femeia nu-şi putea îndeplini funcţia tot timpul. Erau perioade când era „impură". Mai trebuie puse la socoteală şi numeroasele sarcini şi zilele de după naştere. Toate aceste interferenţe îi limitau activităţile profesionale iar tribul suferea.

Faptul că cel dintâi şaman a fost o femeie ar explica prezenţa, pe costumul de ceremonie al şamanului bărbat, a unui ornament ce nu mai surprinde: o pereche de discuri metalice bombate, atârnate pe piept, în locul sânilor.

La numeroase grupuri şamanice, această reminiscenţă se concretizează în mod curios. Se face mare caz de darurile, dezvoltate în special, se pare, pe care le au homosexualii. La ciuci, există o clasă specială de şamani, „bărbaţii apatici", cărora zeii le-au hărăzit vocaţia, le-a dat poruncă să se îmbrace ca femeile şi să-şi schimbe obiceiurile. La fel, şamanii tongas se îmbracă, se piaptănă şi se fardează cu ocru ca femeile.

X

În zadar chestiunea despre adevărata origine a şamanilor sau, mai exact, despre originea funcţiei lor, a fost răsucită pe toate părţile, soluţia nu s-a arătat limpede.

În loc să căutăm să ştim *cum* a reuşit şamanul să ocupe locul preponderent care rămâne încă al său la câteva triburi siberiene, trebuie să ne întrebăm *de ce* a devenit personajul de la care se aşteaptă, firesc, posibilul şi imposibilul.

De îndată ce problema se pune astfel, răspunsul vine de la sine. Şamanul corespunde unor nevoi a acestor populaţii, supuse, pe de o parte, condiţiilor climatice care perturbă atât viaţa

psihică cât şi cea materială şi, pe de altă parte, presiunii constante a unei naturi atât de agresive, încât ea poate distruge echilibrul nervos şi psihic al oricui. Nu şi pe cel al şamanului.

Închipuiţi-vă o regiune în care oamenii trăiesc în frig mai bine de şase luni ale anului. Iarna, temperatura coboară la -70°C, pământul e îngheţat pe mai bine de 60 cm în adâncime. Zăpada aspră ce trosneşte acoperă pământul. În timpul scurtei veri, se arată o firavă şi palidă rază de soare, timp ca astrul să desăvârşească o cursă limitată foarte jos la orizont. Pe această căldură relativă, de-abia dacă câteva graminee au timp să germineze şi să răsară dintr-un pământ în care gheaţa ce se topeşte lichefiază totul... Peste tot apar licheni ce acoperă ţinutul pustiu, ţin stavilă stâncilor, arbuştilor pitici care de-abia au putere să se înalţe spre cer, atât de violent e vântul, încât nici un obstacol nu-l opreşte.

Imaginaţi-vă şi câmpiile ce se pierd la orizont, fără să se poată distinge unde se sfârşeşte pământul şi unde începe cerul. Noaptea ce se lasă aduce cu ea zgomote ciudate: şuierături demonice, trosnituri neobişnuite, plânsete cu sughiţuri, şuşoteli imperceptibile, tainice ecouri de voci misterioase venite de nicăieri... Aceste sunete, aceste zgomote anonime tulbură, terorizează fiinţa omenească care le simte prezenţa şi nu ştie cum să se apere de ele.

Pe timp de zi, din cer cade angoasa, un cer fără bariere ce pare mai vast decât în altă parte, din care norii, prin rafale, se adună, se separă, trec, se încalecă şi-şi pierd forma ca să se formeze din nou, monstruoase turme apocaliptice.

Iar sub această imensitate impenetrabilă, pământul... Pământul jos, plat, întunecat şi lugubru, din care ţâşneşte o teamă nelămurită pe care trebuie s-o ducem cu noi, pentru că nu putem face nimic împotriva ei, care atrage spiritul către domenii în care raţiunea, logica, evidenţa nu-şi au locul.

Aşa se prezintă tundra, care se întinde spre nordul Europei şi al Siberiei, către Barren Grounds, în nordul Canadei, întâlnindu-se cu Atlanticul, închizând astfel cercul polar artic.

Lichenii ce acoperă totul servesc drept păşune pentru turme. Când o zonă e defrişată, trebuie mers mai departe, în căutarea alteia, pentru că cea pe care tocmai am părăsit-o n-are ce să mai dea vreo douăzeci şi cinci de ani de-acum încolo. Lichenilor le trebuie un sfert de secol ca să se regenereze...

Iată de ce diferitele populaţii din Europa şi Asia Septentrională şi Centrală, în aceste regiuni care pentru noi reprezintă infernul pe pământ, sunt nomade. Obligate să suporte rigorile unui climat excesiv, ele îşi trag cea mai mare parte din hrană din firavele resurse pe care o natură avară cu darurile sale le-o dă cu părere de rău. Când se fixează pentru perioade lungi într-un loc ce are avantaje cu neputinţă de aflat în altă parte, când se deplasează, ducându-şi familiile, deci şi bătrânii, copiii mici şi turmele de reni printre care s-au rătăcit câteva oi, câteva capre, ceva orătănii, în număr suficient pentru ca tribul să fie asigurat că nu moare de foame.

Locuiesc în iurtă, un cort solid, rezistent, în stare să-şi protejeze locuitorii de vântul rece cu zăpadă al nesfârşitei ierni de la cercul polar... În stare, de asemenea, să-i apere de umezeala îngheţată ce se strecoară atât de melancolică a ceţii care, în cea mai mare parte a anului, dă peisajului un aspect fantasmagoric, cu umbre, urme mişcătoare, orizonturi topite şi vagi. În sfârşit, în stare să-i adăpostească de căldura toridă, insuportabilă, a verii unui climat continental, adică scurgându-se fără tranziţie de la o extremă la alta, în mijlocul câmpiei de un infinit de neînchipuit.

Iurta e înălţată pentru multe luni. Fiecare familie îşi face iurta sa, iar ansamblul lor formează un sat ce se va risipi într-o zi sau alta, atunci când comunitatea se va fi hotărât să plece.

Iurtele sunt strâmte, plate, de-abia se zăresc de departe, din câmp, adesea adăpostite de un pâlc de mesteceni. Printre ele, una se deosebeşte de celelalte. Aflată în mijlocul acestei comunităţi care nu e chiar un sat, cu vârful împodobit cu ceva frunziş în jurul găurii centrale- gura de horn-, cu un alt copac înălţat în faţa pragului, sau, câteodată, un simplu stâlp brăzdat de crestături (şapte, nouă sau doisprezece), ce poartă şi blănurile

moi ale animalelor sălbatice de primprejur, acolo e locuinţa şamanului.

Aici, în aceste pustietăţi dezolante, şamanul a văzut ziua, creaţie ivită din împrejurări necruţătoare de viaţă, a durităţii unei naturi ce agravează lucrurile şi le complică la maximum. Când activitatea economică nu e axată decât pe creşterea animalelor, pescuit şi un embrion de cultură, viaţa devine o luptă cu fiecare clipă, şi orice binefacere gratuită se numeşte miracol... Însă aceste binefaceri sunt atât de rare, încât trebuie să le chemi. Şamanul pentru asta e acolo.

Şi, totuşi, acest imens teritoriu a cărui suprafaţă e de trei ori aceea a Europei, unde nimic nu e nici blând, nici odihnitor, unde omul trebuie tot timpul să stea la pândă ca să evite agresiunile unei naturi făţarnice şi crude, a fost tot timpul locuit.

De la munţii Ural şi de la Marea Caspică, el se întinde către est, până la strâmtoarea Bering şi Marea Ohotsk. Limitat la nord de Oceanul Arctic şi de mările Kara, Laptev şi de Siberia orientală, se întinde spre sud până la lanţul muntos Tian-Şan şi platourile înalte din Pamir. Partea orientală e joasă şi mocirloasă. E despărţită de partea occidentală prin platouri care se ridică între văile Ienissei şi Lena. Siberia orientală e mai muntoasă.

X

Această regiune le era necunoscută occidentalilor atunci când, la începutul secolului al XV-lea, câţiva oameni ce nu sufereau de frig au început explorarea ei. Încăpăţânaţi, ruşii au înaintat către est şi au ajuns pe malul Pacificului, la sfârşitul secolului al XVII-lea. Concomitent cu aceste întinderi imense, i-au descoperit şi pe oamenii ce locuiau aici: laponi înalţi şi robuşti, pe ţărmul Oceanului Îngheţat, neneţi, iakuţi, samoiezi, ciuci, koriaci în Nord, buriaţi, kazahi în sudul Siberiei.

Protejaţi de neospitalitatea climatului, de neputinţa de a dezvolta agricultura, de toate greutăţile drumului, aceşti siberieni

au fost lăsați în frigul și furtunile lor. Au avut, în felul acesta, mai mult noroc decât amerindienii din Lumea Nouă ce au fost nițel dezorientați de civilizația europeană occidentală, cel puțin așa se zice. În Siberia, tehnicile moderne n-au pătruns decât după 1935, concomitent cu socialismul rusesc.

La vremea aceea, deși a fost descoperită prima dată cu patru secole înainte, Siberia a rămas la starea sa originară.Exploratorii ruși au traversat Asia, de la munții Ural la Pacific și și-au instalat aici numai un post de observare al imperiului rusesc, urmarea inițiativelor lui Petru cel Mare. Altfel spus, doar atunci, acei îndrăzneți călători s-au trezit față în față cu șamanii despre care, la întoarcere, au povestit uluitoarele lor isprăvi.

Astăzi, Siberia nu mai e ce-a fost, iar condițiile de viață, în spațiile cucerite care- pe zi ce trece -se tot măresc, s-au tranformat și ele. În prezent acest teritoriu face, de vreo cincisprezece ani, obiectul unei noi explorări în vederea descoperirii și studierii aici a resurselor subsolului... Resurse care ar atrage prosperitatea în această regiune și ar schimba, în felul acesta, modul de existență a populațiilor cuprinse de libertate, adăugându-se abilității pe care viața lor primitivă o impune pasiunii pentru taiga, imensă pădure de pini și de brazi, străbătută ici și colo de un pâlc de mesteceni argintii, și pentru tundră, ținuturi romantice unde cresc doar crânguri modeste și boschete sărace, însă unde totul îndeamnă la vis și elanuri mistice.

Până la o dată recentă, Siberia nu era producătoare decât de lemn de construcție și de blănuri. Apoi s-a ajuns la senzaționala descoperire a zăcămintelor de petrol de la Ob, pe un traseu de 4000 km. Încă de la primele extrageri, subsolul s-a dovedit foarte bogat. Se prevedea o producție anuală de cinci sute de milioane de tone de petrol. În același timp, la nordul fluviului, s-au semnalat vaste rezerve de gaz natural, în interiorul cercului polar. Tehnicienii au preluat ștafeta de la geologi, iar Siberia a cunoscut versiunea sovietică a goanei după aur din Alaska. Cu toate acestea, în 1972, încă mai era ceva de făcut: deși erau

oferite pionerilor prime importante pentru încurajare, voluntarii nu se îngrămădeau.

Şi astăzi, mai sunt de depăşit enorme greutăţi. De pildă, distanţa astronomică ce desparte aglomerările unele de altele. Şi mai sunt de amenajat căi de comunicaţie în câmpia mlăştinoasă din Ob; e o muncă de titan. În Siberia, construcţia unei căi ferate costă de două ori mai scump decât edificarea unei reţele de aceeaşi lungime în Europa. Aceeaşi problemă e şi cu drumurile! De aceea, originalitatea moravurilor, a cutumelor şi tradiţiilor populaţiilor siberiene a fost păstrată atât de mult timp şi mai e şi acum, în mare parte.

Bineînţeles, pădurile virgine din taiga sunt străbătute de câteva căi ferate, cum e aceea de la Ivdel-Ob care se înfundă adânc în munţii Ural. Bineînţeles, oraşul Tomsk, ridicat la marginea taigalei, e acum un mare centru universitar, iar mările îngheţate din Nord au, pe banchizele lor, staţii meteorologice.

Însă organizarea industrială n-a şters amintirea vieţii primitive, nici aceea a şamanismului. Populaţiile al căror slujitor e şamanul au un trecut care e de ajuns ca să-l facă nemuritor pe acest om a cărui puternică personalitate a dominat, timp de secole, Europa şi Asia de Nord. Turcii mai simt şi acum influenţa lui. Indonezia îşi are şamanii ei, iar strâmtoarea Bering n-a fost în măsură să-i facă să renunţe la traversarea oceanului, să treacă din Asia în America şi să se instaleze printre gheţuri, printre eschimoşi.

Fără şaman, ce s-ar fi ales de aceste populaţii, dezarmate în lipsa lui?

CAPITOLUL III

INVOCAREA FORȚELOR SUPERIOARE

De ce să cerem garanții științifice când se știe că Duhul bântuie unde vrea iar vocația nu-și are justificare, ea există sau nu există?

A deveni băcan sau croitor din tată în fiu, asta, da, se poate. Dar nu și romancier. Nici pianist. Nici actor. Pentru asta, se impun daruri speciale. La fel e și cu șamanul. Fiul șamanului e liber, dacă vrea, să-i urmeze tatălui, cu condiția să întrunească însușirile fundamentale cuvenite ca să-și exercite puteri care, deși embrionare la el, nu cer decât să se dezvolte. Dealtfel, darul poate sări peste o generație. Nepotul va fi acela care va moșteni aptitudinile bunicului.

Acestea fiind spuse, se devine șaman urmând mai multe căi.

Cea dintâi care se poate înfățișa adolescentului destinat șamanismului e instinctivă, inexplicabilă, iar el trebuie să se plece în fața ei. E „vocația spontană". Aspirantul percepe și ascultă de chemarea zeilor.

Chemarea parvine devreme tânărului ales. Adesea, încă din copilărie. Curând, novicele se dovedește a nu fi ca ceilalți copii. Taciturn, închis în sine, impunându-și singurătatea, comportamentul său devine curând atât de bizar, încât medicina tradițională n-a întârziat să-i pună diagnosticul de demență precoce. Viziunile de coșmar vor fi luate drept halucinații, crizele de posesiune care-l lasă inconștient drept manifestări isterice sau epileptice.

În jurul adolescentului, nimeni nu se îngrijorează. Aceste simptome morbide şi incontrolabile, de îndată ce-şi fac apariţia, arată pur şi simplu că copilul e destinat şamanismului. Nimeni nu intervine, evenimentele îşi urmează desfăşurarea, iar alesul îşi va dedica tinereţea dobândirii „miraculoaselor puteri". După ce trece de etapa asta, va trebui să asimileze învăţătura maeştrilor şamani.

Pregătirea pentru funcţia de şaman, de care domeniul astral se ocupă, nu e o plăcere. Nu în linişte şi bucurie se devine şaman. Novicele e luat în grija zeilor sau de către un subordonat întru asta: un „Fiu", o „Fiică" sau sufletul unui şaman-strămoş. Într-adevăr, în Asia şi în Siberia, tradiţia e ca şamanii răposaţi să fie aceia care-i comunică alesului hotărârea zeilor. Aceste suflete pun stăpânire pe neofit, participă la iniţierea lui, însă misiunea lor se limitează la pregătirea lui pentru revelaţii rezervate cu stricteţe Forţelor Astralului. Dar, oricare ar fi „maestrul iniţierii", el procedează în acelaşi fel: confiscă sufletul novicelui ca să-i inculce ştiinţa necesară.

Cea dintâi sarcină a instructorului e aceea de a-l face pe viitorul şaman să accepte un sacerdoţiu de care s-ar lipsi cu bucurie. El mai mult îşi suportă vocaţia decât o doreşte. Oricât de onorabilă ar fi , vocaţia şamanului nu acordă decât rareori titularului său locul pe care-l merită într-o comunitate ce consideră fireşti reuşitele sale, însă nu tolerează nemulţumirea în cazul unui eşec. Niciodată iubit sau preţuit fără un amestec de neîncredere şi teamă, şamanul nu trăieşte doar din darurile şi puterile sale. El vânează, pescuieşte, cultivă pământul şi munceşte la fel de mult ca şi ceilalţi bărbaţi ai tribului. Oricare-ar fi reputaţia lui, el nu trage din ea nici un fel de avantaje materiale, numai dacă, nesinchisindu-se să se pună în slujba binelui, după cum a depus jurământ, nu abuzează de teama pe care-i place s-o inspire. Şi apoi, ştie că o să aibă de luptat împotriva Celuilalt Tărâm, împotriva unei lumi în care îngerii, aparent, nu sunt mai numeroşi decât în lumea noastră.

Numai torturându-și elevul, Spiritele îl instruiesc. El resimte intens aceste frământări, atât pe trup, cât și în psihic, învățătura care le însoțește fiindu-i dăruită în cea mai deplină singurătate: în vis sau în transă.

În această stare de totală inconștiență, novicele e chemat să stabilească contacte directe cu zeii, creaturile demonice și Sufletele Strămoșilor meniți să-i transsubstanțializeze spiritul făcându-l să moară în lumea profană ca să reînvie în Lumea Sfântă. În cursul acestei operațiuni, novicele moare sau înnebunește.

Dar cum înfruntă atât moartea cât și nebunia, dacă se împotrivește voinței zeilor, aspirantul sfârșește, vrând-nevrând, prin a da ascultare. Între el și Invizibil, lupta e inegală.

Cea de-a doua cale posibilă e așa-zisa transmitere ereditară, aceea care urmărește filiera familială. Fiul șamanului se scaldă, literal vorbind, încă de la naștere, într-o atmosferă de șamanism. În anturajul său imediat, are norocul să fie luminat în privința problemelor a căror soluție alții o caută îndelung sau în zadar; de asemenea, simte- în jurul lui- o asemenea dorință de a vedea îmbrățișând cariera tatălui sau a bunicului, încât, la rândul lui, devine și el, automat, șaman. Nefiind împins de Spiritele superioare într-un sacerdoțiu pe care inspiratul nu-l dorește decât rareori, accederea lui la puterile șamanice devine o chestie de disciplină sârguincioasă. Pentru el, învățătura e ușoară.

O a treia cale se oferă celor ce vor să urmeze această bizară carieră: decizia personală. E mai mult o vocație decât o dorință, mai ales că zeii n-au intervenit direct. Neofitul devine șaman cum se devine poet, muzician sau misionar. Decizia e rodul afectivității, al sensibilității, al dorinței de a fi util sau al ambiției de a se face indispensabil.

În asemenea caz, acest tip de șaman trebuie să facă în fața clanului adunat demonstrația puterilor sale, puteri pe care le-a dobândit puțin câte puțin și prin propriile mijloace. În Siberia și în Asia, această căutare e puțin frecventă, însă ea se întâlnește la eschimoși și în America de Nord.

În sfârşit, chiar clanul poate să intervină şi să-şi aleagă şamanul. Dar asta se întâmplă rar. Trebuie ca şamanul titular să fie mort, fără succesor sau fără să fi avut timp să-şi formeze unul.Atunci, grupul îşi desemnează înlocuitorul. Acesta trebuie să dovedească oficial, în cursul unei şedinţe publice, că e apt să practice transa extatică, fără de care puterile sale sunt socotite nule. Dacă această transă se practică greu sau deloc, solicitantul este refuzat iar înţelepţii tribului pornesc în căutarea unui individ mai bine dotat.

X

Oricare-ar fi calea de urmat, şamanul nu e în măsură să-şi exercite funcţia decât atunci când a triumfat asupra propriilor experienţe, după ce-a depăşit teribilele dovezi psihice şi a primit lecţii de la predecesorii săi. Ca să fie recunoscut şaman, trebuie să fi primit o dublă educaţie.

Pe de o parte, el dobândeşte o pregătire de ordin psihic sau extatic, nici o definiţie neprecizând limitele ucenicici sale. Potrivit tradiţiei, el o primeşte direct din domeniul astral. El trece de la un plan la celălalt, prin fenomenul extazului. Sunt vise, viziuni, însoţite de un acut sentiment al realităţii trăite şi care-l informează de ceea ce trebuie să ştie. Ca să treacă din starea normală de veghe la extaz, trebuie să exerseze, să rişte şi să se avânte în necunoscut.

Pe de altă parte, în afara extazului şi a ceea ce el inspiră viitorului şaman, există o învăţătură tradiţională. Aspirantul află, din gura bătrânilor şamani, metodele materiale ce se referă la şamanism, „reţetele", drepturile şi îndatoririle şamanului. Mai trebuie să ştie cum să intre cu de la sine putere în extaz şi cum să iasă, la fel - cu de la sine putere -, căci tocmai specialitatea asta reprezintă caracterul specific al şamanismului.

X

Trăsătura esențială a acestei ucenicii constă în a simula moartea aspirantului, apoi a simula și învierea lui.

Ucenicia e dureroasă, novicele fiind supus unor spaime și frământări care, ca să fie mai mult de ordin spiritual decât fizice, nu sunt mai puțin penibile. Dar sunt indispensabile pentru ca aspirantul să dobândească cunoștințe ezoterice temeinice.

În transă sau cufundat într-un somn cataleptic, novicele e asaltat de Forțele care-l taie în bucăți, îi dizlocă oasele, îi smulg ochii, îi rod carnea și se hrănesc cu sângele lui. Pe un țăruș de fier, țeasta lui, deși cu ochii scoși, asistă la acest măcel. Apoi, când Spiritele au pus totul la loc, șamanul e, de acum încolo, apt să șamanizeze. Redat lumii de cei care i-au mâncat carnea și băut sângele, el are dreptul să-i regăsească în planurile oculte.

Sensul acestei experiențe e limpede: ea e destinată să provoace, la aspirant, o criză spirituală a cărei violență extremă are adânci repercusiuni asupra mentalului, psihicului și chiar fizicului său. În timpul perioadei de gestație șamanică, novicele e supus la încercări menite să-i instruiască, să-i înalțe și să-i „impregneze" sufletul. Ele îi modifică cu totul spiritualitatea, făcându-l să treacă din lumea profană în cea sacră. Șamanul nu trece la noua, la adevărata sa viață, decât atunci când această ruptură s-a încheiat.

De îndată ce s-a desăvârșit inițierea, noul șaman depune jurământul de a sluji Forțele supranaturale care l-au ales, de a interveni pe lângă ele ca să aplaneze greutățile de care se lovesc oamenii, de a veni în ajutorul necăjiților interesându-se mai mult de săraci decât de bogați. Pentru a nu-și încălca datoria, el nu șovăie să-i înfrunte pe zei dacă aceștia rămân surzi la chemările lui, dacă ei lasă să se înfăptuiască răul sau îl favorizează. Rațiunea sa de a exista fiind aceea de a veni în ajutorul semenilor săi, de a le apăra sufletele sau interesele materiale de Forțele malefice, trebuie să intre în luptă dacă necesitatea o cere.

X

În comunităţile şamanice din Siberia şi Asia Septentrională şi Centrală, se devine aproape întotdeauna şaman prin vocaţie sau transmitere ereditară. Căutarea personală e rară, puţin apreciată, şi doar transa extatică conferă valoare şi preţ experienţei personale pe care şi-o asumă direct aspirantul.

La vogulii din Siberia centrală şi occidentală, vocaţia se transmite pe linie paternă sau maternă. Chemarea se poate adresa atât unei fete cât şi unui băiat, pentru că la voguli, ca şi la alte triburi, se crede că şamanele au puteri la fel de mari ca şi confraţii lor masculini.

Semnele caracteristice ale chemării apar la aspirant, de îndată ce vocaţia s-a manifestat: nervozism, viziuni, nevoie imperioasă de solitudine, crize violente de posedare din care nu iese decât după câteva ore sau chiar zile. A-i veni în ajutor ar fi un sacrilegiu. În timpul acestor timpi morţi, spun vogulii, novicele îi întâlneşte pe zeii care-i inspiră viziunile profetice.

Funcţia şamanică e, de asemenea, ereditară la buriaţii din Siberia meridională, unde sufletele strămoşilor îl aleg pe aspirant dintre adolescenţii familiei. În vreme ce tânărul zace, neînsufleţit, pe pământul iurtei, sufletul lui e dus de Spiritele ce-l introduc în adunarea zeilor unde-l aşteaptă bătrânul şaman ce l-a ales. Acesta îl învaţă secretele meseriei şi, odată instruirea terminată, spiritul neofitului reintră în corp. El se întoarce de îndată la viaţă.

La buriaţii alari, demersul e acelaşi, în afară de cazul când sufletele strămoşilor nu dau de un aspirant pe placul lor în familie. Atunci se opresc cu alegerea asupra unui copil ce li se pare că are calităţile necesare şi încep să-l hărţuiască ca să-i provoace vocaţia, până atunci nebănuită, inversând astfel legea cauzei şi a efectelor. Copilul devine nervos, plânge în timpul somnului, are convulsii etc. La 13 ani, el e menit şamanismului.

Şi ostiacii şi samoiezii cred că vocaţia e un dar ereditar. La moartea tatălui şaman, fiul sculptează într-o bucată de lemn

mâna defunctului. Potrivit tradiției, puterile dispărutului trec în el. Dacă transa inițiatică e concludentă, comunitatea îl acceptă pe aspirant. Dacă nu, se întoarce printre ai săi.

Alte grupuri siberiene, udmurții, numiți în trecut votiaci, și printre alții - laponii, pun cele două eventualități - ereditate sau vocație- pe același plan. La primii, dacă darul n-a fost lăsat moștenire de un înaintaș apropiat sau îndepărtat, trebuie să admitem că Spiritele sau Marele Dumnezeu celest l-au acordat direct viitorului șaman. La ultimii, chemarea e un soi de tradiție ce sare uneori peste una sau două generații. Dar se admite lesne că zeii sunt liberi să-l acorde cui le place.

Nu există intermediar la iuracii samoiezi. Zeii intervin direct, iar viitorul șaman e identificat încă de la naștere. E de ajuns să vină pe lume cu semnul pe frunte, cum se zice la noi. La pubertate, adolescentul are viziuni, se izolează în natură unde Spiritele îl instruiesc. După aceea, intră pe mâna unui bătrân șaman.

Șamanul ostiac își caută succesorul printre fiii săi. Nu neapărat cel mai mare. Doar capacitățile aspirantului ghidează decizia paternă. Dacă șamanul nu are copii sau dacă nici unul dintre ei nu i se pare demn să-l urmeze, e autorizat să transmită știința lui unui prieten, discipol sau unui străin, cu condiția ca toți să i se pară suficient de înzestrați.

La tungușii din Manciuria, vocația se înscrie pe un drum curios. Se întâmplă ca viitorul șaman să simtă chemarea atunci când deja e adult. Când vocația se manifestă la o vârstă mai fragedă, ia o turnură dramatică. Băiatul ia calea muntelui, stă acolo vreo șapte zile și se hrănește cu animale „pe care le sfâșie cu dinții”. După aceea, se întoarce în sat, plin de sânge, murdar, zdrențăros, cu părul vâlvoi, de nerecunoscut. Nimeni nu se întreabă de ce, se știe: e „locuit” de o entitate de care ascultă pasiv. Urmează apoi o perioadă de tăcere în timp ce băiatul nu rostește nici un cuvânt. Ea ține 10 zile și aceasta e folosită de Spirite pentru a desăvârși instruirea începută în munți.

La tunguşii transbaikali, sufletul unui şaman mort îi apare în vis aspirantului, transmiţându-i că zeii l-au ales ca să-i urmeze acestuia. Tunguşii împărtăşesc această credinţă, numai că sufletul văzut în vis de către ales nu e acela al unui excarnat, fie el şaman sau nu. Aspirantul a primit vizita diavolului Khargi în persoană. În regiunea Irtych, tunguşii recuză în bloc intervenţia şamanului răposat şi a lui Khargi. Sanke, zeul Cerului, îi desemnează pe aleşi încă din leagăn.

Pentru iakuţi, vocaţia se pogoară direct din Cer; în acelaşi timp, un Spirit protector, care e sufletul unui şaman mort,pune stăpânire pe sufletul unui adolescent din familie. Totul capătă atunci o dimensiune la fel de dramatică ca la tunguşii din Manciuria. Adolescentul e pradă crizelor de mânie dementă, inexplicabile pentru cel ce nu ştie că a fost „însemnat" de divinitate. Îşi găseşte salvarea în pădure, se hrăneşte cu scoarţă de copac şi se dedă unor acte aparent nesăbuite, cum ar fi săritul în jăratec sau scrijelitul sălbatec cu cuţitele. Familia se adresează unui şaman cu experienţă ce porneşte în căutarea adolescentului, îl readuce la cuib şi îl ajută să se elibereze de Forţele violente cu care Spiritele l-au împovărat.

Acestea sunt, pe scurt, metodele de selecţionare folosite de principalele grupuri siberiene şi asiatice. Se devine şaman prin graţia divină sau pentru că bunicul sau tatăl au fost la fel. E regula generală, însă, ca orice regulă, are excepţiile ei.

Pe lângă hotărârea personală de a-şi însuşi puterile miraculoase, se mai poate deveni şaman din întâmplare, în urma unui eveniment insolit sau a unui accident.Acest fapt e frecvent la soioţi şi la eschimoşi. Dreptul de a şamaniza se primeşte atunci când te trăzneşte, când te lovesc pietrele căzute misterios din cer, când ai căzut dintr-un copac prea înalt sau când ai ieşit învingător dintr-o încercare comparabilă cu un test iniţiatic: aidoma eschimosului care, după ce-a stat cinci zile în apa îngheţată, iese de acolo fără măcar ca hainele lui să fie ude.

La eschimoşi, arareori se consideră şamanismul drept un dar ereditar, cu excepţia comunităţilor din insulele Diomede, unde

șamanul transmite direct puterile sale și știința sa unuia din fiii săi. La triburile din Coppermine, șamanul e menit funcțiilor sale încă de la naștere, spune Knut Rassmusen*.

„De îndată ce mama a expulzat placenta, scrie el, cineva ia nou-născutul în brațe și-l pune să privească de-a-ndoaselea. Acest gest magic permite bebelușului să dobândească darul celei de-a doua vederi. Prin urmare, acei copii sunt numiți *Cei ce pot privi în neant.*"

În aceeași lucrare, Rasmussen relatează cazul unui eschimos iglulik ce a devenit șaman după ce a fost rănit de o morsă. Dar se pare că acest eschimos era predestinat acestui gen de inițiere ultrarapidă. Chiar maică-sa a devenit șamană după ce un bulgăre de foc i-a pătruns prin efracție în trup.

Iată faptul relatat de Rasmussen care e un exemplu desăvârșit de putere metagnomică ce survine, fără inițiere, nici învățătură prealabilă, în urma unui traumatism încercat:

„Într-o noapte întunecoasă, fără lună, Uvavnuk a ieșit din coliba ei; deodată, un bulgăre de foc și-a făcut apariția pe cer, a coborât spre ea și i-a pătruns în trup. Pe dată a simțit o mare iluminare și și-a pierdut cunoștința."

Revenindu-și în fire, Uvavnuk se întoarce la coliba sa. Beată de bucurie, cântă. În același timp, toți locuitorii casei sunt cuprinși de această beție de bucurie, iar noua condiție a lui Uvavnuk e recunoscută după următorul „semn":

„Acum, nu mai era nimic de ascuns pentru ea, continuă Rasmussen. Cunoștea toate secretele și le dovedea dezvăluind greșelile prin care s-au făcut vinovați oamenii casei... După această ispravă, îndoiala n-a mai fost admisă. Toată lumea a știut că Uvavnuk a devenit o mare șamană. Atunci când cădea în transă, știa totul, vedea totul".

* Knut Rasmussen- *Intellectual Culture of the Iglulik Eschimos*, Copenhaga, 1929

* Şaman orocion. Siberia orientală. 1882. Influenţele orientale se recunosc după numărul mare de oglinzi chinezeşti din bronz destinate întrebuinţării magice, clopoţei cu cap de tigru şi scoici (având o valoare magică la toate populaţiile primitive). Ciucurii de piele şi perle atârnând de mijlocul frunţii îl ajută să se izoleze de lumea din jur, să nu vadă decât lumina interioară, să se hipnotizeze şi să se apere (clişeu de Tumanov, *Musée de l'Homme*)

CAPITOLUL IV
BOLI NERVOASE, VISE, EXTAZE...

La sfârşitul secolului trecut, oamenii de ştiinţă, atraşi de comportamentul ciudat al şamanilor din Nord, au încercat să-i descopere cauzele - bineînţeles, cauze naturale. Tradiţia şamanică, potrivit căreia ciudata comportare a neofiţilor se explică prin intervenţia directă a domeniului astral, nu putea fi luată în considerare. Bunul simţ o interzicea.

Savanţii s-au aplecat asupra acestei probleme, căutându-i o soluţie ştiinţific acceptabilă. Au crezut că au găsit-o, punând-o pe seama influenţelor cosmice şi climatice specifice Arcticii. Frigul excesiv, nopţile fără sfârşit, solitudinea îngheţată a tundrei, infinitul gheţurilor polare, care se adaugă lipsei de vitamine, acţionau asupra constituţiei nervoase a populaţiilor şi concurau la răspândirea printre ele, când a acceselor isterice ce duceau la transă, când a formei de temut a nebuniei: schizofrenia.

Această teorie, ce asimila şamanismul siberian cu tulburări nervoase şi mentale importante, părea satisfăcătoare. De bună credinţă, a fost însuşită de cele mai mari personalităţi: Kricoşapkin (1861), V. G. Bogorez (1910), Vitaşevski (1911), M. A. Czaplicka (1914), şi, mai recent, de Ake Ohlmarks (1939).

Astăzi nu e cu putinţă să mai crezi într-o teză ce-i liniştea pe deplin pe materialişti. Într-adevăr, s-a constatat că orice şaman, fie că s-a născut în Asia de Sud, în Africa, în America sau în altă

parte, e atins de aceleaşi tulburări ca şi novicele în timpul iniţierii. De asemenea, s-a constatat că, în aceste regiuni, viitorii şamani erau selecţionaţi, încă din copilărie, după semnele caracteristice vocaţiei. În felul acesta, în Sudan, orice epileptic devenea ghicitor iar, în Indonezia, comunităţile îşi alegeau de preferinţă magicianul sau vraciul dintre cei slabi, cu sănătatea precară şi cu echilibrul psihic discutabil. Au trebuit scoase din cauză efectele cosmice şi climatologice şi, în cele din urmă, să se desprindă concluzia că transa şamanică şi tulburările ce-o însoţesc nu sunt un privilegiu exclusiv(dacă putem spune astfel!) al şamanilor din Nord.

Nu e mai puţin adevărat că apariţia vocaţiei declanşează la aspirant reacţii atât de neaşteptate şi, ca s-o mărturisim, atât de nesăbuite, încât individul fără probleme mistice are toate motivele să-l creadă nebun. Fiinţa umană zguduită de o criză religioasă profundă e comparabilă cu o persoană sănătoasă pe care o boală gravă o smulge din mediul său obişnuit. Şi unul şi celălalt sunt proiectaţi într-o dimensiune căreia nu i-au bănuit nici rigoarea, nici violenţa. Sunt constrânşi să lupte împotriva unor forţe misterioase, înspăimântătoare, de a căror existenţă n-avuseseră habar. Cel mult dacă bănuiau prezenţa lor în ei, în jurul lor.

De îndată ce individul obişnuit îşi dobândeşte sănătatea, se regăseşte, fizic şi moral, în starea în care era înainte de a-şi fi pierdut autonomia. Viaţa sa îşi reia cursul de acolo de unde se lăsase pradă suferinţei. Se întoarce la ocupaţiile sale, la obiceiurile sale şi nimic în comportamentul său nu lasă să se vadă că Eul său a suferit o schimbare. La şaman, are loc fenomenul invers. Când iese din criza sa mistică, universul care - mai înainte - i-a fost atât de familiar a luat o cu totul altă dimensiune. Încercările l-au pregătit în vederea tratării de la egal la egal cu o Lume supranaturală a cărei prezenţă este acum la fel de reală ca şi lumea profană.

Ce se întâmplă în timpul transei iniţiale care marchează prima etapă a novicelui în căutarea „miraculoaselor puteri"?

Spiritele au pus stăpânire pe sufletul lui ca să-l dezvolte, să-l instruiască(fără menajamente) și să-l înalțe la nivelul Celuilalt Tărâm. Acolo are loc prima întâlnire cu Sacrul. El pătrunde într-un cerc unde Forțele îi vor inculca cunoștințe necorespunzătoare întru nimic unei științe stabilite pe scara lumii noastre, unde nu sunt admise decât informațiile obiective, totdeauna susceptibile de a fi modificate, îmbunătățite - sau anulate - după progresele cercetării.

Contactul cu aceste Forțe e primejdios iar cruzimea învățăturii acordată novicelui explică comportarea sa incoerentă pe timpul perioadei când se dedă, trup și suflet, Spiritelor și zeilor. Prizonier al visului sau al transei ce-l frânge cu totul, el a trecut granița ce desparte mediul liniștitor pe care-l cunoaște și mediul de temut pe care nu-l știe. Abandonat în acest univers paradoxal, el se opune ființelor semidivine sau demoniace a căror prezență se face resimțită prin spaimă. Înfruntă singur acest univers, cu sentimentul că e hărăzit morții. Ca să țină piept asalturilor Invizibilului, nu are decât psihicul, încă neconsolidat.

Mai întâi, asistă la îmbucătățirea propriului trup de către demonii ce-i taie capul, îi smulg ochii, măruntaiele, organele vitale, tocându-l mărunt ca pe un animal de sacrificiu.

Trebuie să reziste șocului „iluminării", de îndată ce suportă efectele uimitoarei lumini astrale în care e înscris viitorul său. Interiorul trupului, al capului său sunt brusc invadate de o lumină strălucitoare ce pătrunde până la creier, până la extremitatea membrelor. Vibrațiile acestei luminozități îl plasează într-o stare de receptivitate emoțională atât de puternică, dar și distrugătoare. Dacă îi suportă violența, această lumină o să-i aducă darul celei de-a doua vederi. Apoi, îi va da posibilitatea de a percepe evenimentele cele mai îndepărtate, de a scoate la lumină secrete sau nelegiuiri care, fără el, ar fi rămas pe veci necunoscute. Tot ea o să-l ajute și atunci când, devenit șaman, posedând știința mânuirii „mediului" sau ocult, trebuie să pornească în căutarea sufletelor furate și să le descopere, chiar

dacă Demonii le ţin în locuri îndepărtate sau în străfundurile Împărăţiei Morţilor.

Această perioadă de incubaţie magică mai conţine un episod dramatic: Coborârea în Infern. Novicele e asaltat de Forţe însufleţite, cu o autonomie existenţială: Spirite ale excarnaţilor, strămoşilor, Spirite rătăcitoare malefice, purtătoare de boli, de germeni mortali... Genii ale naturii, Spirite-Grup ale animalelor, Entităţi* purtătoare de gânduri colective nefaste. Novicele captează toate aceste Forţe în bloc. Ele dezvoltă o asemenea teroare, un asemenea haos psihic, încât există riscul de a se lăsa dezintegrat, în lipsa ştiinţei de a le stăpâni, de influenţele pe care aceste Forţe le imprimă în el.**

Pentru a domina diferitele influenţe negative ce încearcă să se imprime în el, şamanul nu are decât un mijloc: să facă „cunoştinţă intimă" cu Forţele ce îl sălăşluiesc, pătrunzându-se de energia lor, absorbindu-le vibraţiile, impregnându-se de pulsiunile lor. Dacă psihicul său e îndeajuns de solid, el sfârşeşte prin a se identifica pe deplin cu ele. Pătrunzându-se de fluidul şi de *mana* lor, devine receptacolul acestora. Apoi, e în stare să demonteze mecanismul magic al acestor realităţi psihice incontrolabile, să întoarcă împotriva lor armele de care se servesc pentru a-l aneantiza. Îmblânzite, aceste entităţi malefice şi ameninţătoare se transformă în Forţe blajine la dispoziţia lui. El practică un soi de homeopatie psihică, căci se slujeşte de sistemul de diluţie caracteristic acestei terapeutici.

Se foloseşte de acelaşi procedeu supraomenesc cu grupele de Spirite-Animale cu care stabileşte legături. Încheie pact şi cu anumite specii animale, vegetale, minerale. Aceste fluide pe care le adună şi care nu sunt neapărat rele îl ajută să mobilizeze

* Entităţi oculte rezultând dintr-o forţă-gândire colectivă

** Cât timp aceste diferite influxuri astrale nu sunt canalizate, afinate, viitorul şaman rămâne încărcat de zgură negativă (demoni, entităţi nefaste, stafii din domeniul astral subteran) ce continuă să-i încerce şi să-i sfideze rezistenţa. De aceea, de îndată ce a sfârşit cu epuizanta şi dureroasa perioadă de incubaţie magică, e dat pe mâna unui bătrân şaman ce-l ajută să se „spele" interior, prin practici rituale.

Entităţile superioare ce vin, în timpul somnului, să-i uşureze căutarea şamanismului indicându-i, sub formă de arhetipuri, calea ce trebuie urmată. Mai târziu, aceste Entităţi or să-i dea, când le va întreba, instrucţiuni ce-l vor ajuta să se ridice la nivele superioare.

Puţin câte puţin, novicele îşi dezvoltă conştiinţa interioară, legând-o de conştiinţa exterioară şi invers. Apoi, depăşind normele senzaţiei şi ale sentimentului, le restituie sub formă de intuiţie şi percepţie, fenomen prost cunoscut în mediile noastre occidentale, unde e ţinut dinadins deoparte de orice studiu obiectiv.

De la Oceanul Îngheţat la Oceanul Pacific, riturile de iniţiere se desfăşoară, cu câteva mici diferenţe, în acelaşi fel şi după aceeaşi schemă. Viitorul şaman ştie dinainte că n-o să scape de tortura Demonilor şi nici de teroarea pe care-o va aduce viziunea Spiritelor şi a Morţilor - viziune pe care un şaman finic o descria în felul următor unuia din elevii săi, cu intenţia de a-l linişti:

„O să fii singur în aşteptarea viziunilor. Dacă acestea întârzie, nu te impacienta, au să vină. Ceea ce-ai să vezi şi-ai să auzi o să te înspăimânte, căci în faţa ta au să se înalţe Divinităţi malefice şi Demoni ce-or să ieie forme diverse, jumătate-oameni, jumătate-animale, şi Spirite rătăcitoare ale Morţilor ce nu şi-au aflat încă locul. Elementele or să-ţi fie ostile, o să le vezi sub adevăratul chip, încă neîmblânzite, ai să vezi Spiritele-Stăpâne ce poruncesc. Din pământ o să izbucnească foc ca să te ardă, iar pământul o să se deschidă ca o gură, ca să te absoarbă. În adâncul apelor, Sufletele Înecaţilor or să te cheme, vrând să te atragă la ele. Spiritele întunecate ale Munţilor or să ţâşnească din grote, or să te ameninţe, or să te chinuie fără încetare... Ca să stăpâneşti aceste Spirite dezlănţuite, trebuie să mergi până la capătul fricii tale ca să nu te mai temi deloc. Dacă nu treci de această încercare, dacă cedezi în faţa groazei, o să fii pe veci pierdut."*

* Aceste vorbe au fost culese de autor.

Într-adevăr, de această luptă depinde soarta viitorului şaman. Dacă rezistă asaltului Lumii de Dincolo, dacă reuşeşte să îmblânzească Forţele primejdioase, în cele din urmă o să fie răsplătit cu preţul ostenelii sale. Acceptat să pătrundă în inima misterelor zeilor şi Naturii, o să deţină „puterile miraculoase".

x

Boli nervoase, vise, extaze sunt tot atâtea căi ce-l fac pe aspirant să devină şaman. Câteodată, aceste experienţe nu slujesc decât la a-l pregăti pentru noi experienţe ce se adaugă celor trăite în timpul perioadei de preiniţiere. Dar asta se întâmplă rar. Suferinţele suportate de novice, învăţătura primită din domeniul astral constituie o iniţiere totală. După aceea, se perfecţionează cu bătrânii maeştri şi, la sfârşit, e un „tehnician al sacrului".

De-a lungul dramei existenţiale magice, riscul şi angoasa de a şti că psihicul e în pericolul de a „eşua" definitiv sunt combătute de speranţa, dacă nu de certitudinea de a fi transformat - într-un cuvânt, salvat. Chemarea vocaţiei, totdeauna irezistibilă, chiar în fundul sufletului - viitorul şaman preferând să fie un om ca toţi ceilalţi -, identificarea spiritelor, efortul uriaş şi continuu pe care-l îndeplineşte ca să le domine, cunoaşterea progresivă a temelor şi a reprezentărilor tradiţionale, a riturilor şi practicilor temeinic stabilite ce ajută la înţelegerea sensului chemării şi lasă să se întrevadă urmările sale, toate aceste preliminarii ce intră în atribuţiile şamanului opresc dezintegrarea Eului şi-l redau integrităţii lui. Angoasa în faţa unei lumi ameninţătoare îl împinge pe şaman să se împotrivească lumii în care sfârşeşte prin a se regăsi pe sine, în raport direct, dar secret, cu spiritele sale ajutătoare.

x

Criza extatică a neofitului ţine între trei şi nouă zile. Cu toate acestea, anumite povestiri par să indice că ea durează mai

mult. În timpul acesta, neofitul rămâne întins în iurtă, fără să bea sau să mănânce, fără să scoată un cuvânt. Transa e atât de adâncă, încât viitorii şamani nu datorează decât hazardului providenţial faptul că nu sunt îngropaţi de vii.

Adesea, apar stigmate pe trupul aspirantului. Hainele se îmbibă de sânge iar pete roşii colorează stratul din scoarţă de mesteacăn ce tocmai a fost jupuit de pe copac.

Când şi-a venit în fire, novicele povesteşte în detaliu în ce fel sufletele strămoşilor şi demonii s-au năpustit asupra lui. După ce-a fost tăiat într-un număr impresionant de bucăţi, cineva a văzut cum spiritele aruncă aceste bucăţi, una câte una, într-un ceaun plin cu apă fierbinte, altcineva cum le aruncă în jar, „fierbinte şi arzător ca soarele". În timpul acesta, toţi asistă la acest spectacol sângeros. Capul, în prealabil ciopârţit, a fost înfipt într-un ţăruş de fier pentru că, în tradiţia şamanică, fierul îndepărtează spiritele rele şi forţele rătăcitoare.

Un şaman iakut a dat detalii asupra acestei ceremonii - „deplasarea" - căreia, în principiu, orice şaman ţine să i se supună de trei ori la rând. După el, membrele aspirantului sunt îndepărtate cu un cârlig de fier, oasele curăţate, carnea răzuită de tot, lichidele organice expulzate, măruntaiele scoase iar ochii scoşi din orbite. După aceea, Spiritele trec la operaţia inversă: reconstituie scheletul fixând oasele cu cuie de fier,şi-l „îmbracă" cu carne proaspătă, după ce-au pus la loc noile organe ce ţin locul celor vechi. După aceea, e de ajuns să-l reînvii pe ucenicul şaman.

După o altă povestire iakută, demonii răpesc sufletul aspirantului, îl duc în Infern şi-l închid într-o casă timp de trei ani. Aici se iniţiază. Ca şi celorlalţi, i se taie capul care se fixează pe un ţăruş de fier şi asistă la tăierea lui în bucăţi. Fâşiile de carne sunt distribuite Spiritelor bolii de care sunt atinşi oamenii. Această ceremonie e indispensabilă, deoarece numai cu preţul acesta novicele obţine darul vindecării. În sfârşit, oasele sunt acoperite de carne iar sângele nou e introdus în vene.

Potrivit unei tradiţii iakute, se spune că şamanii se nasc hăt departe, în Nord. Acolo creşte un brad ale cărui ramuri sunt pline de cuiburi. Pasărea-Mamă-de-Pradă, cu capul de ţevilă şi pene de fier, se aşează pe brad, face ouă şi le cloceşte. Când sufletul iese din găoace, Pasărea-Mamă îl încredinţează unei Diavoliţe şamane ce n-are decât o mână, un ochi şi al cărei schelet nu e format decât dintr-un singur os. Ea leagănă sufletul viitorului şaman într-un pătuţ de fier şi-l hrăneşte cu sânge coagulat. Apoi, după un anumit timp îşi fac apariţia trei draci smoliţi şi încep să-l taie în bucăţi pe aspirant. De îndată ce i-a înfipt o lance în cap, împrăştie în diferite direcţii, în semn de ofrandă, rămăşiţele trupului său. În timpul acesta intermediar, alţi trei draci zdrobesc maxilarul victimei, îl împart în tot atâtea fragmente câte boli au de vindecat şi ţin sufletul prizonier, în vreme ce elevul lor a asimilat până la ultima secvenţă învăţătura primită.

La şamanii samoiezi, înainte de iniţiere, trebuie învăţat bătutul din tobă, instrument indispensabil funcţiunii şamanice. Sunetul tobei le atrage pe Spirite şi le grupează în jurul şamanului ce le cheamă. Unul din şamani, Ganyka, a făcut această experienţă când încă nu şi-a terminat ucenicia. Într-o zi, pe când bătea din tobă, spiritele s-au năpustit asupra lui, l-au făcut bucăţi-bucăţele şi i-au zdrobit şi pumnii. Timp de şapte zile şi şapte nopţi, Ganyka a zăcut inconştient la pământ, în vreme ce sufletul său rătăcea prin ceruri şi, însoţit de Duhul Tunetului ce-i servea drept călăuză, îl vizita pe zeul Mikkulai*.

Dintr-o povestire autobiografică, plină de întâmplări ca un foileton, pe care un şaman samoied o relatase lui Popov**, desprindem câteva episoade dintre cele mai semnificative. Îmbolnăvindu-se de vărsat, şamanul a rămas inconştient timp de trei zile, cu trupul rigid; de-abia mai respira. La sfârşitul celei de-a treia zi, deschise ochii. Era şi timpul. Familia sa, convinsă că nu mai era în viaţă, voia să-l îngroape.

* T. Lehtisalo- *Memorii din Jurnalul Societăţii fino-ugrice*, Helsinki, 1927

** A. Popov- *Yakutskii Fol'klor*, Leningrad, 1936

În aceste trei zile, când toţi l-au crezut mort, a avut loc iniţierea novicelui. Spuse că după Coborârea în Infern a fost dus pe o insulă unde creştea, drept în mijloc, un mesteacăn tânăr al cărui vârf se pierdea în nori. Era Arborele Stăpânului Pământului: acesta rupse o creangă din el şi i-o dădu şamanului ca să-şi facă din ea toba de care avea să se slujească tot restul vieţii. Cum creanga avea trei rămurele, Stăpânul Pământului porunci şamanului să facă încă alte trei tobe. Acestea urmau a fi dăruite la trei femei, fiecare fiind hărăzită să le slujească în cursul unor ceremonii speciale: una pentru a le şamaniza pe lăuze, a doua ca să vindece bolnavii, ultima ca să-i regăsească pe oamenii şi pe animalele pierdute prin nămeţi.

Şamanul mai spuse că, în timpul coborârii sale în Infern, se întâlnise cu personaje semidivine care i s-au prezentat sub o înfăţişare de animal: urs, ren, câine... Toate aceste entităţi i-au revelat, pe rând, aspecte ale doctrinei sau l-au învăţat metoda vindecării bolnavilor. Astfel încât, direct iniţiat de Lumea Invizibilului, de-acum încolo era apt să şamanizeze.

Aceeaşi schemă iniţiatică o întâlnim şi la alte comunităţi siberiene. Un şaman tungus dădea asigurări că, în timpul bolii sale iniţiatice, strămoşii şamani luându-l drept ţintă, i-au azvârlit săgeţi până când acesta, epuizat, s-a prăbuşit la pământ. După care , fiindcă tot n-au terminat cu el, l-au jupuit într-un timp record, l-au lăsat numai cu scheletul şi i-au inventariat oasele. Din fericire nu lipsea nici unul. Dacă nu, n-ar fi putut niciodată deveni un adevărat şaman. Să mai adăugăm că experienţa a durat o vară întreagă în timpul căreia Ivan Cholko n-a pus în gură pic de hrană, nici vreo picătură de apă.

La buriaţi, se obişnuieşte ca o ceremonie publică de consacrare să urmeze perioadei de învăţătură. Însă „bolile-reverii" joacă, de asemenea, rolul de iniţiere astrală completă. După şamanul Mickail Stepanov, aspirantul rămâne mult timp bolnav. Apoi, strămoşii şamani îi aplică tratamentul clasic: îl lovesc, îl torturează, îl taie în bucăţi cu un cuţit etc. În timpul acestor îngrijiri energice, şamanul rămâne neînsufleţit.

Faţa şi mâinile sale sunt vineţii şi de-abia se aud bătăile inimii sale.

Un alt şaman buriat face caz de o tehnică diferită: Spiritele Strămoşilor atrag sufletul novicelui în Cer, aducându-l în faţa „Adunării Şeitanilor" ce se ocupă de instruirea lui. Dar iniţierea nu se termină cu una cu două.Ca să se ajungă la desăvârşirea ucenicici, viitorul şaman e făcut bucăţi-bucăţele şi pus la rumenit în faţa unui foc mare. Coacerea durează şapte zile şi şapte nopţi. În timpul pierderii cunoştinţei, nimeni n-are drept să-l atingă , fie măcar cu vârful degetului, pe aspirant. Să mai cităm şi relatarea unei femei teleute ce susţinea că a devenit şamană după ce-a văzut cum oameni necunoscuţi pun bucăţile din trupul ei la fiert într-un ceaun uriaş... Potrivit tradiţiilor altaice, Spiritele Strămoşilor îi spintecă pe neofiţi, le mănâncă carnea şi le beau sângele.

În ciuda celor câteva variante, toate relatările despre iniţiere se învârt în jurul acestei scheme iniţiale: suferinţă, moarte şi înviere. Fiindcă numai după ce-a învins suferinţa şi spaima, ucenicul e în stare să şamanizeze, acestea devin *boli iniţiatice* şi sunt echivalentul *iniţierii mistice*. Dealtfel, le spunem boli iniţiatice pentru că sunt calchiate după ritualul clasic de iniţiere, construit el însuşi pe aceste trei idei-forţă: suferinţă, moarte şi înviere. Într-adevăr, prin aceste boli se înţeleg:

1) Torturi aplicate de demonii şi spiritele ce devin, cu această ocazie, „maeştrii iniţierii".

Cu toate acestea, să nu se creadă că suferinţele a căror victimă este viitorul şaman sunt impuse de divinităţi cu instincte sadice. Nu există iniţiere în care să nu fie multă suferinţă, deoarece suferinţa are o valoare ritualică. Ea e indispensabilă transformării totale a spiritualităţii aspirantului, transsubstanţierii spiritului său.

2) O moarte ritualică: ea e simbolizată de ciopârţirea aspirantului. Această îmbucătăţire e urmată de punerea la loc a scheletului dizlocat, a membrelor secţionate, a măruntaielor, a organelor etc.

Experienţa include şi o Coborâre în Infern(unde. de regulă, au loc cele mai dure încercări), compensată - adesea - de o Urcare la Cer. Ritualurile specifice ale şamanismului siberian şi central-asiatic cunosc aici o ascensiune simbolică până la Arborele Lumii, prin intermediul unui copac sau al unui stâlp.

3) Învierea la un nou mod de a fi: novicele iese din încercările sale iniţiatice cu un mental, un psihic total diferite de mentalul şi psihicul lui înainte de a fi fost sub stăpânirea domeniului astral.

Dobândind, deopotrivă, noul echilibru spiritual şi noua personalitate spre care s-a îndreptat, viitorul şaman a lichidat excesul de forţă pe care puterile divine l-au acumulat în el - exces ce se manifesta printr-o comportare aparent demenţială. Lipsit de tulburările nevrotice de îndată ce iniţierea sa a luat sfârşit, de-acum încolo e un consacrat, adică admis să comunice personal cu zeii.

Şamanul nu e un adevărat bolnav, cel puţin în sensul strict pe care-l dăm noi cuvântului. De aceea, în Siberia, în Asia şi la eschimoşi, necazurile vocaţiei nu sunt socotite grave, nici ireversibile, de vreme ce dispar ca prin minune(e cazul s-o spunem!) când iniţierea a luat sfârşit. Acest fapt, oricât de neverosimil pare, a fost atestat de martori a căror sinceritate era evidentă. I-au descris pe şamanii pe care i-au cunoscut şi i-au observat ca pe nişte indivizi ce rezistă la orice încercare şi posedând o ştiinţă considerabilă. Karjalainen vorbeşte de şamanul vogul ca de un om „de o inteligenţă aprinsă, cu trup suplu, de o energie nelimitată ce se sileşte, în timpul noviciatului său, să-şi fortifice trupul şi să-şi desăvârşească, pe cât posibil, capacităţile intelectuale".*

Dacă e să-l credem pe Sieroszewski, bătrânul şaman iakut Mytchyll, când şamaniza în cursul unei şedinţe, se distingea printr-o incredibilă vitalitate: „Sărea mai sus decât tinerii, se

* Karjalainen- *Die Religion der Jugra-Völker*, Helsinki, 1927

însufleţea, sclipea de spirit şi vervă. Se cresta cu un cuţit, înghiţea aşchii, ronţăia cărbuni aprinşi".*

Iakuţii, s-o spunem în treacăt, şi-au făcut o idee foarte clară despre ceea ce trebuie să fie un şaman: „E serios şi ştie să convingă anturajul său. Mai ales, nu trebuie să se arate înfumurat, mândru, aprig. Trebuie să simţim în el o forţă interioară ce nu şochează, dar care e conştientă de puterea sa."

Isprăvile magice sau extatice la care se dedau şamanii în iurta lor demonstrează deopotrivă rezistenţa lor la oboseală şi capacitatea de control ce trădează o remarcabilă constituţie nervoasă. Printre spectatorii înghesuiţi în acest spaţiu minuscul, purtând un costum supraîncărcat de ornamente metalice, cântărind vreo 15 kg, şamanul, în ciuda acestei încărcături, se agită, sare, zburătăceşte şi se învârte fără să ostenească, fără să lovească deloc pe vreunul din asistenţi.

Se întâmplă rar ca şamanul din Nord să dea semne de dereglare cerebrală. Dacă posibilitatea sa de autocontrol are prin ce surprinde, memoria e la fel de meritorie iar cultura sa depăşeşte lejer jumătate din ştiinţa tribului. Şamanul buriat e depozitarul literaturii orale specifică comunităţii, vocabularul şamanului iakut conţine pe puţin 12 000 de cuvinte, pe când restul clanului nu cunoaşte mai mult de 4000. În privinţa kazah-kirghizului *baqça*, acesta e deopotrivă „poet, cântăreţ, muzician, ghicitor, preot şi medic. E şi deţinătorul tradiţiilor religioase şi populare, păstrătorul vechilor legende."

Aceste remarci se potrivesc şi şamanilor din alte regiuni. În America, Oceania, Africa, şamanul nu mai are, odată iniţiat, nici o tară fizică, fiziologică sau mentală. În exerciţiul funcţiunilor sale, el face dovada celei mai depline stăpâniri iar intelectului său nu-i lipseşte deschiderea. În Africa, mai ales la sudanezi, nu există şaman care să nu se comporte normal în viaţa de zi cu zi. Dacă se dovedeşte „maniac" sau pur şi simplu depresiv, e clasat

* Sieroszewski- *Şamanismul după credinţele iakuţilor*, rev. Istoria religiilor, 1902

fără tăgadă printre demenţi. În Australia, regula e şi mai strictă: *medicine man*, indiferent de vârstă, trebuie să fie sănătos la trup şi la spirit.

Nu trebuie să uităm că lecţiile bătrânilor maeştri, primite după experienţa extatică, sunt prea dense, prea complicate pentru ca un individ deficient să le poată reţine şi asimila.

Odată trecut de pragul sacrului, şamanul merită cu adevărat să i se spună „omul cunoaşterii". Însă a plătit scump puterea, ştiinţa, forţa sa.

X

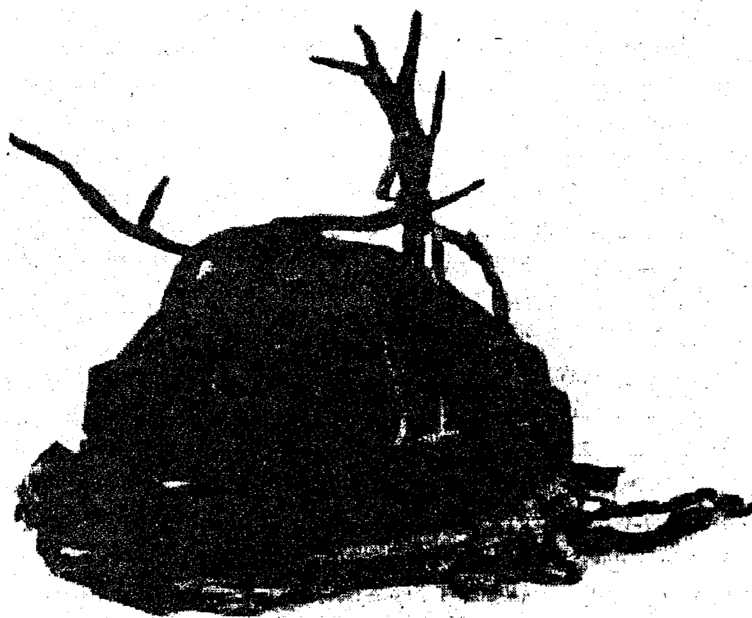
De îndată ce a fost consacrat oficial, şamanul simte nevoia imperioasă de a-şi exercita harul, într-un cuvânt, de a „şamaniza". Tüspüt, un şaman iakut al cărui nume înseamnă „Căzut din Cer", spunea că dacă rămânea prea mult inactiv se simţea bolnav.

-Trupul meu seamănă cu o colivie în care e închisă o pasăre, spunea el. Însă pasărea e mare iar colivia mică. Într-o zi, pasărea încearcă să iasă şi dă din aripi. Atunci, trebuie deschisă colivia ca pasărea să-şi ia zborul iar colivia să nu se spargă.

Imaginea e drăguţă - „Magicienii din Nord" sunt şi poeţi - şi foarte străvezie. Exprimându-se astfel, Tüspüt voia să spună că-i era indispensabil să recurgă frecvent la o operaţiune magică ca să-şi exteriorizeze influxul psihic(şi benefic) al cărui depozitar era. Acumularea acestei forţe, dacă rămânea prea mult înmagazinată în el, îl făcea să sufere. Nevoia de a-şi elibera energia - „pasărea ce dă din aripi" - poate fi explicată şi înţeleasă, cu condiţia să facem abstracţie de logica ştiinţifică.

În legătură cu prima experienţă extatică a şamanului, am văzut că acesta e expus la tot felul de asalturi ce atrag dezagregarea venită din domeniul astral, unele din aceste asalturi fiind îndreptate spre el de forţe ce caută să-l „posede". Dacă e în stare să le domesticească, novicele transformă influxul malefic în influx benefic. Dar centrii nervoşi sensibili - *chakras* - rămân

saturaţi de energia cosmică intensă degajată de forţele al căror receptacol a devenit. Dacă această energie nu e degajată la timp prin practica tehnicilor magice care-i sunt insuflate pe urmă... Dacă nu practică această formă de exorcism de care unul sau mai mulţi indivizi, chiar întreaga comunitate, beneficiază, aceste energii pozitive se „negativează". Atunci, se întorc împotriva lui antrenând tot soiul de stări morbide ce pot merge până la posesia totală, trecând prin disocierea personalităţii, schizofrenie şi obsesia sinuciderii.

* Acoperământ din fier şi pânză de la costumul şamanic tungus. Diametrul coroanei: 16-20 cm (clişeu de J. Oster, *Musée de l'Homme*). Coarnele renului arată că e vorba de un şaman puternic. Coiful e format dintr-o calotă de piele tăbăcită; deasupra, se pune coroana metalică.

CAPITOLUL V
CEREMONIA DE INIȚIERE

După ce zeii au terminat cu alesul lor, e timpul ca acesta să afle, de la strămoși, tradițiile religioase și magice ale tribului. Adesea, familia aspirantului își asumă sarcina să-i găsească un maestru, pe când el zace, inconștient, în iurtă. Se adresează unui șaman al cărui trecut garantează o experiență religioasă solidă. De îndată ce elevul iese din transă, maestrul joacă rolul de instructor.

În alte împrejurări, neofitul, revenit din transă, pornește el însuși în căutarea maestrului ce-l va învăța tainele profesiei. Și în unul și în celălalt caz, elevul e instruit în stare de transă. Șamanul îi comunică știința sa folosind același procedeu ca și zeii, spiritele și demonii.

Pe de altă parte, învățătura secretă pe care zeii le-o acordă novicilor nu e, uneori, decât preludiul unor alte experiențe la capătul cărora, în sfârșit, va avea dreptul să se considere șaman.

Această tradiție nu e păstrată decât la câteva grupuri șamanice(iakuții, golzii, buriații, manciu, altaicii). E socotită drept o ceremonie de inițiere, mai ales că, cu excepția buriaților, care se înconjoară de un ritual complicat, trece aproape neobservată. În afară de asta, în majoritatea cazurilor, nu face decât să-l consacre pe novicele ce a fost inițiat direct și pe deplin de către Spirite în timpul perioadei de inconștiență sau de „nebunie".

Iată cum se desfășoară ceremonia de inițiere la iakuți:

Maestrul şi elevul plonjează amândoi în transă iar bătrânul şaman atrage sufletul tânărului într-o lungă călătorie extatică. Hoinăreala începe prin escaladarea unui munte. Când au ajuns în vârf, maestrul îi arată novicelui bifurcaţiile drumului de unde pleacă alte poteci ce duc spre vârf. Aici se adăpostesc relele care-i distrug pe oameni.*

Ceremonia de iniţiere care se practică la golzi nu e la fel de discretă. Ea reuneşte întreaga familie, numeroşi invitaţi şi, păstrând un caracter religios şi simbolic, e prilej de sărbători publice foarte apreciate în aceste ţinuturi aspre unde sărbătorile sunt rare. Se cântă, se dansează şi se sacrifică porci. Tineri şi bătrâni şamani beau sângele animalelor doborâte, cad în transă şi fac o demonstraţie a capacităţilor lor. Sărbătoarea se prelungeşte mai multe zile, iar tribul participă activ la o ceremonie care seamănă cu o kermeză.

Odinioară, în comunităţile manciu, viitorul şaman nu era acceptat decât dacă mergea, fără a-şi arde tălpile picioarelor, pe un pat de cărbuni încinşi. Reuşita lui era dovada faptului că Spiritele îl asistau, deci că era demn de funcţia sa. Astăzi, asemenea probă a devenit rară, dar se mai practică un test ce e antiteza precedentului. În plină iarnă, se sapă nouă găuri în banchiză. Aspirantul se bagă în prima, iese la nivelul celei de-a doua, apoi se bagă în cea de-a treia şi aşa mai departe până la a noua.

Această experienţă se inspiră din probele suportate de yoghinii tibetani,constrânşi să usuce cearşafurile ude, aplicate pe trupurile lor goale, numai prin concentrarea voinţei. Reînnoind isprava acestor yoghini, şamanul dovedeşte că-i vine uşor să producă voit, în propriul trup, căldura psihică- una din puterile esenţiale ale magicianului.

Regăsim „căldura psihică" în operaţiile chirurgicale pe care le fac şamanii siberieni(mai ales la ciuci). Cu un cuţit ritualic, în prealabil bine „încălzit" prin exerciţii magice, şamanul deschide

* Mircea Eliade- *Op. cit.*

trupul bolnavului ca să extragă de acolo cauza răului și să-i cerceteze organele interne. Etnologul Bogoras* povestește că a asistat la o operație a cărei ciudățenie nu mai surprinde pe nimeni astăzi, medicii filipinezi practicând-o curent. Relatarea acestor isprăvi s-a răspândit peste tot în lume, trezind entuziasmul unora și indignându-i pe ceilalți.

Operatul era un tânăr băiat de 14 ani, întins gol pe pământ, iar chirurgul, mama lui, o șamană renumită. În mai puțin de 30 de secunde, pântecele adolescentului se căsca, deschis dintr-o tăietură de cuțit magic. În fundul adânciturii, sângele gâlgâia tot timpul; se vedeau intestinele și stomacul. Copilul era pe deplin liniștit, părea că nu simte nimic și, de fapt, nici nu simțea. Cu ochii în tavan, nu se clintea deloc, în timp ce șamana își băgase brațul până la cot în abdomenul deschis, scotocea prin el, cu sprâncenele ridicate, în căutarea răului. Își întrerupse cercetarea de patru ori la rând ca să bea ulcele cu apă, deoarece, spunea ea, „se simțea înfierbântată". Operația s-a terminat repede, după vreo jumătate de oră. Extirpând rădăcina răului, o sferă de carne negricioasă, șamana își șterse brațul însângerat. N-a durat mult, însă când a pus jos cârpa, pântecul fiului era închis, fiindu-ne imposibil, spune Bogoras, să detectăm cea mai mică urmă pe piele.

Un alt șaman, după ce-a bătut mult timp din tobă, pentru a-și „încălzi" cuțitul, apoi trupul, ca să-l facă insensibil la durere, își deschise pântecul atât de liniștit, de parc-ar fi spintecat un măr în două. Aceste experiențe se repetă frecvent în Asia Centrală și Septentrională unde sunt asociate cu îmblânzirea focului, aceiași șamani care se mutilează fiind în stare să înghită cărbuni aprinși și să atingă, fără să-și aducă prejudicii, fier încins.

Ceremoniile practicate la buriați, pentru a-și desăvârși inițierea, figurează printre cele mai cunoscute deoarece martorii care au asistat la ele și-au dat osteneala să le descrie minuțios.

* V. G. Bogoras- *Povestiri ciuce*, Sankt-Petersburg, 1900

Înainte de toate, ele sunt celebrate pentru a confirma alegerea zeilor ce l-au iniţiat, la început, pe viitorul şaman.

Tema principală constă în înălţarea şamanului către spaţiile celeste. În ajunul consacrării, bătrânul maestru ce l-a instruit pe aspirant („părintele şaman") se duce în pădure cu alţi nouă tineri şamani („fiii şamani"). Scot din rădăcină un anumit număr de mesteceni, dintre cei mai frumoşi şi mai drepţi. Unul din ei e pus în iurta aspirantului cu rădăcina în vatră şi vârful ieşind prin orificiul spart în acoperiş: „gura de horn". Acest mesteacăn e „Udeshi Burkhan", adică „Zeul Porţii" sau „zeu portar", pentru că el deschide şamanului Poarta Cerului. De-acum încolo, n-o să fie clintit din iurta magicianului, deosebind-o astfel de celelalte locuinţe ale comunităţii.

Ceilalţi mesteceni sunt fixaţi departe de iurtă, pe locul unde va fi celebrată ceremonia după un ordin bine stabilit. Toţi arborii sunt legaţi de mesteacănul instalat în coliba şamanului prin două fâşii subţiri de stofă roşie şi albastră. Sunt numite „curcubeu" şi simbolizează drumul pe care şamanul trebuie să-l urmeze pentru a ajunge în Cer.

În ziua desemnată consacrării, aspirantul se caţără în vârful mesteacănului plantat în iurtă - după anumite tradiţii îndeplineşte această acrobaţie cu o sabie în mână - şi, scoţându-şi bustul prin gura de horn, strigă din toate puterile ca să atragă atenţia zeilor şi să obţină bunăvoinţa lor. După aceea, părintele şaman, fiii şamani, aspirantul şi toată asistenţa formează un cortegiu ce se îndreaptă solemn către locul unde se află ceilalţi mesteceni. În apropierea unuia din ei, procesiunea se opreşte. Se sacrifică un ţap iar aspirantul, cu fundul gol, e mânjit de sânge pe cap, la ochi şi pe urechi, în timp ce fiii şamani bat din tobe după cadenţa caracteristică ritualului.

Părintele şaman se caţără de-a lungul mesteacănului şi face, pe trunchiul acestuia, din jos în sus, cele nouă* crestături, fiecare din ele reprezentând una din cele nouă sfere celeste, fiindcă sunt

* Cifra 9 reprezintă marele mediu cosmic universal prin care toate părţile lumii corespund între ele şi schimbă între ele vibraţiile.

nouă ceruri la buriați. Odată terminat ritualul, el coboară pe pământ. E rândul neofitului să se cațere, urmat de cei nouă tovarăşi ai lui. Toți, în timp ce se ridică, treaptă cu treaptă, spre vârful Arborelui Sacru, cad în extaz.

Acest moment crucial marchează sfârşitul ritualului magic. După sfârşitul ceremoniei, sărbătorile publice pot începe. În timp ce părintele şaman cresta mesteacănul, iar inițiatul şi cei nouă fii şamani îndeplineau Înălțarea la Cer, nouă animale(sau mai multe, dacă are comunitatea) au fost ucise, decapitate şi puse la foc. Înainte ca fiecare să ia parte la festin, părintele şaman şi tovarăşii lui aduc omagii zeilor aruncând bucăți de carne în aer sau în foc. După aceea, se retrag în iurta noului consacrat. Invitații se aşează la masă. Nu se vor întoarce în locuințele lor decât după ce tot ceea ce e de mâncat va fi dispărut. Dar, înainte de a părăsi locul, ei nu vor uita să agațe de ramurile mestecenilor oasele animalelor, învelite cu grijă în mănunchiuri de paie, deoarece oasele sunt receptacole în care Spiritele rătăcitoare se vor grăbi să locuiască.

X

Nordul şi centrul Asiei sunt dominate de credința multimilenară potrivit căreia Universul se împarte în trei Centri(sau Nivele) cosmice: Pământul, Cerul şi Infernul. Inițiatul traversează aceşti trei Centri cu ajutorul unui Ax central ce face legătura dintre ei: Axa Lumii sau Arborele Lumii. Această Axă trece printr-o „gaură" săpată drept în centrul Universului. Ființele divine coboară prin acest orificiu pe Pământ, morții pentru a ajunge în Împărăția Umbrelor, iar sufletul şamanului ca să se înalțe la Cer sau să coboare în Infern.

Ideea pe care populațiile din Asia Septentrională şi Centrală o au despre Cer-Spațiu sacru prin excelență, în care şamanul accede prin intermediul mesteacănului - se dovedeşte a fi pură imaginație poetică nu lipsită de umor. Turco-tătarii îşi închipuie un cort circular întins deasupra universului. Calea Lactee e

cusătura, stelele - „lucarne deschise către infinit". Pentru iakuţi, stelele sunt nişte ferestre deschise spre lume, iar Cerul, o boltă din piei de animale puse cap la cap şi cusute.

Tuvaşii îşi închipuie că, din când în când, Creatorul face câteva spărturi în boltă ca să vadă ce fac oamenii pe pământ. De fiecare dată când Dumnezeu se lasă în voia curiozităţii sale, găurile făcute în bolta cerească deschid drum meteoriţilor şi cometelor.

Alte populaţii îşi închipuie Cerul ca un imens capac pe care o Divinitate distrată sau neglijentă uită câteodată să-l fixeze solid peste Pământ. Vânturi năvalnice profită de îndată să se năpustească în interstiţii. Prin acest „loc strâmt de trecere" ce se cască între două nivele cosmice(Cerul şi Pământul), şamanii pătrund Dincolo în căutarea zeilor.

Steaua Polară, „perla Căii Lactee", e vedeta cerului strălucitor. Originea tradiţiei potrivit căreia un pivot străbate centrul Lumii ca să lege, pe de o parte, Pământul de Cer şi, pe de altă parte, Pământul de Infern, trecând prin Steaua Polară, există de la crearea lumii.

Populaţiile şamanice fac din Steaua Polară - lume necunoscută, fascinantă şi prestigioasă - ţăruşul ce fixează cortul ceresc şi-l ţine strâns legat în loc. Samoiezii îl numesc „Cuiul Cerului", ciucii, „Steaua Cui", la fel ca şi laponii, finicii, estonienii. Pentru celelalte populaţii, nu e vorba de un cui, ci de un stâlp: „Stâlpul de Aur", la mongoli şi kalmâci... „Stâlpul de Fier" la kirghizi, başkiri, tătarii siberieni... „Stâlpul Soarelui" la teleuţi... „Stâlpul Lumii" la buriaţi, care văd în Steaua Polară ţăruşul de care sunt legate celelalte stele, numite „Herghelia Cerului".

La început stabilită la scară universală, această cosmologie va avea corespondent şi la scară umană. De vreme ce în Cer era această stea ce făcea legătura cu Pământul fără ca ea să se mişte din loc, a trebuit să i se găsească echivalentul pe planeta noastră.

În Asia, există această concepţie a Axei Lumii(sau Arborele Lumii), o coloană, un stâlp, o prăjină pe care locuitorii o înalţă

în mijlocul satului. În vârf, sunt Păsările cerești: acvila, gâsca sălbatică, cufundarul. La alte populații, stâlpul ce susține cortul e asemuit Axei Lumii. Se înalță deasupra acoperișului iurtei, iar soioții agață în el fâșii de stofă albastre, albe sau galbene(culori atribuite regiunilor cerești) și le lasă să fâlfâie ca niște steaguri.

Însă, pentru marea majoritate a comunității, stâlpul nu e decât un semn de aderare- cum e crucea la creștini. Urcarea pe el e în exclusivitate rezervată șamanului. Stâlpul sau prăjina- de regulă, un trunchi de mesteacăn,- e omologul pământean al Axei Lumii. Trebuie înălțat în centrul Lumii, când șamanul își începe Ascensiunea, prin intermediul lui ridicându-se la Cer. Sufletul lui evadează și zboară spre Calea Lactee unde are loc ruptura între Nivele, Steaua Polară fiind poarta spațiilor siderale și sacre. Iată de ce, în mijlocul iurtei șamanului, arborele e fixat în așa fel, încât vârful lui, introdus în gura de horn, se înalță deasupra acoperișului.

Acest rit al Ascensiunii e îndeplinit în timpul consacrării șamanului buriat. Dar nu e specific numai acestui grup. Toate comunitățile șamanice din Nord îl practică. El rezumă întreaga putere magică a șamanului. Arborele care-i dă posibilitatea, în timpul extazului, să comunice direct cu Supranaturalul, joacă un rol esențial în ritualul clanului. Prezidează la toate sărbătorile și serbările locale și nici o kamlenie n-ar putea să aibă loc, fără el. Oricum, nu vedem cum ar putea fi altfel, scopurile șamanului nefiind atinse decât dacă realizează ascensiunea care-l va duce la întâlnirea cu zeii, fiind vorba să obțină de la ei consimțământul la investirea lui definitivă, grația pentru comunitate sau făgăduiala pentru o vânătoare prosperă. Însă, pentru vindecarea unui bolnav, șamanul coboară în Infern ca să-și dispute cu demonii sufletul pe care aceștia l-au furat.

Numeroase povestiri tradiționale siberiene spun că sufletele oamenilor sunt agățate de Arborele Lumii, în așteptarea clipei reîncarnării. Când ceasul nașterii a bătut, Dumnezeu le trimite pe pământ. Golzii, dolganii și tungușii spun că sufletele copiilor, înainte de a veni pe lume, se odihnesc ca niște păsărele pe

ramurile Arborelui iar şamanii vin să le caute. Într-o altă povestire, se spune că sufletele şamanilor sunt adunate pe un singur arbore. Cu cât ramura pe care e agăţat sufletul e mai sus, cu atât şamanul va deveni mai puternic, scria Knesofontov*.

„Şamanii se nasc hăt departe, în Nord, acolo unde e leagănul tuturor bolilor. Acolo se înalţă un zad, pe ale cărui ramuri se află cuiburi la diferite înălţimi. Cei mai de seamă şamani se nasc în vârful arborelui, cei de mijloc, pe ramurile de mijloc, iar cei mai mărunţi pe ramurile de jos. Se spune că o pasăre mare cu aripi de oţel se odihneşte în copac... Se opreşte într-un cuib şi-şi depune acolo oul. Seamănă cu o acvilă. Apoi, pasărea clocește. Câteodată, când trebuie să se nască un şaman, clocirea durează trei ani. Pentru un şaman modest, e de ajuns un an".

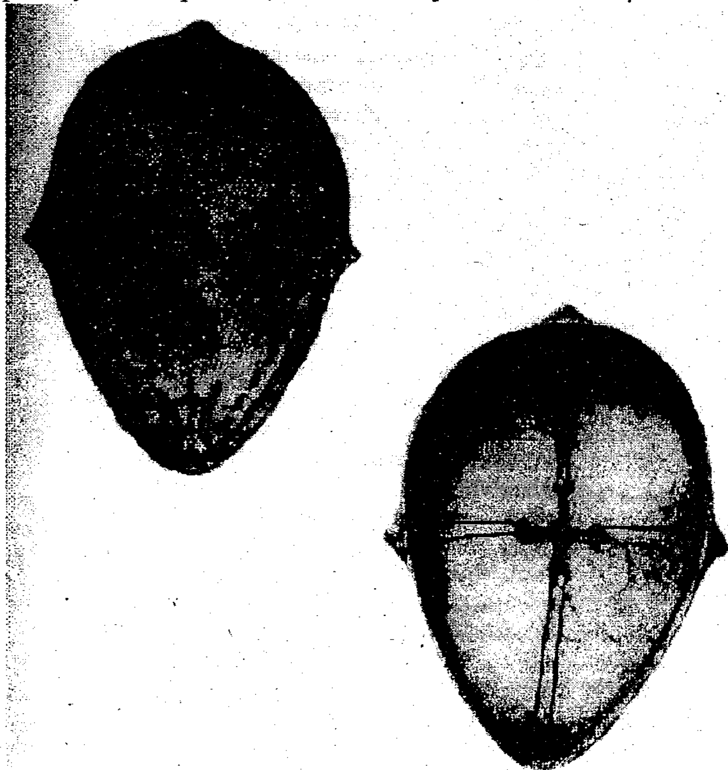
În sfârşit, tema Arborelui Lumii a depăşit graniţele zonei nord-asiatice. O întâlnim şi în alte regiuni, cum întâlnim şi moartea ritualică reprezentată prin fragmentarea corpului. E atestată în Asia de Sud-Est, Oceania, în ţările mediteraneene şi la triburile primitive, ca achilpas din Australia sau pigmeii semangi din Malacca. Pe de altă parte, escaladarea rituală a Arborelui e inclusă printre iniţierile şamanice de câteva grupuri sud-americane. Iniţierea lui *machi*(şamana) araucană, din Chile, include ascensiunea unui arbore, tăiat în scări rudimentare. Ea începe să urce şi ajunge la un palier aflat la trei metri de pământ. Ajunsă aici, se opreşte ca să le ceară zeilor darul viziunii(„ochi limpezi") care-o să-i dea posibilitatea să desluşească răul la un bolnav. Ea cere să-i fie acordată şi arta de a bate în tobă ca să le cheme pe Spirite şi să-i înlesnească extazul

În Guyana olandeză (Surinam), după o severă ucenicie, *pujai* caraibean îşi ia zborul spre Cer într-un mod diferit. El urcă pe o platformă agăţată de tavanul colibei prin mai multe funii împletite. Desfăşurându-se, funiile fac ca platforma să se

* G. V. Knesofontov- *Legendy i rasskazy o Schamanach*, Moscova, 1930

rotească din ce în ce mai repede. În felul acesta, șamanul caraibean ajunge la extaz.

Dar se întâmplă să se slăbească strânsoarea și să se prăbușească la pământ, în acest vârtej infernal.

* Tobă tungusă din munții Stanovoi, făcută dintr-un cadru de lemn pe care s-a întins pielea și decorat cu motive pictate. În această tobă simbolizând și marcând spiritul renului, gaura de mijloc e locul de trecere prin care șamanul se va duce cu spiritul în celelalte lumi și în lumea morților (col. *Musée de l'Homme*).

* Ongon buriat. Un ongon e un „încorporator" şi un fixator de Spirite de naturi diferite, sau de Suflete ale morţilor şi ale şamanilor de temut cărora li se face cultul. Aşezaţi în locuinţe, ei au un rol protector şi îndepărtează anumite boli, (clişeu de Tumanov, *Musée de l'Homme*).

CAPITOLUL VI
ZEI ŞI ŞAMANI...

Fiecare kamlenie îşi are ritualul său specific ce se inspiră din scopul vizat. Una din ele, kamlenia ce are ca obiect vindecarea, dă ideea cea mai bună despre întinderea şi diversitatea puterilor şamanului, capabil să comunice cu entităţi lipsite de orice caracter divin, ca un mort ale cărui rămăşiţe zac în pământ dar sufletul supravieţuieşte, în stare să se întreţină cu cei mai mari zei din Lumea de Sus şi cea de Jos.

Kamlenia de vindecare asociază cel mai adesea expulzarea Spiritului bolii (*abasy**) cu căutarea sufletului. Am putea obiecta că un preot e în stare să exorcizeze şi să alunge demonii. Nu, obiecţia nu e valabilă, căci şamanul se deosebeşte de exorcist prin metodele sale speciale, prin tehnicile sale care sunt dovada familiarităţii sale cu planurile supranaturale. Ajutat de Spiritele sale auxiliare, el caută originea răului, depistează *abasy* care e răspunzător de el, află dacă acest *abasy* acţionează de capul lui sau dintr-un ordin superior, discută cu el modalităţile plecării sale şi, la nevoie, negociază când familia bolnavului nu e în măsură să-i satisfacă exigenţele. El extrage boala dar, ştiind cât de înşelători sunt Demonii, ştiind şi că niciodată nu s-au grăbit să-şi părăsească victima, chiar atunci

* În general, se traduce *abasy* prin „spirit rău", „demon". *Abasy* se opun *ayi*-lor, divinităţi binefăcătoare. Însă există diferite categorii de *abasy* iar şamanul îşi recrutează Spiritele sale ajutătoare dintre acelea care nu sunt malefice.

când răscumpărarea a fost fixată şi acceptată, şamanul o introduce în animalul pentru sacrificat sau o închide într-un fel de cuşcă de lemn numită „cuşca cu spirite".

Adevărata cură şamanistă, cel puţin la populaţiile la care tradiţia n-a degenerat, comportă obligatoriu călătoria în una sau cealaltă din Lumi. Însă kamlenia de vindecare include răpirea sufletului de către un Demon, pe care şamanul se duce să-l caute mai degrabă în domeniile Infernului decât în cele cereşti. Dacă se duce după aceea în Cer, e pentru a se purifica de influenţele rele dobândite la contactul cu entităţile infernale.

Şamanul e singurul ce poate să ducă la îndeplinire acest demers, eliberarea sufletului furat de către *abasy*, fiindcă e necesară transa. El acţionează cufundându-se într-un extaz ce n-are nimic a face cu tulburările psihopatice. Suportă temporar asemenea tulburări, în timpul perioadei în care e sfâşiat între gustul său firesc pentru o viaţă normală şi vocaţia lui şamanică înnăscută şi impusă. De îndată ce alegerea e făcută, hărţuiala lăuntrică ia sfârşit, dezbaterea e închisă, problema dispare pentru că hotărârea e luată. În acelaşi timp, orice urmă de anomalie psihică se topeşte în această împăcare atât de anevoie atinsă. Şamanul e un om zdravăn şi cu un echilibru mental perfect. Dovada e chiar el, dominându-şi de unul singur extazul. Sufletul şamanului părăseşte trupul şi, însoţit sau precedat de Spiritele sale protectoare sau ajutătoare, se avântă către Spaţiile cereşti sau plonjează în Domeniile subterane unde locuiesc Divinităţile de la care trage nădejde să obţină restituirea sufletului, prin intermediul ofrandelor şi sacrificiilor.

Pentru prima parte a kamleniei(căutarea sufletului şi identificarea demonilor care au provocat boala), purtarea costumului nu e obligatorie. Şamanul se slujeşte numai de toba lui ca să cheme Spiritele ajutătoare şi să cadă în extaz. Toba îl va ajuta să străbată spaţiile magice pline de capcane şi pericole unde va trebui să ducă la îndeplinire tot sau o parte din misiunea sa.

În schimb, cea de-a doua parte a kamleniei se apropie de ţinuta tradiţională şamanică. Adesea, costumul are forma unei păsări, e încărcat de configuraţii de Spirite, jumătate animale, jumătate oameni, de clopoţei, de medalii, de discuri metalice. Îmbrăcat astfel cu costumul său, a cărui greutate nu-l împiedică să alerge, să sară, să danseze ore întregi, şamanul devine o stea omenească. Rareori poartă mască, însă are o bonetă, iar ciucurii acoperindu-i parţial faţa joacă rolul unui ecran între asistenţă(lumea exterioară) şi el. Dealtfel, ca să se concentreze mai bine, închide ochii; când îi deschide, sunt fără viaţă, ca şi orbi. Privirea şamanului e îndreptată spre o altă lume.

x

Condiţionaţi de milenii de sisteme religioase în care nu există decât Binele şi Răul, Aleşii şi Damnaţii, i-am aşezat - pe veşnicie- pe Dumnezeu, sfinţii săi, preafericiţii, arhanghelii săi în zonele cereşti ale firmamentului şi i-am exilat pe Satan, pe demonii săi, pe spiritele răufăcătoare şi diavoliţe într-o zonă subpământeană, într-o regiune vulcanică înecată în tenebre.

Între Cerul şi Infernul şamanist, e imposibil de trasat o frontieră netă. Puterile Infernului şi ale Pământului nefiind în mod fatal rele şi demoniace, cele două Spaţii nu sunt în opoziţie şi există Spirite rele ce-şi găsesc locul în regiunile cereşti.

Poate că această confuzie nu exista la începutul şamanismului. E posibil ca unele din divinităţile actuale să fi fost importate de invadatorii ce-au pătruns în Europa şi Asia de Nord de-a lungul secolelor. Cu uşurinţă, comunităţile şamanice i-au asimilat pe aceşti zei şi i-au primit în panteonul lor, fără să se preocupe de funcţia lor, nici de apartenenţa lor la un Domeniu sau altul. Aceste divinităţi rămân încă acolo. Unele ca Bai-Ulgan, cinstit la populaţiile altaice, le-au înlăturat pe zeităţile de odinioară. În ceea ce-l priveşte, Bai-Ulgan a luat locul vechiului zeu ceresc Tengere-Kaira-Kan(„Milostivul Stăpân al Cerului”).

X

Populaţiile şamanice venerează o Putere veşnică şi creatoare: Art-Toion-Aga, „Părintele şi Conducătorul Lumii", care sălăşluieşte în Al Nouălea Cer. Acest Rege al Zeilor are o voce care se rostogoleşte precum tunetul, străluceşte ca un soare, însă speţa umană nu-l interesează deloc. Problemele şi lacrimile ei îl lasă indiferent şi nu intervine decât silit în viaţa oamenilor. Şi atunci trebuie să fie ceva excepţional care să merite atenţia.

După el, vin alţi şapte mari zei. Cantonaţi în Regiunile divine, ei nu sunt mai cooperanţi decât stăpânul lor, Art-Toion-Aga. În orice caz, mult mai puţin decât Divinităţile active din Lumea Subterană- mai apropiate de oameni şi de cele pământeşti, deoarece domeniul astral e legat de lumea emoţiilor şi a dorinţelor.

O multitudine de zei minori gravitează în jurul lor. Sunt „Fiii" sau „Fiicele", „Mesagerii" sau „Servitorii". Numele lor variază de la o comunitate la alta, la fel şi numărul lor; cu toate că sălăşluiesc în Spaţiile superioare, nu sunt entităţi divine. Familiari şamanilor, aceşti zei îl ajută benevol în experienţele sale şi află de la ei Spirite ajutătoare credincioase.

Aceşti zei sau spirite nu se arată şamanilor sub un aspect uman mai mult sau mai puţin perfect. Aparţinând unui Univers sacru în care numai spiritualitatea contează, sunt energii îmbrăcând forme vibratorii a căror conştiinţă e legată de nivelul de evoluţie la care aceste Spirite au ajuns. Zeii şi Zeiţele ocupă spaţii mai elevate decât ei, care se situează la intersecţiile energetice ale domeniilor oculte.

Sensibili la chemările care li se adresează, se manifestă câteodată, la omul obişnuit, sub formă de vise. Ca să stabilească cu noi un contact mai uşor, iau aparenţa familiară a unei rude sau a unui prieten. Însă iniţiaţii, care vin şi ei în vizită câteodată, nu se înşeală asupra adevăratei calităţi a acestui vizitator nocturn. Pe costum, în expresia feţei, în atitudinea corpului, se află tot timpul un detaliu care-l lămureşte şi-l întăreşte în

convingerea sa interioară cum că un Spirit sau o Zeitate a venit până la el prin intermediul acestui personaj din vis.

Puţine zeiţe se întâlnesc în sferele înalte din cer. (În al Patrulea Cer, sălăşluieşte „Blânda Măicuţă creatoare", „Blânda Doamnă a Crăciunului", „Doamna Pământului", „Doamna cu mânzul alb"...) Însă ele sunt cantonate în specializări feminine: naşterea şi bolile tinereţii.

Zonele subterane sunt domeniul celor mari opt zei, dintre care Oulou-Toion, „Stăpânul Atotputernic al Infinitului" e cel mai mare. El tratează de la egal la egal cu Art-Toion-Aga şi domneşte asupra legiunilor Spiritelor socotite malefice.

Totuşi, Oulou-Toion, acest Stăpân de temut, acest puternic zeu negru al apusului, nu caută să facă răul. Deşi stăpân absolut al Spaţiilor Întunecate, el şade în al Treilea Cer, către occident, unde s-au adunat zeii binefăcători. Dintre toţi zeii din cele nouă sfere celeste, el e singurul, deşi aparţine unui domeniu pe care-l numim „infernal", mai mult din comoditate decât din convingere reală, care consideră că oamenii nu merită întotdeauna soarta care le e destinată. Fiindu-i milă de ei, le-a dăruit focul... Tot el a creat primul şaman trimiţând pe pământ Acvila, pasăre sacră, singura creatură din lume capabilă să privească soarele în faţă, ca să-i salveze pe oameni de bolile pe care Spiritele Rele din Orient le-au răspândit printre ei... Tot el a făcut să apară pe pământ păsările, animalele din pădure şi chiar pădurile. E greu, după ce-am enumerat această cascadă de binefaceri, să-l integrezi pe Oulou-Toion în zonele inferioare, mai ales că nu e un zeu trândav. El pedepseşte fără părtinire, dar mai bine să nu-l deranjezi pentru fleacuri, dacă nu, îşi pune „piciorul pe pământ şi pământul se cutremură".

Mare e şi greutatea de a-l plasa pe Bai-Ulgan în una din zone. El aparţine cohortelor cereşti pe când, de fapt, atributele sale sunt acelea ale unei divinităţi telurice. Are nevastă, copii şi se fac în cinstea lui sacrificii pentru ca el să vegheze asupra înmulţirii trupelor şi a abundenţei recoltelor. Nu se ştie când anume a luat locul vechiului zeu suprem al altaicilor,

Tengere-Kaira-Kan, dar poate că altaicii, sătui de indiferenţa Stăpânului lor al cărui dezinteres pentru treburile omeneşti nu era mai mic decât al lui Art-Toion-Aga, preferă să-i substituie o Divinitate mai puţin pasivă decât zeii din cer puri care să-i ajute, până la urmă, să rezolve problemele pe care viaţa cotidiană le pune.

Fiecare grup siberian celebrează kamlenii din diverse motive: Ascensiunea la Cer prin sacrificiul calului (la altaici), căutarea cauzelor unor boli, recuperarea unui suflet furat de Spiritele Rele, însoţirea sufletului unui mort în Împărăţia Umbrelor etc. După cum e vorba de o populaţie sau alta, stilul ceremoniei, fenomenele ce au loc în timpul ei variază, dar structura generală, atât în privinţa Ascensiunii Celeste cât şi a Coborârii în Infern, nu prezintă decât diferenţe de detaliu, căci ritualul nu e stabilit decât în funcţie de transa şamanului, fără de care nu poate exista kamlenie.

Anumiţi şamani se specializează în Coborârea în Infern, o preferinţă relativ rară, toţi şamanii siberieni fiind, prin iniţierea lor, în stare să ajungă la zeii cereşti sau la cei din Infern.

Unul din ritualurile cele mai clasice ale Ascensiunii spre Cer e ritualul altaic, deja păstrat şi cunoscut în secolul al XIX-lea. Ca la restul populaţiei altaice în care intră turcii din Siberia de Vest şi de Sud-vest, ceremonia include sacrificiul calului.

La fel ca toate ceremoniile şamanice, Ascensiunea celestă nu e celebrată la dată fixă, şamanismul nefiind o religie codificată după dogme. Ea are loc când o problemă de o anumită gravitate se iveşte sau atunci când cineva are nevoie de un ajutor ceresc. E îndreptată către Bai-Ulgan, singurul - sau aproape singurul - printre zeii ce nu rămân surzi la rugăminţile oamenilor.

Prima seară e consacrată preparării ritului. Într-o iurtă special construită pentru această ocazie şi aşezată în mijlocul unui ţarc, şamanul fixează un mesteacăn, figurare a Axei Lumii (sau Arborele Lumii), traversând Universul prin centru. Trunchiul arborelui are nouă crestături destul de adânci(*tapty)*. În ţarc se leagă calul cu păr deschis la culoare care e sacrificat în

onoarea lui Bai-Ulgan şi al cărui suflet va fi luat în Cer de către şaman, în timpul călătoriei sale extatice.

Şamanul se întoarce în iurtă, îşi cheamă Spiritele ajutătoare bătând din tobă, le atrage şi, după ce-a oferit daruri Strămoşilor şi Spiritelor din iurtă, se taie în bucăţi calul sacrificat, se mănâncă în mod solemn carnea, păstrând pentru şaman anumite bucăţi, căci sunt socotite receptacolele sufletului animalului.

A doua parte a kamleniei - cea mai importantă - are loc seara următoare: momentul călătoriei extatice care-l va duce pe şaman către Bai-Ulgan e aproape.

În iurta unde arde un foc mare, *kam* dă carne „Maeştrilor Tobei" şi Spiritelor protectoare ale familiei care a organizat şedinţa. El cântă, loveşte toba, se duce, vine, invocă Spiritele şi, puţin câte puţin, extazul pune stăpânire pe el.

Punctul culminant înseamnă că timpul de „a-şi lua zborul" a sosit pentru şaman. El se apropie de o banchetă peste care a fost aruncată o cuvertură din piele de cal, reprezentare magică a sufletului calului sacrificat, o încalecă şi, apropiindu-se de mesteacănul ridicat în mijlocul iurtei, pune piciorul pe prima crestătură strigând:

Am trecut de prima crestătură
Am ajuns în Primul Cer
Lumea de unde vin
*Dispare treptat în urma mea.**

El loveşte cu frenezie în tobă, apoi se ridică pe cea de-a doua crestătură şi intră astfel în cea de-a doua Sferă Celestă: „Am traversat cea de-a doua boltă... Am urcat cea de-a doua treaptă" etc. Ascensiunea are loc treptat, până la cea de-a noua treaptă, ultima etapă a şamanului ajuns până la Cea de-a Noua Sferă celestă. Atunci e obosit, iar calul lui, de asemenea. Se opreşte un timp îndelungat, apoi, lent, cu umilinţă, îi adresează o invocaţie lui Bai-Ulgan, din care vă prezentăm sfârşitul:

* Poem incantaţie cules de autor, ca şi următoarele

Bai-Ulgan, tu, care deţii cheile puterii
„Măreţule şi puternicule Bai-Ulgan"
Cu capul plin de stele
Dă-mi puterea să alung Spiritele negre
Dă-ne nouă puterea celor o mie de vânturi
Ca să măturăm Forţele rele.

Dacă Bai-Ulgan a fost satisfăcut de sacrificiul şi respectul ce i s-a arătat(rareori se întâmplă să nu fie), răspunsul la întrebarea pusă de comunitate sau de familia ce are nevoie să fie luminată îl dă şamanul. Binevoitor, Bai-Ulgan îl informează şi despre vremea ce vine, despre abundenţa şi calitatea recoltelor aşteptate, despre epidemiile şi nenorocirile ce ameninţă clanul. Şamanul repetă cu fidelitate toate aceste preziceri, pe măsură ce acestea îi sunt comunicate, dar - deodată - se opreşte brusc... Extenuat, se prăbuşeşte şi rămâne nemişcat la pământ timp îndelungat. Nimeni nu încearcă să-l scoată din această inconştienţă care nu e decât somnul adânc al unei fiinţe ce tocmai a depus un mare efort. După o oră sau două, şamanul se scoală, se freacă la ochi şi salută asistenţa ca şi când s-ar fi întors după o îndelungată absenţă

Acensiunea celestă a şamanului, oricărui grup i-ar aparţine, îşi are contraponderea în Coborârea în Lumile Subterane, unde domneşte Erlik Khan, zeu al Infernului şi Stăpân al Morţilor. Palatul lui de piatră şi argilă neagră se înalţă, înconjurat de demonii ce interzic accesul în el, în fundul celui de-al Şaptelea Cer al Infernului. De la el reclamă şamanul eliberarea sufletului bolnavului, coborând în această împărăţie ca să-i ghideze pe răposaţii ce nu îndrăznesc să se aventureze aici sau care refuză să intre, încă prea legaţi de Pământ ca să vrea să-l părăsească.

Adânc venerat şi temut, Stăpânul Infernului nu e ostil oamenilor şi rugăminţilor. La anumite triburi - mai ales la altaici, un mic grup meridional - şamanul celebrează, la fiecare trei ani, o kamlenie în interesul colectiv al comunităţii, ca să prevină dinainte toanele suveranului din Adânc, şi mai ales, ca

să-l înduplece să înmulţească turmele şi să le facă pe femei fertile. Erlik Khan nu prezintă deci decât un aspect negativ iar binecuvântarea zeului cu „chipul negru ca funinginea" - aşa îl invocă şamanul - poate asigura prosperitatea comunităţii.

x

Călătoria în Infern e grea, primejdioasă, plină de capcane şi şiretlicuri. Toţi şamanii siberieni o întreprind pentru că face parte din misiunea lor, iar iniţierea le permite să înfrunte Cerul dar şi să se cufunde în Infern. La iakuţi, cele două ceremonii fac pereche, căci şamanul, după ce-a recuperat sufletul războindu-se cu Spiritele Rele, simte nevoia să-şi refacă echilibrul psihic ducându-se să se purifice în preajma Divinităţilor celeste.

Cu timpul, această înfruntare cu Forţele Răului îl epuizează fizic şi nervos pe şaman. Când atacă Spiritele malefice, nu se mulţumeşte să le exorcizeze, ci le integrează în trupul lui, le „posedă" şi, cu ajutorul torturii, reuşeşte să le alunge. Câştigă, deoarece cunoaşte natura profundă a acestor Forţe existenţiale şi feroce, „cusururile armaturii lor", pe unde propria forţă se strecoară ca să le dezintegreze energiile. Le domină şi pentru că poate despărţi sufletul de trup, dedându-se experienţelor extatice care fac din el o fiinţă de o valoare excepţională, unică. Dar, cu timpul, forţele vii pe care şamanul le aruncă în luptă pentru a ieşi învingător se diminuează şi totul se termină, câteodată, prin posedarea şamanului devenit fragil, pe care Spiritele îl încercuiesc.

„Suntem meniţi să cădem în puterea Spiritelor, îi spunea şamanul iakut Tüspüt lui Sieroszewski. Ne detestă pentru că-i apărăm pe oameni şi intervenţiile noastre îi deranjează.*

La altaici, şamanul - înainte de a ajunge în faţa lui Erlik Khan - are de trecut şapte obstacole (*pudak*). Ca să-l ajute, şi-a luat cu sine Spiritele protectoare şi Spiritele ajutătoare. La

* W. Sieroszewski- *Jakuty*, Sankt-Petersburg, 1896

fiecare obstacol pe care-l are de înfruntat, descrie ceea ce vede, ceea ce aude, dificultăţile pe care le are de trecut. Zgomote de lanţuri şi gemete ale damnaţilor... Vânt de furtună şi mare rostogolindu-se... Punte dintr-un fir de păr azvârlit deasupra hăului, pe care se clatină riscând să se lovească de osemintele albe ale şamanilor ce n-au izbutit să ajungă pe malul celălalt, deoarece n-au avut destulă putere.

Când ajunge la palatul lui Erlik, unde trebuie şi acolo să se descotorosească de câinii şi Păzitorii Pragului, şi-a îndeplinit jumătate din misiune. Trezindu-se în faţa Stăpânului Tenebrelor, îl înduplecă şi sfârşeşte prin a obţine făgăduiala înapoierii sufletului bolnavului.

Cu buriaţii din regiunea lacului Baikal, Erlik Khan se arată adesea mai exigent. În schimbul sufletului pe care şamanul vrea să-l elibereze, el cere un alt suflet. Şamanul se întoarce pe pământ şi, dacă bolnavul acceptă târgul, e nevoit să-l accepte şi el. Alege sufletul care va fi sacrificat. În timp ce persoana respectivă doarme, se năpusteşte asupra lui în chip de acvilă, îi smulge sufletul şi coboară în Împărăţia Morţilor. Erlik îi dă voie să plece cu sufletul bolnavului ce ştie, totuşi, că această operaţiune nu face decât să amâne moartea, căci îşi va da duhul, de data asta fără răscumpărare, după trei, şapte sau nouă ani.

X

Şamanismul şi riturile sale tradiţionale ocupă un loc preponderent în viaţa tunguşilor, ce se presupune a fi populaţia cea mai veche din Siberia, dar şi cea mai numeroasă, alături de buriaţi.

Vindecarea bolnavului, implicând căutarea sufletului sau expulzarea demonilor ce l-au furat, intră în atribuţiunea şamanului. Dar el e şi psihopomp, adică e purtătorul - în Cer sau în Infern - al sacrificiilor, însoţitorul sufletului animalului doborât, conducând în Împărăţia Umbrelor sufletele răposaţilor

care nu vor să înţeleagă sau care refuză să admită că nu mai au ce căuta printre cei vii.

Şamanului tungus nu-i lipsesc ocaziile de a-l vizita pe Erlik Khan sau de a pătrunde pe teritoriul lui. Oricum, ceremonia Coborârii în Infern nu e celebrată decât dacă e neapărat nevoie. Conştient de pericolele pe care trebuie să le înfrunte în timpul lui *orgiski* (cuvânt ce poate fi tradus prin „coborârea în zonele inferioare"), şamanul o practică cât mai rar cu putinţă. În anumite regiuni, nici nu se mai practică. Dar în zonele unde şamanul are responsabilităţi, se ţine atunci când boala, foametea, ghinionul sau sterilitatea femeilor ameninţă echilibrul material şi spiritual al tribului al cărui păzitor e şamanul.

Orgiski n-are loc decât după o şedinţă de „puţin şamanism", căci tunguşii acordă Spiritelor ce hărţuiesc lumea noastră, pe care le bănuie că vor să joace un renghi oamenilor, o importanţă cel puţin la fel de mare ca aceea acordată zeităţilor infernale. Într-adevăr, se poate ca necazurile ce se abat asupra comunităţii ca un nor de lăcuste să se datoreze unui Duh. Dacă ipoteza se confirmă, e inutil ca şamanul să efectueze călătoria care-l poate costa viaţa sau pierderea minţilor. N-are decât să dezarmeze stânjenitoarea entitate şi s-o dizolve.

Dar dacă, în cursul acestei şedinţe preliminare, Spiritul ce se întrupează e de o cu totul altă esenţă, dacă îi comunică faptul că dramele, mărunte sau mari, ce afectează comunitatea reflectă nemulţumirea Spiritelor din Adâncuri, că numai cutare sau cutare sacrificiu va aduce liniştea, unica soluţie e Călătoria în Infern la capătul căreia şamanul va înfăţişa Puterilor inferioare sufletului animalului sacrificat.

În ajunul lui *orgiski,* obiectele de care şamanul va avea nevoie în timpul călătoriei sale sunt adunate toate grămadă, printre acestea, o plută mică pentru traversarea mării(marea fiind lacul Baikal, al cărui mal e locuit de tunguşi, iar buriaţii ocupă celălalt mal), o lance pentru a îndepărta sau a sparge stâncile ce se ivesc în calea lui ca să-l oprească, statuete reprezentând doi urşi şi doi mistreţi ce vor susţine ambarcaţiunea

în caz de scufundare şi-i vor deschide drum prin pădurile din Adâncuri, patru reprezentări de peşti ce vor pilota pluta înotând în fața ei, o altă reprezentare înfăţişând principalul Spirit ajutător al şamanului care-l ajută să ducă sufletul animalului sacrificat.

Toate aceste obiecte în miniatură au semnificația lor. Impregnându-se de vibrațiile şamanului, ele au putere astrală şi magică. Prin urmare, şamanul foloseşte energia vibratoare cu care s-au încărcat obiectele. În felul acesta, reprezentările peştilor piloți îi dau posibilitatea să-l cheme pe Spiritul-Stăpân al Peştelui, dacă navigarea lui e împiedicată de Forțele răuvoitoare. În schimb, de plută sau de lance nu se va sluji decât în proiecție astrală, adică va folosi „dublul" lor, după ce l-a modelat după cum a vrut, dându-le cea mai bună înfăţişare.

Aceste obiecte sunt mânjite cu sângele animalului sacrificat(aproape totdeauna un ren, animalele cu coarne fiind rezervate Divinităților infernale) ca să se „hrănească" şi să-şi întărească puterea de atracție asupra Spiritelor. Orice magie, iar şamanismul e o formă de magie, acordă primordialitate sângelui, principiu de viață la fel de necesar, se pare, Spiritelor cât şi oamenilor. La iakuți, în timpul şedinței de vindecare, şamanul oferă sânge proaspăt demonilor bolii. Sângele provenind de la animalul sacrificat se află într-un vas din lemn de mesteacăn. Cu o clipă înainte de a-şi rosti vraja, şamanul îşi umple gura cu sânge, dar nu-l înghite. Se grăbeşte să-l scuipe de mai multe ori şi să-l împroaşte în mai multe direcții pentru ca toate Spiritele de față să aibă parte de el. Odată invocarea încheiată, şamanul începe astfel:

Din sângele ăsta şi din forțele mele, v-am dat
Spirite-Stăpâne ale drumurilor de pe lumea asta şi de dincolo
Din sângele ăsta şi din forțele mele, am trimis către voi, în voi au trecut
Spirite-Stăpâne ale căilor ce se întâlnesc.

În seara kamleniei, îmbrăcat cu costumul ritualic, şamanul tungus cântă, dansează, ţopăie, bate din tobă în iurta plină ochi, fără să lovească pe cineva. Cu ochii închişi, trage două-trei fumuri din pipa pe care i-o întinde ajutorul său, câteodată bea un pahar de vodcă şi începe din nou să danseze. Apoi se prăvale la pământ şi stă neclintit ca un mort. Extazul îl poartă prin împărăţia lui Erlik Khan unde trebuie să se ducă. După câteva minute, se ridică şi începe să vorbească pe un ton atât de ridicat, încât nimeni nu mai pune la îndoială faptul că, în timp ce dublul şamanului circula prin Infern, un Spirit din veşnicele Întunecimi i-a animat trupul. Fiindcă demonii din Adânc au, după cum spun toţi cei care au avut ocazia să-i audă prin intermediul şamanului, o voce greu de suportat, atât e de ţipătoare.

După ce-a răspuns întrebărilor(cântate) puse de două-trei persoane pe care comunitatea le-a desemnat dinainte, Spiritul îl părăseşte pe şaman care se prăvăleşte, inconştient la pământ. Fiecare îi pândeşte cu nelinişte trupul lipsit iarăşi de viaţă. Când îşi vine în fire, e o explozie de bucurie. Morţii şi demonii nu l-au înfrânt.

La tunguşii din Manciuria, şedinţa de şamanism precede călătoriei în împărăţia lui Erlik. Dacă sufletul bolnavului e cu adevărat prizonierul Stăpânului Morţilor, se aduce Spiritelor un sacrificiu pentru a-l ajuta pe şaman în descinderea lui plină de primejdii. Şamanul bea sânge şi mănâncă carnea animalului sacrificat ca să-şi încorporeze sufletul lui şi cade, de îndată, în extaz. După aceea porneşte la drum.

Şamanul se caţără pe un munte aflat la nord-vest. Ajunge în vârf, apoi coboară de cealaltă parte unde dă de drumul pe care se merge în Infern. Pe măsură ce se apropie de el, capcanele şi pericolele se înmulţesc. Umbre ameninţătoare străjuie drumul, animale monstruoase apar deodată în faţa lui, demoni ţintesc asupra lui o ploaie de săgeţi. Şamanul se apără bătând din tobă şi dă, în cele din urmă, peste gaura prin care trece Axa Lumii prin care se strecoară către zonele Infernului. Înainte de a întâlni Spiritele locului, trece trei râuri. După cel de-al treilea, tenebrele

îl înghit, iar asistenţa adunată în iurtă îi luminează drumul scoţând scântei cu amnarul. Cum şamanul povesteşte cântând toate peripeţiile călătoriei sale, toţi ştiu ce face şi ce vede, sunt la curent cu cel mai mărunt incident de pe parcurs.

În sfârşit, şamanul ajunge în castelul lui Erlik şi în faţa acestuia:

Erlik, cel de temut,
Stăpâne venerat cu faţa ca tăciunele
Cu trupul ca noaptea
Uită-te în altă parte cu privirea ta ca focul negru
Am venit aici, la tine
Ca să-ţi dau din cupa asta
*Licoarea sufletului meu...**

După aceea, şamanul îi înfăţişează Stăpânului Infernului sufletul renului sacrificat, implorându-l să elibereze sufletul capturat de Spiritele din Adânc. Discuţia se prelungeşte, căci Erlik refuză cedarea lui. Cu toate acestea, îi dă şamanului ceea ce doreşte, iar acesta se întoarce pe pământ pe căi la fel de nesigure şi de neplăcute.

X

Populaţiile şamanice au o idee clară despre lumea cealaltă. E ca şi a noastră, numai că e răsturnată. Când zorii se arată pe pământ, Dincolo e asfinţit. La noi, vara corespunde cu iarna de acolo, iar grupurile asiatice celebrează sărbătoarea Morţilor după apusul soarelui, pentru că e clipa când morţii se trezesc şi începe o nouă zi.

Dar unde se duc morţii când sufletele lor s-au desprins definitiv de trup? Cărui fel de veşnicie sunt ei meniţi?

La tătarii din Altai, totul e simplu. Cei drepţi se duc în cer, iar păcătoşii în iad. Mai indulgenţi (sau mai prudenţi), iakuţii

* Poem de invocare şi de descântec cules de autor

cred că morţii, fie că merită sau nu, se duc cu toţii în cer, acolo unde sufletele lor s-au transformat în păsări. Iucaghirii consideră că atunci când au trecut hotarul dintre Viaţă şi Moarte, morţii duc aceeaşi existenţă ca şi pe pământ.

Despre morţi, buriaţii, ciucii şi koriacii au o părere cu totul deosebită. Persoanele incinerate ajung la zeii din cer în chip de abur şi au permisiunea să-şi petreacă veşnicia neschimbându-şi deloc obiceiurile. Această graţie postumă e acordată şi celor loviţi de trăznet. Socotit întotdeauna element sacru, de orice natură ar fi el, focul are puterea de a purifica atât de bine sufletul, oricât de negru ar fi de păcate, încât acesta se metamorfozează de îndată în Duh.

În schimb, cel ce a murit de boală se duce direct în Infern. Nu numai că e în contradicţie cu tradiţia şamanistă, dar şi cu noţiunea pe care ne-am făcut-o despre dreptate, dat fiind că boala e opera demonilor(*abasy*) care „înghit" sufletul bolnavului.

Sentimentele pe care populaţiile siberiene le au faţă de morţii lor nu sunt prea măgulitoare. Cel puţin în privinţa morţilor recenţi. Strămoşii, dimpotrivă, sunt veneraţi, onoraţi; protecţia lor e aprig disputată. Nu e un fapt nici contradictoriu, nici surprinzător. Lumea se înspăimântă de un mort recent, pentru că acesta nu şi-a dat seama că a trecut de partea cealaltă şi că n-are decât o dorinţă: de a se reîntoarce la familia sa, de a-şi regăsi vecinii, prietenii, turmele sale şi de a le lua cu el în lumea necunoscută în care se simte atât de singur. Eforturile celorlalţi, ca să-l îndepărteze pe răposat de locurile unde acesta a trăit, nu sunt inspirate decât de o teamă legitimă: teama ca mortul, într-o bună zi, să nu izbutească să „capteze viul" şi să-l ia cu sine.

De aceea, intervenţia şamanului e cerută cu insistenţă, atunci când mortul nu încetează să dea târcoale apropiaţilor săi în ciuda tuturor măsurilor pe care aceştia le-au luat ca să-l îndepărteze. Când se întoarce de la cimitir, familia merge pe un alt drum decât la dus, după ce s-a îndepărtat în fugă de mormânt. Acasă, se fac purificări, se înmulţesc ofrandele... Câteva zile, toate drumurile spre sat sunt păzite şi aprinse focuri mari. Însă,

adeseori, aceste măsuri sunt în zadar, căci mortul, nepregătit pentru noua sa viaţă, nu se lasă păcălit de aceste şiretlicuri şi nu pleacă definitiv în Împărăţia Morţilor, devenită reşedinţa sa, decât după banchetul funerar în onoarea lui, la câtva timp după înhumare. Cu ocazia aceasta, i se oferă de mâncare şi băuturi pe care le aruncă în foc; familia se adună în cimitir, unde calul favorit al răposatului e sacrificat, apoi tăiat în bucaţi şi mâncat în apropierea mormântului.

La teleuţi, şamanul procedează la exorcizarea casei răposatului, de îndată ce sufletul acestuia şi-a luat zborul. Şamanii din Altai merg mai departe; au grijă să însoţească sufletul în Infern şi, ca să nu fie recunoscuţi de către demonii ce sunt la fel de smoliţi ca şi Stăpânul lor, Erlik Khan, se ung pe faţă cu un strat gros de funingine.

Doar tunguşii nu recurg la ştiinţa şamanului decât dacă mortul continuă să-şi hărţuiască familia şi casa la câteva luni de la înhumare.

* Mască şamanică tungusă; lungime: 22,5 cm; lăţime: 14 cm; (colecţia *Musée de l'Homme*). Printre altele, masca serveşte la izolarea şamanului de lumea oamenilor.

CAPITOLUL VII

RITUL MORŢII ŞI AL ÎNVIERII MISTICE

Moartea iniţiatică, simbolizată prin tăierea în bucăţi a aspirantului, e o temă ce apare şi în alte rituri decât cele din Siberia. Poate fi întâlnită pretutindeni unde există şamani(şi sunt destui), din clipa când acordăm acestui cuvânt tot ce se referă la practici magice şi medicale. Peste tot, semnificaţia acestei teme rămâne aceeaşi: trebuie să transcenzi condiţia umană ca să poţi cunoaşte misterele divine şi să intri în comunicare cu cei ce le deţin.

În Australia, iniţierea aspirantului înseamnă a nu te încrede în scenariul ce se desfăşoară în Nordul îndepărtat, cu diferenţa că având loc la antipodul Siberiei, câteva „tuşe" specifice, locale, sunt incluse în el. Însă cele două scheme se aseamănă îndeajuns pentru ca specialiştii în studiul religiilor să se intereseze de ele, deoarece acest paralelism pune o problemă ce n-o să fie poate niciodată rezolvată: „În ce epocă, şamanismul siberian şi-a ieşit din matcă şi ce căi a urmat pentru ca, în cele din urmă, să se înrădăcineze în aceste ţinuturi îndepărtate?"

Cariera şamanului începe odată cu iniţierea; la fel e şi în Australia, ca peste tot. Se devine „vraci" (*medecine man*) prin vocaţie, prin transmitere ereditară a puterilor sau prin căutare personală. Însăşi iniţierea constă într-o experienţă extatică în timpul căreia aspirantul, în transă sau în vis, se încredinţează Duhurilor şi Sufletelor Morţilor. Învăţătura pe care o primeşte

nu e cu nimic mai prejos decât a şamanului din tundră; pot fi regăsite temele iniţiatice descrise deja: fragmentarea corpului, reaşezarea organelor, Ascensiunea la Cer şi Coborârea în Lumile subpământene. Ucenicul şaman e îndrumat de un maestru, înaintaşul său întru ştiinţă ce-l conduce de-a lungul meandrelor diverselor probe la care e supus înainte de a dobândi „puterile miraculoase". Un aspect mai special: aspirantul nu se înalţă la Cer prin intermediul Arborelui. Trebuie să treacă, pentru a ajunge în Lumea Cerească, prin porţile norilor ce se deschid şi se închid foarte repede. Dacă aspirantul e atins de aceste porţi, îşi pierde toată experienţa dobândită şi redevine, pentru totdeauna, un om ca toţi ceilalţi. Uneori, potrivit riturilor de la diferitele triburi pe care le întâlnim în Australia, neofitul se înalţă la Cer prin intermediul unei frânghii sau al unei eşarfe. În anumite cazuri, e de ajuns să-şi ia zborul, în altele, să urce o scară în spirală. Dar mai există o sursă comună şamanismului australian şi şamanismului siberian căci, în ciuda acestei diferenţe de ritual, se face aluzie la primii oameni care s-au folosit de un arbore ca să ajungă în Cer.

X

La indigenii din Warburton Ranges (Australia occidentală), neofitul pătrunde într-o cavernă unde e ucis de către o pisică sălbatică şi un emu - animale tabù ale tribului -; corpul lui e deschis, iar măruntaiele sunt scoase şi înlocuite cu substanţe magice. Îi sunt luate şi două oase: un omoplat şi un tibia. După ce-au fost puse la uscat, sunt introduse în corp, umplute cu produse magice de aceeaşi natură ca cele ce înlocuiesc viscerele. Încercarea are loc, firesc, sub supravegherea maestrului iniţiator care controlează experienţele extatice ale viitorului şaman.

În Chile, când soseşte clipa iniţierii aspirantului araucan, maestrul simulează că-şi smulge ochii şi limba, apoi că le înlocuieşte cu ochii şi limba novicelui. Îi străpunge şi pântecele cu o baghetă; unul din capete, după ce-a străbătut corpul, iese

prin spatele ucenicului, fără ca acestuia să i se pară că-l doare; nici măcar nu curge vreo picătură de sânge.

În America, la indienii de pe River Patwin, novicele primește o lovitură de lance și o săgeată țintită în direcția buricului, de către zeul Kuksi, la care vrea să ajungă. Moare, dar maestrul șaman îl trezește la viață..

Acest rit al morții și învierii mistice se întâlnește și la sudanezii din munții Nouba, unde prima consacrare se numește „Cap", deoarece „capul novicelui e deschis în așa fel, încât Spiritul intră în el cu ușurință". La Malekula, inițierea șamanului începe cu tăierea aspirantului, sub privirea atentă a maestrului inițiator; de regulă, chiar el face operația. Cu un cuțit din bambus, secționează mai întâi brațele neofitului, apoi picioarele. La urmă, când elevul e redus la stadiul de buștean, îl decapitează. În timpul operației, ambii râd cu lacrimi. După aceea, resturile sunt puse la loc, iar ceremonia ia sfârșit prin metamorfoza maestrului și a discipolului său în găină - metamorfoză ce implică cunoașterea Zborului magic, specialitate eminamente asiatică.

La daiacii din Borneo, ceremonia nu se limitează la tăierea capului solicitantului și la despicarea lui. Bătrânii maeștri(*manangi*) extrag creierul, îl spală și-l pun la loc în cutia craniană pentru a-i dărui aspirantului ingeniozitatea care-l va ajuta să scape de forțele răuvoitoare aflate tot timpul la pândă. Îi introduc aur în ochi pentru ca vederea lui să devină atât de pătrunzătoare, încât să depisteze sufletele rătăcitoare oriunde se vor afla ele, și pentru ca solicitantul să le poată prinde cu ușurință - cu „blândețe" -, îi implantează dinți de fier sub unghii. La urmă, or să-i înfigă o săgeată în inimă, pentru ca aceasta „să se deschidă și să se umple de compasiune frățească vis-à-vis de cei ce suferă sau care sunt bolnavi".

X

Ipoteza potrivit căreia şamanismul a depăşit graniţele Siberiei şi ale Asiei Septentrionale se adevereşte atunci când îl întâlnim, cu rituri şi practici de o uluitoare similitudine, la eschimoşii din Arctica, la indienii din Nordul canadian şi din Alaska.

Din punct de vedere geografic, aceste asemănări sunt explicabile. America şi nordul Asiei nu sunt despărţite decât prin strâmtoarea Bering. Când banchiza o acoperă, se poate trece de pe un continent pe celălalt, fără să riscăm nici cel mai mic accident.

Indienii nord-americani au pus numele de *eschimoşi* populaţiei ce trăieşte dincolo de cercul arctic. Dar eschimoşii mai au un nume: *Innuit* (*Innuk*, la singular) ce înseamnă „oameni". Risipiţi pe întinderile Arcticii, eschimoşii ocupă Groenlanda, Baffin, estul şi vestul Labradorului, malurile şi insulele împrăştiate în golful Hudson, în nordul extrem al continentului american. Un golf de un milion de kilometri pătraţi, aproape tot timpul acoperit de gheţuri, unde trăiesc mai bine de 7000 de eschimoşi.

Izolat pe banchiza lui, unde reflexia strălucitoarei lumini declanşează înfiorătoare oftalmii, eschimosul nu are decât o singură grijă: de a supravieţui, de a căuta în fiecare zi hrana, mai greu de găsit decât în tundră. În această căutare fără sfârşit, şamanul îl asistă cu ajutorul magiei sale tradiţionale, el însuşi fiind supus unor nevoi alimentare depinzând de natura înconjurătoare. În viaţa eschimoşilor, şamanul joacă acelaşi rol capital ca şi la vecinul său asiatic. Eschimosul se hrăneşte exclusiv din vânătoare şi pescuit, căci nimic nu creşte pe banchiză, unde temperatura - în timpul scurtelor săptămâni de vară polară - de-abia trece de 0° C. Ca să se apere, nu-i mai rămâne decât această magie complexă, atribut al şamanului, care-l protejează împotriva sutelor de tabù-uri a căror

nerespectare atrage asupra păcătosului consecințe dramatice sau fatale.

X

Eschimosul are despre lumea supranaturală aceeași părere ca și siberienii. El crede că universul în care trăim are o replică inversată în afara graniței pe care o trecem după moarte. Această lume e în apropiere de noi, însă omul obișnuit are simțuri prea imperfecte ca să-și dea seama de importanța acestui univers și să-i înțeleagă semnificațiile. În acest spațiu, se armonizează și se opun, pe rând, Puterile care ne guvernează și cu care e de preferat să ne înțelegem dacă vrem să avem siguranța unei vânători sau a unui pescuit reușite, dacă vrem să nu ne îmbolnăvim, să nu avem vreun accident și să ne trăiască copiii. Dar, cum aceste Spirite superioare își exprimă adesea voința imperativ, dar într-un mod șters, e necesar să recurgem la ajutorul unui interpret: șamanul.

Eschimosul consideră că totul e realitate. El nu face nici o diferență între ceea ce vede cu ochii lui și scenele pe care închipuirea* lui i le sugerează sau viziunile din vis. Dimineața, când se trezește, declară, fără ca cineva să se mire, că sufletul bunicului său i-a apărut în timpul nopții sau că un Duh necunoscut i-a prezis o furtună de zăpadă peste trei zile.

Superstiție? Ignoranță? Cu siguranță că nu. A eticheta drept halucinații viziunile eschimosului înseamnă a nega tradiții întronate de secole, a respinge cu totul manifestările care au atras atenția oamenilor predispuși, prin formația lor religioasă și filosofică, îndoielii carteziene, și care au avut onestitatea să dovedească realitatea lor. Un prelat francez, Monseniorul Turquetil, pe atunci misionar în Arctica, a relatat despre incredibila vindecare a unui tânăr eschimos străpuns de un glonte. Pătrunzând până dedesubtul pieptului drept, proiectilul, după ce-a perforat plămânul, a ieșit pe sub omoplatul drept.

* Adesea, Spiritele „vorbesc" oamenilor prin imagini.

„Vrăjitorul a fost chemat de îndată şi a aflat, prin revelaţia Spiritului invocat, modul de a goli sângele din plămânul perforat şi de a opri hemoragia".*

Ceva mai târziu, un medic aflat prin trecere, după ce-a cercetat cicatricea, a dat asigurări că plămânul a fost străpuns dintr-o parte în alta şi că nu înţelegea cum de rănitul a mai putut trăi.

X

Două suflete sălăşluiesc în trupul eschimosului: sufletul vieţii (ce-şi are locul la baza gâtului), însărcinat cu insuflarea vitalităţii de care omul are nevoie şi sufletul numelui ce nu se deosebeşte de sufletul vieţii, de vreme ce îl urmează pe om până în ultima clipă a vieţii. Numai că sufletul numelui e de prisos, rolul său fiind acela de a-l proteja şi ajuta pe om, nefiind legat de acesta decât în timpul vieţii pământene.

Numele (*adek*) deţine un loc foarte important în viaţa eschimosului. Îi împrumută celui ce-l poartă toate calităţile fizice şi mentale de care are nevoie. Vibrează de energii benefice şi-şi comunică puterile individului desemnat, făcând din el un vânător neînfricat, un pescar neobosit, un tată de familie fericit. Este, deci, firesc, ca eschimoşii să-şi alăture mai multe nume, căci beneficiază, în felul acesta,de virtuţile răbdării, curajului şi abilităţii pe care le adaugă numelui lor, după ce le-au ales dintre cele ale strămoşilor lor ce reprezintă, în opinia lor, maximul valorii. Acest obicei i-a pus pe „colonizatori" în faţa unei probleme insolubile când au vrut să stabilească starea civilă a eschimoşilor şi a familiilor lor. Cu atât mai mult, cu cât noţiunea de sex e departe de a fi determinată cu stricteţe în Arctica. Eschimosul stabileşte subtile distincţii ce merg de la bărbatul-femeie la femeia-femeie, trecând pe la femeia-bărbat şi la bărbatul-bărbat.

* Marianne Monestier- *Împreună cu regii din Nord*, La Table Ronde, 1953

În privința sufletului vieții, acesta e veșnic. Se reîncarnează și o să se reîncarneze până în ziua când zeii o să-l cheme o dată pentru totdeauna la ei. Dacă se îndepărtează prea mult de trupul pe care-l însuflețește, boala își face apariția iar moartea acționează din plin. Din când în când, acest suflet e în stare să și părăsească membrana carnală. La ființa umană, această separare se realizează în parte când doarme sau atunci când coma îl lipsește de o parte din conștiință, sufletul părăsindu-l ca să se aventureze în zona în care-o să ajungă în curând. Însă această disociere, la șamanul eschimos ca și la șamanul siberian, se face voit când acesta se află în extaz.

Principalele atribuții ale șamanului eschimos(*angakok*) sunt asigurarea unui vânat abundent, acționarea pe timp urât, combaterea sterilității feminine, îmblânzirea divinităților jignite de nerespectarea tabù-urilor. El îi vindecă și pe bolnavi. .

Angakok nu se deosebește prin nimic de ceilalți oameni ai comunității. Se îmbracă aidoma lor, se duce la vânătoare și pescuit, are nevastă și copii. Asupra clanului nu are decât autoritate morală. Altcuiva, vestit pentru vigoarea lui, lasă curajul, abilitatea la vânătoare, rolul șefului de clan.

Modest, el nu se laudă niciodată cu puterile sale și, dacă vreodată i se vorbește despre asta, se retrage în dosul isprăvilor șamanilor ce l-au precedat.

„Da, eu însumi sunt șaman, spunea unul din ei lui Thalbitzer*, dar n-o să-i port pică niciodată bunicului meu Titgatsack. A trăit pe vremea când șamanul zbura în lună ca s-o viziteze sau să se plimbe prin spațiu."

În legătură cu acest subiect, tradiția e formală. Relatată prin intermediul povestirilor siberiene, eschimose, amerindiene, oceanice etc, șamanii puteau altădată să zboare precum păsările, îndepărtându-și brațele de corp, ca niște aripi. Asemenea acte de vitejie își au locul în Legenda aurită, iar cronicile religioase

---

* Thalbitzer, „Eskimo" - *Buletinul Biroului american de etnologie,* Washinton, 1911

relatează că sfântul Iosif din Copertino, ca să nu-l cităm decât pe el, le îndeplinea frecvent. Îşi părăsea strana în timpul slujbei şi, căzut în extaz, zburătăcea câteva clipe deasupra fraţilor speriaţi, înainte de a se aşeza pe altar sau în înaltul amvonului. Sau, în timpul meditaţiei din grădină, părăsea lumea asta ca să se reculeagă aplecat deasupra crengilor unui copac.

De îndată ce comunitatea sau un individ recurge la şaman, acesta hotărăşte ţinerea şedinţei la care întregul sat e convocat. Şamanii au nevoie să simtă în jurul lor numeroase prezenţe care să-i ajute în călătoriile lor prin Cer sau Infern.

Camera afumată unde nu arde decât o lămpiţă alimentată cu ulei de focă e scufundată în umbră. Înainte de a cădea în transă, şamanul se dezbracă, îşi pune hainele alături şi se leagă strâns de pământ cu frânghii. Altfel, există riscul de a fi luat de Spirite şi de a se pierde definitiv în văzduh sau în zonele subpământene.

După caz, şamanul se înalţă până la Omul-din-Lună sau, dimpotrivă, coboară în adâncul oceanelor unde domneşte „Muma Focii", Takanakpsâluk.

Şamanul e îndrituit să ajungă la Takanakpsâluk. Coborârea e înfăptuită din două motive: un membru al tribului are pe cineva bolnav sau un bizar ghinion îl însoţeşte la vânătoare. De regulă, se întoarce cu coada între picioare. Vânatul lipseşte din locurile unde abundă în mod obişnuit sau lipseşte animalul pe care trebuie să-l doboare. Dacă e vorba de un caz particular ca acesta, şamanul e răsplătit, primind un cadou personal: cizme, o haină îmblănită, un cuţit de tăiat zăpada, un harpon nou şi, la cererea lui, i se oferă un dar destinat divinităţii protectoare căreia i se adresează.

Dar dacă vânatul e tot mai rar, încât întregul sat e ameninţat să piară de foame, locuitorii se adună în locul unde kamlenia trebuie să se desfăşoare iar şamanul efectuează gratuit experienţa extatică, în numele comunităţii.

Persoanele de faţă trebuie atunci să-şi desfacă şireturile, curelele, capişoanele. Trebuie, de asemenea, să închidă ochii şi să tacă. Nici un cuvânt, nici o şoaptă care ar putea să-l tulbure

pe şaman. O clipă, se aude cum acesta respiră cu putere. Se pregăteşte să cheme Spiritele ajutătoare. După aceea, începe să fredoneze în surdină ca să le încurajeze să vină, le invocă în limba secretă pe care un bătrân maestru l-a învățat după inițierea lui spirituală. Cuvintele pe care le murmură sunt inînteligibile pentru asistență, căci el foloseşte termeni arhaici, din vremuri de odinioară, pe când oamenii şi animalele trăiau şi cuvântau laolaltă. Foloseşte şi expresii închipuite; „bărbat" se spune *tanssaq* şi asta înseamnă: „ceva ce seamănă cu umbra lui". Dacă vorbeşte de el însuşi, şamanul se serveşte de acest cuvânt ermetic: *tahtarhrayog* („cel ce se ține ascuns"*).

Când Spiritele ajutătoare sunt prin apropiere, şamanul strigă: „Drumul e deschis în fața mea... E deschis", iar asistența reia în cor: „Fie ca drumul să fie deschis în fața şamanului nostru."

O clipă, şamanul luptă împotriva forțelor necunoscute. După ce-a învins, spune cu o voce puternică: „Halala... He-he-he... Halala...Eh-eh-eh..." Acest strigăt semnalează plecarea şamanului. Se îndepărtează din ce în ce mai mult. La urmă, se lasă tăcere deplină.

Cu ochii închişi, asistența cântă în cor un fel de imn, foarte grav, foarte lent. Câteodată, hainele pe care şamanul le-a lăsat lângă el, înainte de a se lega fedeleş, se însuflețesc şi încep să zboare, să danseze deasupra capetelor. Se aud suspine, murmure de voci, râsete. Sufletele bătrânilor şamani sunt acolo. Au venit să-l ajute pe confratele lor să ducă la îndeplinire călătoria lui primejdioasă. Cuvintele lor nedesluşite ajung la asistență din depărtare, ca şi când ar fi trecut marea.

Observatorii străini ce au asistat la aceste şedințe spun că, în clipa când şamanul intră în transă, trupul lui e mai întâi zguduit de spasme violente, apoi lasă impresia că pătrunde într-o apă adâncă. Şamanul execută atunci toate mişcările unui înotător. Fie că se înalță la Cer în căutarea Omului-din-Lună ca să obțină de la el indicații, căci el e stăpânul furtunilor, al vârtejurilor, al uraganelor, sau că se scufundă în oceane în căutarea

Mumei-Focii, stăpână a vieţii universale de care depinde supravieţuirea tribului, călătoria şamanului începe întotdeauna printr-o scufundare submarină; când şedinţa e terminată, pare că se iveşte din apă. Dealtfel, pentru a-l desemna pe şaman, iglulicii spun: „Cel-ce-coboară-în-fundul-mării."

La capătul călătoriei sale, şamanul vede înălţându-se în faţa lui trei stânci uriaşe, tot timpul în mişcare, care se pun stavilă în calea lui. E primul obstacol pe care-l are de trecut şi el trebuie să dovedească cum că ştie drumul, că supraomeneasca lui condiţie, atât de anevoie dobândită, îl autorizează pe el, pe iniţiat, să întâlnească Entităţi superioare. După ce-a trecut de numeroasele capcane, zăreşte în sfârşit casa lui Takanakpsâluk pe un deal şi păzită de un câine feroce care nu e cu adevărat primejdios decât pentru cei care se tem de el.

Şamanul evită dinţii ascuţiţi ai acestuia, luându-şi zborul şi, trecând pe deasupra cerberului, se apropie de casa divinităţii, ştiind de îndată dacă Muma-Focilor e mânioasă pe oamenii pe care-i pedepseşte lăsându-i să moară de foame; deodată, un perete mare pe care trebuie să-l doboare cu umărul, se ridică în faţa lui.

Bătrâna femeie e adeseori supărată pe specia omenească ce nu respectă tabù-urile. Ea le ţine prizoniere, într-un ţarc din apropierea locuinţei sale, pe animalele ce servesc drept hrană eschimoşilor şi fără de care ar fi murit de foame.

Părul lung al zeiţei îi spânzură peste chip. E murdar, neîngrijit, zoios de păcatele oamenilor ce colcăie ca viermii... Se plânge şamanului că e bolnavă. Acesta se apropie de ea, îi vorbeşte cu blândeţe, o prinde de umăr şi-i aranjează părul vâlvoi, ceea ce ea nu poate face, de vreme ce şi-a tăiat degetele ca să dea naştere animalelor marine.

Pieptănând-o pe Takanakpsâluk, şamanul îi face complimente, foloseşte toată puterea sa de convingere ca s-o înduplece să fie din nou de folos comunităţii. „Oamenii nu mai au foci", îi spune el, în clipa când o simte gata să cedeze. Zeiţa se mai roagă ceva timp, apoi, primind de la şaman făgăduiala că

tabù-urile, pe viitor, vor fi mai bine respectate, îi acordă iertarea și libertatea animalelor pe care le ține în fundul oceanelor.

Călătoria extatică a șamanului eschimos are valoarea călătoriei efectuate de șamanul asiatic. E supus la încercări ce amintesc de probele lor inițiatice și pe care trebuie obligatoriu să le depășească. Trecerea prin cele trei stânci e de obicei semnificativă, căci e imaginea „strâmtei porți" pe care trebuie s-o treacă ca să fie admis în preajma Divinităților superioare. El trece prin această poartă strâmtă prin care accesul e interzis neinițiaților dovedind astfel că el însuși este spirit.

După exemplul șamanului siberian, șamanul eschimos întreprinde călătorii în Cer, în Țara Morților sau în fundul oceanului din plăcere sau să se încarce cu energie. Înainte de a se cufunda în extaz, se pregătește ca pentru kamlenie și începe să hoinărească prin Spațiile sacre. E conștient de momentul când sufletul se desprinde de trup. În această clipă trecătoare și precisă, interiorul capului său e puternic fulgerat de o lumină strălucitoare. În clipa inițierii, simte efectele acestei lumini - *qaumanek*; îi e acordat darul previziunii și capacitatea de a se duce, grație farului său interior, în împărățiile subpământene sau în profunzimile abisurilor unde domnește o noapte opacă și veșnică.

Qaumanek trasează granița între dispariția conștiinței materiale și conștiința spirituală. Atunci șamanul beneficiază de o clarviziune la scară cosmică.

X

La eschimoși, rareori se întâmplă ca zeii să intervină direct în alegerea șamanului. Aspirantul obține puteri miraculoase, deoarece șamanul comunității l-a considerat demn sau pentru că solicitantul se declară sigur de știința, înțelepciunea, echilibrul său. Oricum, această căutare nu e nici mai ușoară, nici mai puțin dureroasă decât în cazul vocației spontane. Cu toate că riturile ce însoțesc inițierea variază de la o regiune la alta, acela al șamanului eschimos comportă, în plus față de fragmentarea

trupului, un element particular: novicele trebuie să-şi vadă propriul schelet.

Angakok ammazilik îşi alege chiar el discipolul dintre tinerii din sat. În vârstă de opt ani, copilul e ales cu grijă, potrivit criteriilor ce-l deosebesc, în Asia şi în Siberia, pe copilul menit a fi şaman. Cu toate că micul ammazilik n-a fost ales spontan de către zei, el prezintă semne ce nu-l înşeală pe *angakok*: e hipersensibil, se complace în singurătate, în linişte. Nopţile sale sunt tulburate de coşmare, zilele populate de viziuni, crizele de isteric şi epilepsie îl dau gata... Indiscutabil, totul dovedeşte că e în stare să ajungă la rangul de tehnician al sacrului.

Ca să împartă cunoştinţele sale elevului, bătrânul maestru îl duce pe copil departe de casă, de familie, de sat, pe malul unui lac secat, în preajma unui mormânt părăsit şi, aici, începe să-i transmită în mare taină ştiinţa „pe care o deţine de la taică-su şi de la bunicul său care, la rândul lor, o au de la tatăl şi bunicul lor". În această învăţătură e inclusă şi tehnica care-i va permite novicelui să-şi vadă propriul schelet. În această contemplaţie, născută dintr-o asceză riguroasă şi dintr-o intensă concentrare mentală, rezidă esenţialmente iniţierea aspirantului şi a oricărui alt novice eschimos.

Ca să reuşească, tânărul ammazilik ascultă orbeşte de instructorul său. Ia două pietre şi, până cade neînsufleţit, le freacă una de cealaltă, imprimându-le o mişcare circulară. Doar când e pe deplin inconştient, se îndeplineşte experienţa extatică a morţii şi învierii ritualice.

„Fiara greoaie şi păroasă va ieşi calm din mare şi-ţi va mânca carnea nemailăsându-ţi decât oasele. Apoi, această carne, impregnată de puterea fiarei, îţi va îmbrăca scheletul. O să trăieşti, însă n-ai să mai fii cel care ai fost înainte".*

Vizualizarea propriului schelet e o etapă capitală în iniţierea novicelui. Dacă n-o înfăptuieşte, niciodată n-o să aibă dreptul la titlul de şaman. Niciodată n-o să aibă, reunite în juru-i, alergând la chemarea lui, acele forţe pe care le numeşte Spirite ajutătoare,

* Relatare culeasă de autor

menite a-l asista de îndată ce va fi autorizat să șamanizeze. Orice șaman, fără excepție, e ajutat de această categorie de Spirite, legat de ele sensibil în cursul inițierii și cu care stabilește relații atât de încredere cât și bine întemeiate. Aspirantul trebuie personal să ia contact cu aceste forțe, însă n-are puterea să le aleagă chiar el. Lor le aparține inițiativa întâlnirii și, în cazul novicelui ammazilik, această întâlnire n-are loc decât dacă acesta a reușit să-și vizualizeze scheletul.

„Din clipa când carnea ta va fi devenit magică, i-a mai spus *angakok*, o să continui să freci pietrele una de alta, rotindu-te, și-ai să vezi ceea ce nici un muritor nu poate să vadă. Ai să vezi, pentru că ochii tăi au fost luminați de către Puteri, pentru că trupul tău o să fie acoperit de ochi. Ai să vezi cum dau buzna către tine morții ce-ți vor vorbi despre lucrurile de pe lumea lor. Vei vedea, apoi, Spiritele în formă de animale, arbori, stânci, nori... Or să-ți afle numele, limba și-or să te ajute."*

În felul acesta, viitorul șaman ammazilik atrage Spiritele ajutătoare. Dar mai există și alte metode, la fel de eficace, dacă nu mai scurte, de vreme ce fiecare șaman își face aliații săi invizibili.

În privința încercărilor pe care aspirantul trebuie să le treacă, vorbele bătrânului șaman arată că , cu excepția acestui detaliu particular - dezbrăcarea scheletului -, el e pradă acelorași frământări, acelorași chinuri ale morții ca și aspirantul siberian și nord-asiatic. Tânărul ammazilik își dobândește forțele prin luptă, ca orice alt șaman în putere și dovedește răbdare frecând neîncetat pietrele una de cealaltă. Uneori, asta durează mai multe anotimpuri la rând, până în clipa când, pe Lumea Cealaltă, îi e recunoscută în sfârșit perseverența fiindu-i trimiși slujitorii săi prețioși: Spiritele ajutătoare.

În fiecare vară, neofitul caută un maestru nou ca să-și lărgească câmpul cunoștințelor și să-și anexeze alte Spirite ajutătoare. Căutările sale trebuie înconjurate de cea mai mare

* Relatare culeasă de autor

taină. Nimeni nu trebuie să-i bănuie vocaţia, nici măcar tatăl lui. Dacă nu, Spiritele vor refuza să vină la el. Această perioadă de ucenicie şi de căutare cere cinci până la zece ani. Doar după acest interval, noul şaman îşi dezvăluie în public, în faţa întregii comunităţi reunite, noua lui stare.

La eschimoşii iglulici, „viziunea scheletului" e inclusă în riturile de iniţiere. Însă căutarea puterilor şamanice se face după un procedeu diferit. Băiatul sau fata - regăsim un procentaj relativ important de şamane la iglulici - ce aspiră la funcţia sacră îşi alege în deplină libertate maestrul. Însoţit de toată familia, se duce la *angakok* şi-i face cunoscută dorinţa lui folosind obligatoriu formula următoare: „Vin la tine pentru că vreau să văd."* După aceea, solicitantul face cadouri şamanului care le pune de îndată pe pragul iurtei sale, aceste cadouri fiind menite Spiritelor ajutătoare. *Angakok* le invocă pentru a obţine de la ele ajutorul şi bunăvoinţa lor.

Dacă Spiritele primesc favorabil candidatura tânărului iglulic, instrucţia începe seara următoare. Ea e foarte scurtă, de-abia durează o săptămână. Începe printr-o purificare totală a aspirantului şi a familiei sale. Toţi îşi mărturisesc în bloc păcatele. Această autocritică, însoţită de un post sever, e îndelungată. Din această spovedanie generală - pe care se presupune că forţele Invizibilului au auzit-o -, fiecare iese iertat şi cu conştiinţa împăcată.

Şamanul şi discipolul rămân între patru ochi iar învăţătura începe, tot în mare taină. Elevul va învăţa practicile extazului. Va şti ce trebuie să facă pentru a provoca transa magică, a-şi despărţi sufletul de trup fără să rişte prea mult, a-şi lua zborul către zei, a comunica cu Spaţiile supranaturale.

Mai întâi, *angakok* le roagă pe călăuzele sale să „îndepărteze obstacolele", adică să-l ajute să alunge din sufletul novicelui tot ce l-ar putea împiedica să devină un bun şaman. După aceea, când s-a eliberat de zgura ce l-a murdărit simbolic, sufletul e înfăţişat zeilor ce pot mult mai bine să aprecieze calităţile şi

* Mircea Eliade- *Op. cit.*

aptitudinile viitorului şaman. După această operaţiune ce include în principiul său reînnoirea viscerelor practicată în toate formele de iniţiere şamanică, aspirantul e capabil să se dedubleze fără ca maestrul său să asiste la asta. *Angakok* îl însoţeşte când se înalţă întru spirit în zonele astrale pentru prima dată, însă, după aceea, îl lasă să se descurce de unul singur. Novicele se perfecţionează atunci într-o singurătate deplină, în timpul unei perioade ce se poate întinde pe câţiva ani. Când va fi până la urmă sigur de el, va efectua marile călătorii magice ce-l vor atrage în fundul oceanelor, până la Femeia-Mării sau în înaltul Cerului, unde locuieşte Omul-din-Lună.

Maestrul le mai cere zeilor să-i acorde ucenicului darul pozitiv ce-l caracterizează pe orice şaman autenic. Acest dar, de o forţă uluitoare, e identic cu iluminarea(*qaumanek*). Când a primit şi dominat această lumină, novicele devenit clarvăzător vede foarte departe în viitor, citeşte gândurile semenilor, îi deposedează de suflete pe morţii rătăcitori prin Infinit.

Qaumanek nu e uşor de captat. Iluminarea nu se întrevede decât peste zile şi săptămâni de meditaţie solitară, în plină natură. Aspirantul o aşteaptă, stând afară pe pământul îngheţat sau în fundul unei cabane deschise tuturor adierilor de vânt. Dealtfel, n-o primeşte decât cu acordul unei entităţi superioare ce poate fi Omul-din-Lună sau Muma-Focilor. Însă numeroşi morţi, cu suflet milos, îi susţin în general efortul.

Prima dată când un şaman cunoaşte experienţa acestei lumini ce n-are nimic în comun cu cea pe care-o cunoaştem, scrie Knut Rasmussen, relatând experienţa iniţiatică a unui tânăr eschimos iglulic, totul se petrece ca şi când ar fi fost purtat prin văzduh. Pământul i se pare ca un domeniu întins, iar privirea sa se întinde până la limita extremă.

După aceea, înainte de a face cunoştinţă cu Spiritele sale ajutătoare, aspirantul trebuie să treacă de suprema încercare ce-i aureolează iniţierea lui mitică: viziunea propriului schelet, performanţă pe care Rasmussen n-a ezitat s-o descrie.

„Aspirantul a reuşit, numai prin intensa concentrare a gândirii sale, să îşi despoaie trupul de carnea sa, şi să-şi golească vasele de sânge. N-a mai rămas din el decât scheletul. Trebuie atunci să-şi cerceteze toate părţile din trup, să numească fiecare din oasele lui slujindu-se numai de limba sacră a şamanilor, limbă pe care a învăţat-o de la instructorul său. Apoi, cu privirea ţintă pe scheletul ce-o să reziste mai mult asalturilor soarelui, vântului şi timpului decât carnea şi sângele său, amândouă - elemente perisabile şi efemere - se consacră el însuşi, tot în limba sacră a şamanilor, măreţei şi viitoarei datorii."*

Vizualizarea scheletului echivalează cu o iniţiere perfectă şi ocupă acelaşi loc ca şi visul sau transa iniţiatică a şamanului siberian. Cu toate acestea, la nivelul „dispariţiei cărnurilor", există o diferenţă. La şamanul eschimos, concentrarea propriei gândiri acţionează de prima dată. El nu-şi vede scheletul decât cu preţul unui foarte dur efort personal, în timp ce siberianul se lasă pe deplin despuiat de carne de către Spirite. Oricum, şi în unul şi în celălalt caz, scopul căutat e atins.

Odată iniţierea terminată, nimic nu-l deosebeşte calitativ pe şamanul din tundră de cel de pe banchiză. Amândoi au, de-acum încolo, acces la zone interzise muritorilor, amândoi posedând o ştiinţă ce-i plasează deasupra semenilor lor. Asemenea privilegii, ce se datorează curajului, suferinţelor îndurate, constituie recompensa lor. Dar oare e o recompensă concesiunea acestor miraculoase şi atât de neliniştitoare puteri ce fac din şaman nu un om ca toţi ceilalţi, deci hărăzit singurătăţii?

---

* Knut Rasmussen - *Op. cit.*

CAPITOLUL VIII
MEDIUL MAGIC AL ŞAMANULUI

Nici o ceremonie magică nu e celebrată dacă şamanul nu are toba lui. Această tobă e rotundă în Nord, de formă ovală în Sud, din piele de ren, de cal sau de elan, iar cadrul său e din lemn de mesteacăn, de pin sau din stuf împletit. Potrivit tradiţiei, în virtutea rolului sacru ce i se atribuie tobei, şamanul se îndreaptă în timpul iniţierii către Arborele Lumii şi ia o creangă din el ca să-şi confecţioneze toba.

În timpul kamleniei, şamanul îşi ţine toba de un mâner vertical din lemn sau din fier. Clopoţei, zurgălăi, discuri de metal reprezentând Spiritele la toate nivelele sau animalele antropormofice sunt agăţate de tobă. Aceste ornamente nu sunt puse aici ca să fie împodobite tobele, ci din aceleaşi motive pentru care se regăsesc pe costumul şamanic. Joacă un rol şi în preliminariile sau realizarea călătoriei pe care o face şamanul în Spaţiile Celeste sau Subpământene. În plus, cu excepţia ostiacilor şi a samoiezilor, pielea de pe tobă poartă desene şi picturi ce rezumă întreaga activitate a şamanului şi retrasează cosmogonia lui.

Înainte de a se sluji de tobă, şamanul purcede la „însufleţirea" ei. Această însufleţire transformă toba în animalul cu care şamanul va străbate pământul, se va ridica la Cer sau va coborî în Infern. În timpul acestui rit al însufleţirii, asemănător la toate populaţiile siberiene, cercul din lemn relatează, prin intermediul şamanului, povestea sa. Descrie pădurea unde a

crescut arborele al cărui lemn a slujit la confecţionarea lui; chiar arborele dă detalii despre modul cum a fost doborât şi târât până în sat. După aceea, şi tot prin vocea şamanului, animalul a cărui piele a servit drept cutie de rezonanţă evocă existenţa sa până în clipa când a fost omorât şi sfârşeşte prin a-i da asigurări şamanului de fidelitatea şi supunerea lui.

Nelipsită şamanului, toba slujeşte câteodată la alungarea Spiritelor rele, acesta folosindu-se de o magie adecvată. Însă rolul său e infinit mai important, de vreme ce prin intermediul acestei tobe loveşte cu o singură baghetă sau, mai degrabă, un fel de lopăţică numită *fato*, potrivit unui ritm stabilit, tot timpul acelaşi, pe care şamanul îl atinge în extaz. Toba face legătura între starea de conştiinţă şi transă, e „sesamul" ce-i deschide poarta Lumilor sacre în care va fi singurul ce poate pătrunde ca să se întreţină cu zeii şi cu Puterile.

Apoi, odată căzut în extaz, continuă să bată din tobă. Le cheamă pe Spiritele sale ajutătoare. Fără asistenţa lor, e imposibil să organizeze o kamlenie, mai ales o kamlenie de vindecare, ce implică primejdioasa Coborâre în Infern.

Şamanul nu e singur în timpul misiunii care i s-a încredinţat. Ca s-o ducă la îndeplinire, forţele omeneşti nu-i sunt de ajuns. Trebuie să fie înconjurat de forţe active şi la dispoziţia lui. Acestea sunt Spiritele ajutătoare. A făcut cunoştinţă cu mai multe din ele în timpul iniţierii sale. Contactul a fost crud, înspăimântător. La început, într-adevăr, Spiritele ajutătoare fac parte din entităţile ce-l tortureaza pe aspirant, ca să-i descompună psihicul şi pentru ca acesta să-şi dea seama, în felul acesta, dacă e înzestrat cu o putere suficientă pentru a-şi exercita funcţia.

Dacă şamanul îmblânzeşte aceste entităţi şi le rezistă, puterile duşmane devin aliaţii săi şi, între ele şi şaman, se stabilesc raporturi familiare, chiar amicale.

Şamanul are nevoie de aceste Spirite ajutătoare înainte şi în timpul misiunii sale. Înainte, pentru că le interoghează iar ele îl informează în legătură cu originea nenorocirilor ce se abat

asupra comunităţii sau cu cauzele bolii ce ucide lent pe bărbatul sau femeia respectivă. Are nevoie de ele în timpul călătoriei sale, pentru că ele îl preced sau îl escortează cât timp durează experienţa sa extatică. Pe deasupra, e secondat de animalul a cărui piele i-a slujit drept tobă şi însoţit de alte două Spirite: un protector individual, pe care-l numeşte câteodată „soţia sa celestă" şi un „Spirit de Cap" ce-i vine în ajutor de îndată ce un pericol serios îl ameninţă.

De la începutul kamleniei, şamanul începe să bată din tobă ca să atingă extazul, ca să prevină trupul său material că e timpul să taie, pentru câteva ore, legăturile pe care le are cu lumea profană.

Ritmului subjugant al tobei i se adaugă bătutul din palme al asistenţei. Penumbra creează o ambianţă proprice venirii Spiritelor ce ies cu greu la lumina zilei sau atunci când străluceşte o lumină puternică. Puţina limpezime e dată de un foc discret, redus la un modest morman de jăratec, în preajma căruia şamanul, înainte de a-şi începe incantaţiile, a venit să-şi încălzească toba.

În iurtă, întunericul e aproape total, atunci când şamanul se aşează în mijlocul unei asistenţe ce nu mai pune la îndoială puterile sale şi se arată gata să coopereze cu el. Imediat, tonul lui devine ridicat şi începe să cânte. Mai întâi, îşi cheamă Spiritul său protector, se arată umil şi grăbit, implorându-l să creadă în respectul său, cerându-i să vină în ajutor căci, fără el, nu poate nimic, e tot atât de dezarmat ca şi un războinic izolat în luptă.

Preţ de o clipă, tace. Apoi, se ridică în picioare, începe din nou să cânte, tot timpul însoţit de bătăi de tobă. La urmă scoate un strigăt de bucurie. Spiritul protector e acolo, iar şamanul dansează ca să-i dovedească cât e de fericit că a venit, ca să-şi exprime şi satisfacţia că a reuşit să stabilească o punte ce uneşte Vizibilul cu Invizibilul.

Apoi, lansează noi chemări ca să le invite pe Spiritele ajutătoare să se alăture protectorului şi lui însuşi. Acestea vin, fie pe rând, fie în grup. Se introduc în tobă, în obiectele care-o

împodobesc. Toba se lăţeşte considerabil şi, devenind ascunzătoarea Spiritelor ajutătoare, constituie o ameninţare gravă pentru şaman. Dacă vreun duşman, în clipa aceea, o sparge, şamanul s-ar stinge lent, torturat de proprii aliaţi. Spiritele ajutătoare l-ar martiriza tot atât de sălbatic, ca şi pe aspirantul care refuză să se supună voinţei zeilor.

x

Spiritele ajutătoare preferă forma animală. Asistenţa îşi dă seama că s-au supus chemărilor şamanului, că au venit când acesta a început să le imite glasul şi alura... Mormăie şi păşeşte greoi ca ursul, nechează şi dă din picior precum calul, aleargă şi boncăluieşte ca cerbul, zboară şi ţipă ca bufniţa. Un şaman tungus, al cărui principal Spirit ajutător e un şarpe, se târăşte şi se răsuceşte la pământ... Un altul, ce are drept călăuză un vârtej, se învârte încontinuu în jurul lui ca o sfârlează. Câteodată, Spiritele ajutătoare iau înfăţişări mai anonime decât acelea de lup sau de ren. Sunt fantome, genii ale Pământului, lacurilor, izvoarelor, pădurilor...

Când şamanul iakut se pregăteşte de şedinţă şi cheamă Spiritele ajutătoare, se poate spune că iurta în care oficiază e o colivie mare. Se aud, pe rând, uguitul porumbelului, ţipătul bufniţei, croncănitul corbului, şuieratul becaţei.

Dar nu pentru că devine, pe rând, lup, câine, cerb sau cioară, şamanul se lasă „posedat” de Spiritele sale ajutătoare. Nu ele pun stăpânire pe şaman, ci acesta pe ele, încorporându-le în sine. Le stăpâneşte cu uşurinţă, avem dovezi. De îndată ce şamanul a terminat cu unul sau altul din Spiritele sale ajutătoare, el le trimite înapoi, chemând un altul pe care-l încorporează la rândul lui, şi aşa mai departe. În mare, asta poate dura mult timp. Dat fiind faptul că, cu cât sunt mai multe Spirite ajutătoare, cu atât şamanul e mai puternic, există şamani ce posedă vreo cincisprezece Spirite.

Întrevederile pe care şamanul le are cu aliaţii săi sunt ininteligibile pentru restul asistenţei, căci vorbesc laolaltă „limba animalelor", variantă a „limbei secrete" pe care bătrânii maeştri le-o transmit tinerilor şamani când iniţierea acestora ia sfârşit.

Pentru profan, acest limbaj ermetic nu ar fi decât o imitaţie a strigătelor pe care le emite animalul, potrivit speciei sale. Însă, la fel ca tot ce aparţine tradiţiei şamanice, schimburile între animal şi şaman au un sens adânc. Asimilarea limbajului animalelor, mai ales cel al păsărilor, îl face pe tânărul şaman să pătrundă în secretele naturii. Regăsim această credinţă în povestirile scandinave şi germanice. În timpul luptei pe care o poartă cu uriaşul Fafner ce a luat înfăţişarea unui dragon (luptă echivalentă cu iniţierea), Siegfried simte o picătură de sânge pe buze şi înţelege de îndată limba păsărilor. A intrat în Universurile sacre ale Divinităţilor şi Spiritelor, ştie viitorul, poate comunica cu ceea ce semenii nu cunosc.

A imita vocea animalelor în timpul kamleniei, a conversa cu ele înseamnă că şamanul poate circula în voie între cele Trei Nivele Cosmice (Pământ, Cer, Infern) şi să treacă lesne de la unul la celălalt.

Acest limbaj e foarte complex, foarte elaborat la eschimoşi, iar formulele magice pe care le rosteşte *angakok* pentru a acţiona direct asupra oamenilor şi a naturii sunt „de la începutul vremurilor", atunci când Stăpânul Universului, în zorii Creaţiei, a dat oamenilor şi animalelor Pământul. Era pe când fiecare creatură, fie că ţinea de specia omenească sau animală, trăia în acel Paradis pierdut pe care îl evocă cu nostalgie povestirile iglulice. Între om şi animal nu era nici o diferenţă, nici o întâietate, nici un conflict.

„Omul putea deveni animal, iar animalul om... Se vorbea aceeaşi limbă, iar cuvintele erau magie şi spiritul avea puteri misterioase. Un cuvânt rostit la întâmplare putea să aibă urmări ciudate. Devenea dintr-o dată viu iar dorinţele se îndeplineau. Era de ajuns să le exprimi. Oare de ce? Nu se ştie. Cum s-ar putea da o explicaţie? Nu e nici una. Pur şi simplu, aşa era.*

---

* Serge Bramly- *Op. cit.*

În legătura cu toba, în mediul şamanului, şi mai ales al şamanului buriat, există nişte bastoane numite „bastoane cabaline”.

Acestea au mânerul sculptat cu un cap de cal la buriaţi, lucru explicabil, având în vedere că buriaţii sunt crescători de cai. La tunguşi, unde folosirea lor e răspândită, mânerele înfăţişează capete de ren*, excepţie făcând acelea din Transbaikal, ce prezintă capete de cal.

Făcute în ajunul kamleniei, aceste bastoane îi sunt de ajutor şamanului în cea de-a doua parte a transei, în locul tobei pe care o trece asistentului care se va sluji de ea în timpul călătoriei.

Din crengile unui mesteacăn sfinţit ce creşte pe locul de mormânt rezervat şamanilor - locul puterii -, bastoanele vor fi obiectul unui ritual special de consacrare, menit a încorpora în fiecare din ele dublul astral al animalului, fie el cal sau ren. De asemenea, şamanul va face o consacrare Spiritului - Stăpân al bastoanelor.

Lemnul, adică arborele, e un receptacol puternic şi un distribuitor de forţe, de energii şi spirite, la fel ca osul. În magia valdeză, există arbori - locuri de odihnă în care stau Spiritele. Printre altele, la şamani, ei reprezintă Strămoşul totemic ale căror efluenţe psihice sunt transmise în el prin lumina lunii. Mesteacănul, ce are dublul rol de tată şi mamă, de falus şi uter, e încărcat de Forţele sacre ale Cerului şi Pământului. Cel ce va vedea în el altceva decât un obiect sau o valoare simbolică ştie că arborele, legat de Văzduh, e un impregnator de Spirite.

Aceste rituri ale încorporării Spiritelor şi ale dublului animalelor în bastoane se numesc, la buriaţi, *amilka*, adică „a da viaţă”. Prin ele, bastoanele devin cu adevărat însufleţite, datorită lor, şamanul se poate deplasa rapid în zonele oculte unde-l va purta călătoria sa, înlocuind pe rând animalele astrale când acestea vor da semn de oboseală.

---

* Tunguşii sunt crescători de reni

Şi toba, captatoare de Spirite şi de Energie astrală, îi serveşte drept animal. Poate fi un Spirit de ren, la samoiezi, sau de cal, la iakuţi. La tunguşi, ea ţine loc de barcă iar lopăţica de vâslă. Şamanul se ajută de ele ca să coboare râul Engdekit ce-l duce în Împărăţia Morţilor ce „trăiesc" în legea lor sub Pământ.

Hrănite cu sângele animalelor sacrificate şi cu lapte de capră, aceste bastoane cabaline sunt interesante fiindcă sunt unice în felul lor. Au nişte inele de care sunt agăţate accesoriile magice: clopoţei sau cornete de fier unde locuiesc Spiritele ajutătoare. Sunt cinci clopoţei pe cel din dreapta şi patru pe cel din stânga, fiecare ascultând de un Spirit-Stăpân. Bastonul drept e mai lung decât cel din stânga, pentru că el reprezintă vestul, unde locuiesc puterile benefice cu care şamanul buriat s-a înţeles, în timp ce estul, aflat la stânga, e lăcaşul spiritelor malefice.

„Cu bastonul drept mai lung decât cel stâng, cu cei cinci clopoţei la dreptul şi patru la stângul, dacă şamanul şchioapătă, e semn bun."*

Şamanul cu puteri mari primeşte bastoane din fier, fălţuite de fierari pricepuţi care încorporează în ele Divinităţile din Est sau pe cele din Vest. În timpul acestei consacrări foarte importante, i se dă şamanului o pelerină, un coif din fier şi alte trei tobe. Captând curenţii telurici ca nişte „antene magice", aceste bastoane impregnate de spirite slujesc la vindecare , prin simpla atingere, distrugând Demonii purtători de boli.

Şamanii folosesc „stinghii cu Spirite" din fier. În formă de trident, aceste stinghii pot adăposti tot atâtea Spirite (sub formă de păsări) câte bare sunt. Dealtfel, în funcţie de numărul barelor pe care le are stinghia, se apreciază puterea şamanului.

Dotat cu stinghia sa, şamanul coboară în Lumile inferioare şi ostile, în căutarea sufletelor răpite de Forţele rele, precedat de

---

* Laurence Delaby- *Despre bastoanele cabaline de la Musée de l'Homme*, 1969, rev. „Objets et Monde"

Spiritul său protector, Spiritul-Stăpân al stinghiei care-l călăuzeşte şi-l apără.

x

Ca să poată oficia, şamanul îmbracă o haină specială şi-şi pune o bonetă. Acest costum, obligatoriu când purcede la o Ascensiune celestă sau la o Coborâre în Infern, e o imitaţie magică închipuind silueta unei păsări, a unui ren sau căprioare. De la brâu în jos, costumul e din piele de ren sau căprioară. Nenumărate fâşii din piele şi panglici sunt cusute pe spate sau pe mâneci. Acestea sunt „şerpii" ce atrag Spiritele ajutătoare. Rolul lor e acela de a-l proteja pe şaman şi a-l preveni de posibila sosire a Forţelor malefice. La tunguşi, apărarea e închipuită prin adăugarea a trei blănuri de hermină şi trei de dihor. Cele şase blănuri sunt agăţate de coiful şamanului. Pieile au rolul de a le muşca pe Spiritele răufăcătoare dacă acestea vor încerca să-l împiedice pe şamanul oficiant.*

Pe costum, mai sunt prinse numeroase obiecte din metal, medalii şi plăci din fier, fierul având proprietatea de a para loviturile pe care riscă să le primească şamanul atacat de Demoni. Costumul ritualic al şamanului iakut e acoperit practic de ornamente de acest fel, a căror greutate atinge 20-30 de kilograme. În timpul dansului, aceste metale ce se lovesc unele de altele fac un zgomot insuportabil. Dar în concepţia şamanului finic, iakutul apare aproape gol. Hugo Harva** i-a descris îmbrăcămintea, formată din douăsprezece blănuri de hermină, aşezate ca nişte straturi pe spate... Subsuoară, se află clopoţeii... Cusute la deschizătura mânecii, gheare de bufniţă, figurine reprezentând şerpi, mâini de fier... Oase de picioare de urs la încălţări, plăcuţe metalice reprezentând gheare de urs pe jambiere şi mănuşi.

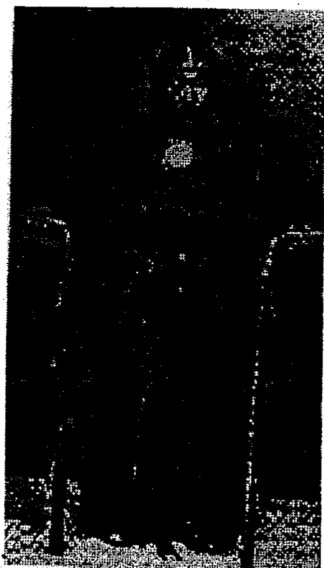
* ibidem

** Hugo Harva- *Reprezentările religioase ale popoarelor altaice*, Gallimard, 1969

Oricât de ciudat ar părea, acest uluitor costum are semnificaţia lui. Plăcuţele reprezentând animalele facilitează relaţiile între oameni şi Spiritele ce iau aspectul animalului atunci când vin la şaman să-l asiste în timpul şedinţelor. În cazul acesta, e firesc ca şamanul să încerce să se înţeleagă cu cât mai multe dintre ele, astfel încât să şi le facă aliaţi permanenţi.

De fapt, îmbrăcămintea şamanului e un microcosmos, un univers emblematic, opus universului profan înconjurător. Iniţierea, apoi consacrarea, încarcă acest costum cu numeroase Forţe, făcând un soi de „acumulator" de Spirite. Îmbrăcându-l, şamanul se sustrage legilor terestre şi poate dialoga cu Puterile supranaturale.

Costumul inspiră muritorilor cel puţin tot atâta teamă respectuoasă cât şi şamanul, din cauza Spiritelor ce-l impregnează cu puterea lor. Când se uzează şi devine zdrenţe, ajutorul şamanului îl duce în pădure, cât mai departe de sat şi-l agaţă de un copac. Forţele ce-au locuit costumul nu se răspândesc în mijlocul comunităţii, ci se refugiază în noua îmbrăcăminte a şamanului. La moartea lui, hainele sale sunt puse în apropierea mormântului. Dar nu e sigur că Spiritele vin la noul şaman, ele rămân credincioase şamanului răposat.

* Un şaman buriat, Republica buriaţilor-mongoli. Pentru a călători în alte lumi, bastoanele cabaline sunt mai importante la şamanul buriat decât toba. Bastonul pe care-l ţine în mâna stângă e mai lung decât celălalt şi are mai mulţi zurgălăi. Prin consacrări rituale, şamanul buriat incorporează în bastoanele sale Spiritul calului folosit drept animal (clişeu de Tumanov, *Musée de l'Homme*).

* Acelaşi şaman buriat văzut din spate (clişeu de Tumanov, *Musée de l'Homme*).

CAPITOLUL IX
CĂUTAREA PUTERILOR ŞI VINDECAREA

În America de Nord, mai ales la indienii din Nordul canadian şi Alaska, regăsim rituri şi practici de o uluitoare asemănare cu şamanismul siberian. Dar, în aceste ţinuturi, viitorul şaman porneşte el însuşi în căutarea „miraculoaselor puteri". Nu aşteaptă ca zeii să-l aleagă şi să i le încredinţeze.

De ce această diferenţă? Etnologii americani care s-au interesat îndeaproape, de la începutul secolului, de tradiţiile şamanice ale Pieilor-Roşii, sunt de părere că şamanii din aceste ţinuturi urmează firesc linia corespunzătoare temperamentului indianului ce se supune cu umilinţă voinţei Divinităţii, ca şi Forţei misterioase din interior, convins că nu va supravieţui dacă ea nu va fi de acord cu prezenţa constantă a unui Spirit protector ce-l va feri să păşească pe căi greşite. Dacă în urma lui, de-a lungul a mii de ani, se întinde un trecut bogat în experienţe de tot soiul, în schimb, ultimele secole l-au învăţat dureroasa experienţă a umilinţei. Acest trecut a imprimat în el o înţelepciune resemnată, cunoaşterea exactă a posibilităţilor şi a neputinţelor sale. Indianul are respect pentru lup, bizon, urs a căror forţă o întrece pe a lui de o sută de ori. Are frică şi de divinităţile ce dau voie tunetului, ploii, vântului, soarelui să strice recoltele şi să-i ucidă pe oameni şi pe animale. Convins că nu poate să facă nimic, de unul singur, împotriva nenorocirii şi a celor ce-o trimit, convins că oricine e în stare să intre în contact cu

Supranaturalul, îşi caută un aliat până când îl va găsi în natură, mai precis într-un loc considerat sacru, bogat în energii de tot felul: munte, lac, pustiu, deal plin de râpe, grotă adâncă. Acolo, el aşteaptă bunăvoinţa zeilor, în speranţa viziunii pe care ei i-o vor trimite în vis, în care-i va apare viitorul aliat. O să aibă în felul acesta, recompensa îndelungatei sale răbdări, Energiile astrale având nevoie de timp ca să ia hotărâri... Dacă le iau, căci nu e sigur dacă indianul o să aibă Spiritul ajutător pe care-l invocă. Oricum, admiţând că o să i se îndeplinească dorinţa, nu devine automat şaman autentic. Dealtfel, şamanul oficial nici nu devine bănuitor în faţa unor asemenea iniţiative private. Sigur de propria sa forţă, ştie că nimeni nu poate lupta cu el în domeniul care îi e rezervat cu stricteţe. În America de Nord, ca în orice alt ţinut şamanic, nu devine şaman decât cel care a ieşit învingător din probele iniţiatice care-i solicită specialitatea în care se pricepe: transa.

X

Oricât de voluntară ar fi, pentru viitorul şaman dobândirea Puterilor e însoţită de suferinţe şi spaime. E o regulă comună, nici vorbă să i se sustragă.

La anumite triburi indiene - printre altele, la sanpoils -, de îndată ce a împlinit 15 ani, tatăl îşi îndeamnă fiul să plece în căutarea viziunii ce constituie cheia iniţierii şamanice, făcându-i cunoscut primul său Spirit ajutător.

„Fiule, spune el, a sosit timpul să pleci. Purifică-te, torturează-ţi trupul, abţine-te să bei, să mănânci, să dormi, iar zeii vor recunoaşte în tine Fiinţa puternică care le e pe plac."

Fără să comenteze, adolescentul se duce în locul cel mai pustiu pe care-l ştie, de regulă o grotă de munte sau un lac ale cărui maluri sunt pustii. Nu se teme nici de frig, nici de suferinţă. De-abia trecuţi de perioada copilăriei, tinerii indieni sunt obişnuiţi, de la părinţii lor, cu postul, cu lipsa de somn, cu

aplicarea oricărui soi de „mortificare a cărnii", pentru a atrage atenţia zeilor şi a-şi dobândi viitorii protectori.

Gol până la brâu, tânărul aprinde focul, depune o ofrandă şi, la intervale regulate, se rostogoleşte în tufişuri pline de spini, se biciuie violent cu mărăcini sau se aruncă cu capul înainte în apa îngheţată a lacului. Trei zile - sau patru, dacă e cu putinţă -, nu pune nimic în gură, nu bea nici o picătură de apă, nu doarme deloc. La capătul acestor zile excepţionale, „purificat" de aceste probe, primeşte viziunea mult aşteptată: i se arată un Duh, de regulă sub o înfăţişare animală. Aspirantul îi oferă spre devorare trupul său - fapt ce ne aminteşte de tăierea iniţiatică în bucăţi care e etapa cea mai importantă a iniţierii siberiene. Spiritul îi dă asigurări tânărului indian că, de-acum încolo, va fi aliatul lui, că-l va apăra şi ajuta să-şi ducă la bun sfârşit îndatoririle. Îi indică specialitatea în care acesta va excela. De regulă, e aceea pe care aspirantul a avut grijă s-o precizeze în invocările sale.

X

La shuswapi, un trib din grupul salish din Columbia britanică*, obţinerea puterilor se derulează potrivit schemei iniţierii de la sanpoils. Tânărul, care nu s-a apropiat de nici o femeie, se refugiază în munţi unde nu e silit să rămână singur decât noaptea. Dimineaţa, are voie să se întoarcă la coliba sa. Dar noaptea pe care şi-o petrece singur trebuie să cânte, să danseze, în aşteptarea Spiritului-Animal ce-o să fie protectorul lui. Adeseori, această căutare e foarte lungă... Poate dura ani întregi...

Se cunosc, la vest de munţii Stâncoşi şi de California, şi alţi instructori ce nu sunt nici Spirite-Animale, nici Suflete ale Morţilor. În Marele Bazin, se face mare caz de un „omuleţ verde" care trăieşte în munţi, răzbunându-se pe cei ce se îndoiesc de puterile sale.

---

* Columbia britanică- provincie din Canada, la malul Pacificului (N. t.)

La triburile ce trăiesc în preerie, căutarea puterilor are un caracter ce poate părea cu totul barbar, în concepţia noastră, a occidentalilor. Aspirantul crow îşi taie o falangă, iar din trupul lui sunt desprinse fâşii din carne pe care le aduce jertfă Spiritelor în schimbul viziunii Protectorului său; în gemetele lui, strigă: „Sunt sărac, o, zeilor! N-am decât trupul meu. E al vostru, luaţi-l şi hrăniţi-vă cu el."

Dar, în ciuda acestei căutări pasionale şi crude la care se dedau tinerii indieni întru dobândirea protecţiei supranaturale sau a puterilor şamanice, se întâmplă ca zeii să rămână surzi la chemări. Cu capul în pământ, băiatul se întoarce în sat, dacă nu alege moartea în locul dispreţului familiei şi a prietenilor săi. De acum încolo, pentru toată lumea, el va fi un paria, destinat celor mai josnice munci; nimeni nu se va mai atinge de el. De vreme ce zeii n-au avut nevoie de el, acesta nu mai are dreptul să se ducă la vânătoare cu ceilalţi bărbaţi ai clanului. Nici să se lupte împotriva duşmanului, dacă cumva tribul a intrat în război cu alt trib.

La paviotsos, dobândirea puterilor se face totdeauna în timpul visului. Visând, paviotso ia cunoştinţă de viaţa sacră, intră în comunicare directă cu zeii, spiritele, sufletele strămoşilor. Potrivit şamanului paviotso, puterea îi este acordată de către Spiritul Nopţii, o putere omniprezentă care n-are nume. Acvila şi bufniţa, mesagerii ei, îl instruiesc pe neofit. Spiritul Nopţii trimite viitorului şaman şi pe „copiii apei", minuscule creaturi născute din ele însele, asociate Vântului, despre care indienii spun că sunt „suflul lor". Când Spiritul Nopţii acordă ucenicului dreptul de a şamaniza, „copiii apei", cărora li se alătură şerpi de aceeaşi origine, vin către el, însoţiţi de spirite feminine ce le întăresc forţele. Aceste Spirite sunt invizibile pentru toată lumea, cu excepţia şamanului. Doar coiotul şi câinele (pentru că seamănă între ei) nu intră în Universul sacru al lui paviotso.

Dobândirea puterilor magice e plină de pericole pentru aspirant, deoarece înseamnă mult mai mult decât posedarea unui

Spirit tutelar. Acesta acţionează mai degrabă ca o sursă de energie asupra şamanului, făcând să treacă în el forţa şi puterile magice. Dealtfel, prin asta reprezintă un oarecare pericol, fiindcă dacă e prea violent, riscă să-i dizloce psihicul. E ca şi când o maşină mică are un motor supracomprimat. Pe şamanul din Siberia îl paşte acelaşi pericol în timpul iniţierii, atunci când e investit cu forţe cărora trebuie să le ţină piept, înainte de a-şi face din ele aliaţii săi.

Altă capcană: dacă poruncile Spiritului nu sunt aplicate cu stricteţe, şamanul paviotso îşi pierde puterea şi se îmbolnăveşte grav. Aceeaşi pedeapsă îl aşteaptă dacă visul, prost înţeles sau rău interpretat, atrage mânia zeilor.

În cazul acesta, singurul remediu e acela de a chema un alt şaman, unicul personaj abilitat să aibă grijă de un confrate. Acesta explică plin de răbdare sensul viziunii şi-şi încheie consultaţia cu acest sfat înţelept: „Supune-te".

Fiindcă şamanul consultat nu e perfid. El ştie, deoarece a cunoscut şi el aceeaşi revoltă, că „alesul" nu păşeşte cu tragere de inimă pe calea şamanismului. Se resemnează cu alegerea zeilor când a înţeles că refuzul său e o condamnare la moarte. Astăzi , ca şi altădată, nu e uşor să te împotriveşti voinţei de Dincolo.

X

Ca şi şamanii siberieni, şamanii din America de Nord au nenumărate puteri. Ei ştiu să îndepărteze sau să cheme ploaia, tronează la riturile de vânătoare şi cules, descifrează viitorul, dezgheaţă apele şi, mai ales, sunt desemnaţi să-i vindece pe bolnavi. Când sunt întrebaţi şi au încredere, evocă cu nostalgie vremurile de odinioară şi pe înaintaşii lor, atât de puternici, atât de aproape de Puterile supranaturale, încât ţineau lesne barele de fier înroşit în mîinile lor, ronţăiau jăratecul ca pe migdale şi traversau spaţiul cu viteza gândului.

La indieni, originea bolilor nu pune nici o problemă. Ei cred, ca şi cei din Asia Septentrională, că toate maladiile, fizice sau mentale, sunt trimise din zonele supranaturale, cu excepţia rănilor, a erupţiilor superficiale şi a zgârieturilor uşoare. Toate aceste rele fără importanţă sunt lăsate în seama vraciului ce le vindecă cu cataplasme din ierburi, scoarţe de pe arborii-medicinali, grăunţe pisate, însoţindu-le de câteva zile de post.

Când şamanul e chemat în preajma unui bolnav, începe prin a cerceta de unde vine răul, nu enumerând toate simptomele, nici ascultându-l sau pipăindu-l pe pacient, ci trecând în revistă motivele pentru care l-au pedepsit zeii. De fapt, aceste motive nu sunt multe. Cele mai frecvente sunt nerespectarea unui tabù, pierderea sufletului şi fermecarea de către un „vrăjitor negru".

Există, într-adevăr, „vrăjitori negri", aşa cum la siberieni există „şamani negri". Făcând acelaşi jurământ ca şi şamanul alb, cel „negru" se pune în slujba comunităţii. Dar în loc să se servească de întinsele puteri pe care le are pentru a-i apăra pe oameni, conştiinţa forţelor sale dezvoltă în el un asemenea sentiment de superioritate, încât sfârşeşte prin a ceda tentaţiei de a abuza şi de a se sluji de ele în scopuri personale.

Aceeaşi problemă e şi la indieni. Au şi ei vrăjitori negri care acţionează pentru ei. Fac vrăji, ucid de la distanţă, seamănă zâzanie, provoacă boala sau nebunia ca să se răzbune, îşi măresc prestigiul şi influenţa, inspirând teamă. Îşi asigură, în felul acesta, prin intermediul fricii, o existenţă uşoară, cu toate că indianul, om liniştit şi loial, refuză să se ducă la un vrăjitor ca să-i ceară să facă rău cuiva, fie el cel mai aprig duşman. Însă îl tratează cu mult respect şi-i face degrabă toate serviciile pe care acesta i le cere.

Altădată, era de ajuns ca vrăjitorul să fie acuzat de către şaman de o crimă pe care poate că n-a înfăptuit-o, pentru ca, fără vreo altă formă de proces, acesta să fie condamnat la moarte iar bunurile sale arse. În mare, obiceiul a rămas neschimbat. Vrăjitorul e pedepsit dacă locuitorii satului se miră şi se

înspăimântă de numărul tot mai mare de decese misterioase ce afectează familiile clanului. Atunci, comunitatea întreprinde - în cea mai mare taină - o expediţie punitivă. În plină noapte, bărbaţii îl scot pe neaşteptate pe vrăjitor din casă, îl ucid şi dau foc peste tot. Nu trebuie să rămână nici urmă din el.

Adeseori, când bolnavul a fost vrăjit de un „negru", şamanul îi extrage din trup fie pietricele mici, fie o şopârlă mică sau nişte insecte. Nici unele, nici altele n-au fost introduse în corpul bolnavului de vrăjitori, ci acesta le-a creat direct în organismul victimei sale, numai prin forţa gândirii sale magice care le-a materializat. Cei din tribul creek sunt încredinţaţi că trupul vrăjitorilor negri e plin de şopârle ce-l influenţează şi-l îndeamnă să ucidă. Dar există un mijloc sigur de a neutraliza aceste puteri malefice: e de ajuns să-l faci pe vrăjitor să vomite.

În sensul literal al expresiei, a încălca un tabù înseamnă a te pune în dizarmonie şi în dezechilibru cu forţele sacre din natură. Nerespectarea acestor interdicţii e o sursă de calamităţi pentru indianul ce trăieşte la unison cu tot ce-l înconjoară, căutând neîncetat să se înţeleagă cu această natură, de teamă ca aceasta să nu-l lipsească de binefacerile ei.

Printre aceste binefaceri, se numără vânătoarea; indianul se pregăteşte mult prin intermediul ritualului. Pentru el, vânătoarea nu e numai un mijloc de asigurare a hranei ci, mai ales, o activitate nobilă, primejdioasă, superioară; nu sunt respectaţi decât oamenii ce dovedesc curaj şi pricepere. Cu câteva zile înainte ca goana să aibă loc, se fac rituri precise în care sunt slăvite nenumărate tabù -uri, variind de la o regiune la alta, după stilul de viaţă adoptat de locuitori. Dar există unul pe care orice comunitate ce trăieşte din vânătoare nu-l încalcă niciodată. Acesta priveşte femeia ce-şi are legile ei. Cu toate că e o stare perfect naturală, în timpul ciclului, indianca e un obstacol pentru o vânătoare abundentă. Deoarece femeia, potrivit tradiţiei, e iniţial medium-ul bărbatului. Ea e punct de atracţie pentru forţele psihice. Cum sângele nefecundat atrage influenţele

negative, bărbatul care e protectorul astral al femeii poate suporta efecte dăunătoare.

Soţul a cărui femeie încearcă necazurile feminităţii trebuie să aibă grijă să nu-şi piardă puterea de vânător. Sau se resemnează să-i lase pe tovarăşii lui să vâneze singuri sau îşi ia o mulţime de măsuri pentru ca soţia să nu se atingă, nici măcar cu vârful unghiei, de costumul lui de vânător, înainte de plecarea lui, nici să se apropie de vânatul pe care-l va aduce la întoarcere. Acest tabù al sângelui e atât de respectat, încât, în nordul Californiei, animalele doborâte „sunt introduse în casă, după ce s-a făcut o spărtură în perete, de teamă ca nu cumva câteva picături de sânge femeiesc să nu fi căzut pe drumul din faţa intrării obişnuite".*

x

Dacă şamanul lasă pe seama vracilor şi a vânătorilor grija de a veni de hac relelor uşoare, redobândirea sufletului nu ţine decât de harul lui, căci el e singurul ce ştie cum să pornească în căutarea lui, să şi-l dispute cu Demonii şi să-l aducă înapoi proprietarului. Pentru asta, dispune de numeroase Spirite ajutătoare ce vin să-l asiste; şedinţa de vindecare implică, deci, în mod obligatoriu, evocarea acestor Spirite.

Cauzele răpirii sufletului sunt numeroase, căci - potrivit indienilor -, acesta are tendinţa clară de a se îndepărta de corp în timpul nopţii. Mai întâi, pentru că supravegherea omului slăbeşte în timpul somnului, apoi pentru că acesta visează ceva ce-i incită sufletul să pornească în larg. Astfel, răposaţii ce nu se pot hotărî singuri să se ducă în Ţara Umbrelor dau târcoale locuinţelor, în căutarea unui „suflet de companie". Se poate ca sufletul, îndepărtându-se de trup, să se rătăcească şi să nu mai găsească drumul. Dacă un bărbat sau o femeie mor subit, şamanul e

* Serge Bramly- *Op.cit.*

chemat dar, câteodată, prea târziu. Sufletul s-a şi îndepărtat şi nu poate fi adus înapoi, căci a trecut hotarele Celeilalte Lumi.

Şamanul indian oficiază şi noaptea. Întunericul e propice manifestării Spiritelor. De regulă, cura se desfăşoară până în ziuă, câteodată e nevoie de două-trei şedinţe care se petrec, ca oriunde în altă parte, în public. Nu sunt admise femeile „impure", adică cele aflate la ciclu şi cele însărcinate. În asfinţit sau în zori, şamanul se îmbăiază îndelung. Suma pe care trebuie s-o primească de la rudele ce i-au solicitat serviciile e şi ea supusă unei legi spirituale. A fost fixată de Spiritul său protector ce i-a indicat, în vis, preţul. Dacă e prea mare, acesta se îmbolnăveşte. Dacă nu cere nimic, de asemenea se îmbolnăveşte. N-are dreptul să îngrijească gratuit decât familia sa.

X

Şedinţa de vindecare, aşa cum se desfăşoară ea la paviotsos, e foarte elaborată. Acceptând să facă tratamentul de vindecare, şamanul se porneşte să cerceteze anturajul bolnavului, dacă acesta nu e în stare să răspundă, ca să cunoască în detaliu activităţile lui înainte de boală.

Apoi, în apropierea capului bolnavului, şamanul îl pune pe asistentul său să-i fixeze un baston din lemn de salcie de 1,20 m., împodobit cu o pană de acvilă la capăt. Acest băţ rămâne la capătul bolnavului prima noapte, din cauza puterilor sale magice, acvila fiind pasărea sacră prin excelenţă, iar puterile sale în relaţie directă cu experienţele extatice ale şamanului. E ferit cu grijă de orice contact impur. E de ajuns ca un câine sau un coiot să-l atingă, pentru ca şamanul să se îmbolnăvească la rândul lui şi să-şi piardă puterile.

Şamanul soseşte pe la nouă seara la bolnav, însoţit de ajutorul său interpret: „vorbitorul". Oficiul acestuia constă în a repeta cu voce tare toate cuvintele pe care şamanul le murmură, căzut în transă, şi, la nevoie, să le dea un sens care să fie înţeles de asistenţă. Înaintea şedinţei, rosteşte un mic discurs ce ţine

deopotrivă de rugăciune dar şi de avertizare. El se adresează Spiritului bolii sfătuindu-l să nu se năpustească asupra pacientului, dacă nu, o să fie alungat în mod ruşinos de către marele şi puternicul şaman, a cărui victorie e aproape sigură.

După aceea, şamanul se apropie de patul în care zace bolnavul. E gol până la brâu şi cu picioarele goale pentru a rămâne în permanent contact cu Forţele pământeşti. Începe să cânte în surdină, iar asistenţa, rezemată de pereţi, reia în cor cuvintele rostite, după ce vorbitorul le-a „tălmăcit". Prin aceste cânturi - improvizate şi uitate de la o şedinţă la alta - şamanul cheamă Spiritele ajutătoare.

După un timp de zece minute până la o oră, se scoală şi se învârte în jurul focului aprins în colibă, se întoarce la locul lui de lângă bolnav, se aşează pe vine, îşi aprinde pipa, trage unul sau două fumuri şi o trece mulţimii, după ce-a cercetat rotocoalele din încăpere, căci fumul ia forma Spiritului Vieţii- numit Sufletul Suflului, la eschimoşi.

Etapa următoare e decisă doar de cauza bolii. Dacă pacientul e inconştient, dacă e în comă, suferă de „pierderea sufletului". Atunci, şamanul trebuie imediat să cadă în transă şi să pornească în căutarea lui. Dacă nu, trebuie să intre într-o a doua stare ca să afle diagnosticul sau să discute cazul cu Spiritele ajutătoare.

Reîntors din Împărăţia Umbrelor, face asistenţei relatarea detaliată a expediţiei sale. Dacă transa n-are drept scop decât descoperirea cauzei bolii, el captează imagini, primind astfel de la Aliaţii săi care i le comunică în Limba Spiritelor indicaţii referitoare la afecţiunea ce trebuie vindecată. Întâlnind un vârtej, află că răul a fost adus de vânt, căci acesta, purtător de Spirite, e o manifestare a forţelor oculte. Atunci, şamanul trebuie mai întâi să interpreteze semnificaţia exactă a vârtejului, referindu-se la aspectul, la orientarea, la forma sa. Dacă, de pildă, se roteşte de la dreapta la stânga, înseamnă că există răspândire de forţe. Dacă se roteşte în sens invers, Forţele se adună în bloc şi atunci trebuie împrăştiate. Şamanul pătrunde în vârtej, se identifică cu

Spiritul nociv, îl încorporează, îl supune pentru a-i cunoaşte mecanismul, apoi stabileşte un sistem de contraforţe care să dezechilibreze infuenţele rele şi să le alunge.

Dacă bolnavul e înconjurat de trei flori înflorite, atunci vindecarea e sigură. Floarea absoarbe magnetismul vital al pământului şi magnetismul soarelui. E vibraţia astrală a lor iar parfumul pe care-l emană e sufletul lor. Dacă e proaspătă şi colorată, e semn că magnetismul vital al bolnavului e îndeajuns de puternic ca să aducă vindecarea. Dacă floarea e ofilită, bolnavul şi-a pierdut vitalitatea, fiind condamnat.

În timpul transei, şamanul nu încetează să cânte. El creează entităţi vii ce se perpetuează în funcţie de puterea cântului său. Vocea lui e purtătoare de vibraţii benefice ce-l ajută să acţioneze în zonele invizibile. Se opreşte din cântat atunci când, ieşind din extaz, îşi revine complet în fire.

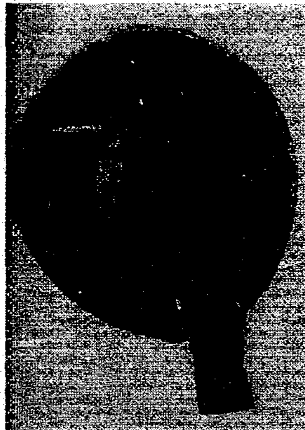
În cazul când şamanul a depistat în interiorul bolnavului un corp străin, purcede la extragerea lui sugând cu putere partea bolnavă pe care a zărit-o în timpul transei. Îşi pune gura direct pe epiderma pacientului sau se serveşte de un cornet din os sau din lemn de salcie golit. Practică un soi de acupunctură elementară.

Operaţia poate dura mai multe ore, deoarece şamanul se întrerupe din când în când ca să tragă câteva fumuri din pipa sa, controlând astfel noile forţe restituite Spiritului Vieţii. Dansează în jurul focului, chemând din nou Spiritele ajutătoare. După aceea, începe să sugă din nou pielea până ce reuşeşte în sfârşit să extragă elementul magic: o pietricică, un vierme, o şopârlă mică. Le arată cu ostentaţie asistenţei şi le îngroapă într-o gaură pe care o acoperă plin de grijă cu un strat de praf.

Către miezul nopţii, li se serveşte persoanelor de faţă masa. Meniul a fost indicat de şaman, însă el se abţine de la mâncare. Se are grijă ca nici o firimitură să nu cadă pe pământ, iar resturile sunt îngropate, ca să nu atragă Spiritele răufăcătoare.

Ceremonia ia sfârşit înaintea zorilor. În clipa despărţirii, şamanul invită asistenţa să danseze cu el în jurul focului vreo

zece minute. El conduce dansul cântând şi, la sfârşit, înainte de a pleca, dă indicaţii familiei bolnavului: regimul de urmat, desenele ce trebuie pictate pe trupul bolnavului, acestea, cu rolul de a împiedica Forţele rătăcitoare negative să pună din nou stăpânire pe convalescent.

* Toba şamanului altaic, din piele, lemn şi pânză. E vorba de o tobă în miniatură ce serveşte drept receptacol spiritului marcat în interior printr-o sculptură. Are aceeaşi funcţie ca şi ongonul. Pânza e o ofrandă adusă spiritului reprezentând, în general, pe acela al unui vestit şaman mort. Toba se pune în iurtă şi are rolul de putere protectoare. Toba şamanului închide în ea o lume microcosmică... (clişeu de J. Oster, *Musée de l'Homme*).

* Pieptar din piele şi fier din costumul şamanic tungus; lungime: 80 cm. În timpul iniţierii şamanice, şamanul tungus îşi primeşte pieptarul înaintea costumului. Pe el sunt aşezate spiritele alegătoare. Cele două discuri din metal marchează sânii pentru a arăta că şamanul poate fi şi de natură feminină. Mai are în centru şi o oglindă (clişeu de M. Bechet, *Musée de l'Homme*).

CAPITOLUL X
CĂLĂTORIA

Expunându-mă experiențelor șamanice, mi-am putut da seama, de fiecare dată, de greutățile de care se lovește cel ce întreprinde o misiune pe Celălalt Tărâm. De fapt, cuvântul „greutate" e o tălmăcire palidă a pericolelor și capcanelor puse de Entitățile ostile sau răufăcătoare. Trebuie cu orice preț să scapi de aceste Entități, nu numai ca să-ți atingi scopul propus, ci și ca să îți păstrezi integritatea fizică și psihică.

N-am intenția să povestesc una câte una experiențele pe care le-am realizat. Vreau s-o relatez numai pe cea înfăptuită într-o vară. Am ales-o pe aceasta pentru că, după cum se întâmplă frecvent în genul acesta de „ieșire" astrală, m-am exprimat cu voce tare tot timpul. „Impresiile mele de călătorie" fiind înregistrate pe bandă magnetică, pot deci să descriu totul cu fidelitate.

x

S-a hotărât ca ședința să se desfășoare la o stână de munte din Provence. Am sosit acolo odată cu căderea nopții, am beneficiat din plin de influența lunii și ne-am ales sâmbăta, deoarece această zi e favorabilă coborârii pe care vreau s-o întreprind, cu sprijinul prietenilor ce mă însoțesc, majoritatea fiind în afară de orice disciplină șamanică.

În seara aceea, am acţionat pentru cineva din cunoştinţele mele, al cărui suflet ameninţă să părăsească trupul. Trebuie să plec să-i smulg sufletul - măcar să încerc - de la Demonul sau grupul de Demoni ce-l ţin prizonier. Trebuie, deci, să cobor în zonele infernale.

Cum am mai spus-o deja, nu e pentru prima dată când mă lansez într-o călătorie ce mă va duce Dincolo, dar celelalte au fost făcute din diferite raţiuni. Recent, am şamanizat cu Lumea din Cer, iar traversarea anumitor dimensiuni cosmice mi-a dat, din fericire, posibilitatea să înmagazinez energii puternice care-mi vor fi de folos în timpul acestei şedinţe. Dar trebuie să mă asigur de rezistenţa mea nervoasă. Călătoriile şamanice, fie spre Lumea din Adânc, spre cea din Mijloc, sau cea din Înalt, cer o cheltuială enormă de influx psihic şi fizic. Într-un cuvânt, trebuie o pregătire îndelungată şi metodică, înainte de a întreprinde călătoria.

Sigur pe sprijinul prietenilor şi odată încheiate pregătirile de rigoare, încep „kamlenia" cu ajutorul unei tobe consacrate, fabricată din mesteacăn.

Aşezaţi în colţul stânii, viitorii participanţi la experienţa mea se grăbesc să-mi dea maximum de sarcină vibratorie. Deja au început să psalmodieze invocaţiile rituale. Eu însumi mă aflu în mijlocul încăperii, chiar la intersecţia curenţilor lor vibratorii. În faţa mea, fereastra deschisă serveşte de cadru nopţii înstelate şi vârfului unui scoruş din apropiere.

Aştept puţin, mă concentrez, rostesc incantaţii. Îmi adun puterile şi mă las pătruns de orice impresie, de orice senzaţie.

În sfârşit, e clipa pentru a mă „avânta".

Încep să bat iarăşi din tobă, făcând apel la stăpânul Tobei, îmi ofer cântecul incantatoriu. Acest cânt e reluat de asistenţă care îmi comunică în felul acesta o parte din tensiunea ei interioară. Încep apoi să mă rotesc în sensul soarelui, bătând mereu din tobă. Invoc Spiritul Locului, căruia i-am consacrat

rituri, Spiritul Strămoşului şi, în sfârşit, Spiritul Negru al Adâncimilor*.

Tensiunea urcă în jurul meu. Noaptea se însufleţeşte, colcăie de lumină. Vocile însoţitorilor sunt pline de o energie exaltantă. Bat cu frenezie din tobă ca să chem Spiritele. Mă învârt în jurul meu din ce în ce mai repede, dar plecarea e totuşi dificilă.

Chem de mai multe ori şi după diferite modulaţii Spiritul Capului meu. Pun accent pe ruptura cu realitatea convenţională. Ceva mişcă în mine. Dansez, lovesc din tobă păstrând un ritm precis. Deodată, mă simt uşor, ca eliberat de o parte din greutatea mea. Tâmplele mi se dilată. Capul mi se pare că a devenit un obiect fragil, foarte maleabil. Am impresia că se alungeşte în spate şi se îngustează pe părţi.

Acţionez pe paliere succesive, căci o coborâre sau o urcare prea bruscă riscă să mă *zdrobească*, termen tehnic folosit atunci când un aparat se izbeşte de pământ. Dealtfel, am senzaţia că sunt un avion în plin zbor.

Chem iarăşi Spiritul Capului meu. De data asta, o forţă îngheţată pătrunde în mine prin cerebel şi iradiază de-a lungul coloanei mele vertebrale... O densitate extraordinară, urmată de o destindere brutală. De data asta, am convingerea că pot efectiv să-mi iau zborul. Mă clatin,mă împiedic, mă împleticesc, cad, mă ridic.

În clipa de faţă, nu mai sunt eu cel care dansează, loveşte din tobă şi rosteşte invocările. Altcineva e în locul meu, care a intrat în trupul meu şi-mi dictează gesturile. Totuşi, nu mă simt întru totul exclus din mine. Mă simt alături de mine, apoi în spatele meu, în faţa mea şi de fiecare parte a mea. E ciudată această stare de dublă locuire ce nu-mi alterează cu nimic luciditatea - luciditate pe care mă silesc s-o păstrez de-a lungul unei experienţe în timpul căreia trebuie să-mi păstrez stăpânirea de sine. Doar cu condiţia asta, o să pot efectua şedinţa.

Cu toate că înăuntru e întuneric, mi se pare că e prea multă lumină. Sunt asaltat de fragmente de lumină; unele mă năucesc

* Cu bună ştiinţă, de-acum încolo, şi de-a lungul relatării, nu comunic numele Spiritelor de care sunt legat

de-a binelea. De multe ori, trebuie să-mi plec capul ca să rezist acestei agresiuni şi să-mi duc la ochi franjurile bonetei mele.

Fac apel la Spiritul Şarpelui meu protector ale cărui inele se înfăşoară de şase ori în jurul trupului meu. O lumină fulgerătoare îmi străbate capul de jos în sus. Văd printre franjurile bonetei mele, iar privirea mea, pe fereastră, se agaţă de vârful scoruşului a cărui aură e de un albăstrui scânteietor. Îmi întorc privirea. În seara aceea, am luat hotărârea să mă îndrept pe Calea Adâncului şi nu pe aceea de Mijloc.

Spiritul Capului meu îmi ordonă să execut gesturi precise, ca nişte semne de comunicare cu celelalte spirite. Ceva răcoros şi vâscos îmi atinge faţa, alunecă pe gât şi se strecoară la piept.

Spectator al propriei mele persoane, văd şi pe ceilalţi din jur. Deocamdată sunt înlăuntrul trupului unuia din ei şi prin privirea lui mă văd cum acţionez. Simt şi instabilitatea mentalului său. Mă trezesc, de asemenea, în diferite locuri unde m-am oprit în vara asta: în apropierea unui izvor, a unui râu, a unui loc sacru, a unui munte etc. Fiecare din aceste locuri îmi comunică ceva din puterea lui.

Mă întorc la stână şi mă văd în faţa mea. Deodată, mă izbesc de o forţă ce acţionează ca o barieră magnetică şi mă împinge cu violenţă în faţă. Reintru în trupul meu sau, mai bine spus, mă „reîncastrez" în forma mea psihică. Văd cum forme nebuloase se ridică încet la câţiva centimetri de pământ.

Cu toate că un intens şuierat îmi umple urechile, aud totul, dar ceea ce aud nu vine din exterior. Zgomotul ia naştere înlăuntrul meu. Parcă pietre cad în fundul apei.

Îmi acord o clipă de răgaz, însă tensiunea asistenţei e atât de mare, încât mă sileşte să continui. Mă avânt din nou. Mi-e foarte cald şi bat tot timpul din tobă. Mi se strigă: „Ce vezi? Ce vezi?".

Răspund că văd forme nebuloase cum plutesc prin încăpere. Unele seamănă cu meduzele, au corpul împănat cu feţe extrem de mobile şi schimbătoare. Mai spun că văd ţâşnind din craniul meu o trâmbă de foc albicios care se transformă într-un triunghi răsturnat.

La stână se aude țipătul strident al unei femei. Îl „înghit", alt cuvânt nu există. Strigătul are gust de fier iar eu mă silesc să-l scuip, căci nu conține elemente benefice. Dar a avut timp să pătrundă în capul meu și-mi cauzează rău cât timp stă acolo.

În clipa de față, simțurile mele sunt ca și decompartimentate. Ceea ce văd înlăuntru nu mai e în legătură cu ceea ce aud. Astfel, zăresc un soare ce se învolburează, dar face un zgomot de valuri. Încerc să-mi adun forțele, pentru că mă simt tot mai mult amenințat să mă împrăștii. Simt cum mă descentrez cu repeziciune. Iar pierderea centrului înseamnă pierderea puterii.

Ca să mă reactivez, fac apel la Spiritul Ursului. Am mare nevoie de densitatea lui astrală. Mă impregnez de vibrația lui magică, mă învălui cu forma lui și-o țin pe cât posibil în jurul meu folosind o tehnică respiratorie apropiată. Devin greoi, pășesc cu greutate și încep să mormăi. Greutatea botului meu face ca țeasta să se alungească și, în timp ce dansez ca ursul, îmi impun caracteristicile lui.

Sunt proiectat în vârful unui munte acoperit de zăpadă, în apropierea unui pâlc de mesteceni. Mirosul meu de urs, extrem de dezvoltat, mă ajută să captez adierile dimprejur. Dar văzul nu e prea deslușit. Totul îmi apare într-o lumină crepusculară. Iar Spiritul Ursului mă părăsește brusc, lăsându-mi în piept și în brațe o forță puternică. Atunci mă simt în stare să îndepărtez anumite influențe rătăcitoare și, în posesia acestei energii animale din mine, fac apel la Spiritul Lupului, strigând: „Vino, Spirite al Lupului!"

Chemarea mea a fost auzită destul de repede, iar Spiritul Lupului nu întârzie să se manifeste în apropierea mea. Fac dovada unei anumite disponibilități lăuntrice, iar el mă investește de îndată, urlând prin mine*.

Iată-mă proiectat în țara Lupului. Aflându-mă în fruntea unei haite, străbat liziera unei păduri din Nordul Îndepărtat.

* După cum arată banda magnetică înregistrată în timpul kamleniei, vocea mea și-a pierdut, în clipa asta, orice asemănare cu vocea omenească. Încorporat de Spiritul Lupului, am devenit eu însumi lup.

Zăpada mi-a intrat în spirit. E o bucată din mine pe care merg acum. Eu sunt zăpada.

Mirosul lupului e la fel de dezvoltat ca şi acela al ursului. Simt toate miresmele pădurii, cele mai fine, mai nedesluşite, mai insesizabile, mai ales atunci când vântul e aliatul meu*.

Spiritul Pădurii de Brazi îmi apare sub forma unui moşneag cu ochi cenuşii, cu barba şi părul plin de ace. Foarte repede, se ascunde într-un copac ce răspândeşte deodată o splendidă lumină verde. Iese de acolo la fel de repede şi-mi sare în spate.

Mi-e teamă. Mă afund în pădure, mă lovesc de ramurile joase de care se desprind sloiuri de zăpadă ce cad la pământ. Apoi, greutatea din spatele meu devine tot mai uşoară. Spiritul Pădurii sare în crengile unui arbore bătrân care poate fi Centrul Vântului. Trupul lui e o lumină diafană, capul e de lup, iar din nări îi ies aburi. Simt că e un protector bun.

Spiritul Lupului mă părăseşte. O voce lăuntrică mă avertizează că mă paşte un pericol imediat. Ameninţarea vine din stânga. Mă trezesc faţă în faţă cu o creatură hâdă cu râtul roz-verde, cu trupul de batracian acoperit cu blană. Ochii reflectă o ardoare frenetică. E un Demon(energie negativă). Ca să ţin piept acestui spirit zoomorf, mă slujesc de o putere aflată în acest scop pe o masă. E o scoarţă de stejar pe care-am sfinţit-o chiar eu şi care posedă *mana*. Am dat de ea cu ajutorul unui vis premonitoriu al unei persoane din grup care a văzut, în timpul somnului, locul exact unde creşte arborele pe care, după aceea, l-am descoperit cu uşurinţă.

Îndrept Puterea către Spiritul nefast rostind, în acelaşi timp, o formulă de amânare. De îndată, apariţia stă locului, apoi se dematerializează într-o puternică agitare de fluide. Deşi a luat drumul invizibilului, o mai simt încă, şi, cu toate că s-a îndepărtat suficient, ştiu că dă târcoale, gata să pună stăpânire pe mine la cel mai mărunt semn de slăbiciune. Trebuie să-mi

* Aici, partea spiritului meu de om ce n-a fost investit de urs sau de lup îmi permite să-mi tălmăcesc impresiile într-un context omenesc.

supraveghez demersul magic ca să evit vreo stângăcie primejdioasă. Forțele ce vin în sprijinul Spiritului Lupului şi al Ursului, ca şi cele ale aliatului meu, Şarpele, mă ajută să țin pericolul în afara circuitului meu magnetic. Cu toate acestea, nu neglijez faptul că Demonul încearcă să semene în mine confuzia şi nebunia şi invoc, implor Spiritul Nebuniei mele. Această terapeutică homeopatică dă rezultate bune. Îmi dă posibilitatea să mă supun la ceea ce se cheamă o „stare de delir".

Cu toate că am reintrat în stăpânirea psihicului meu, nu mai ştiu bine unde mă aflu şi în cine. Ştiu numai că mă aflu într-un loc unde se adună numeroase prezențe care sunt Spiritele Morților răposați de curând. Unele sunt bune (mai rar), altele indiferente, dar majoritatea (cele ce iau înfățişarea unor moşnegi excarnați) sunt de-a dreptul nefaste.

Nu le zăresc cu privirea, ci cu spatele capului meu. Apoi, văd chipul unui bătrân. E un Negru, adică un vrăjitor*. Iradiază bunătate şi înțelegere. E un înțelept ce-a cunoscut bine lumea. Prezența lui liniştitoare mă determină să-mi continui primejdioasa „călătorie".

Vocile asistenței ajung până la mine din când în când. Par că vin de foarte departe, de aceea, pe alocuri, le asemăn vâltorilor marine. Mă văd apoi sub formă de schelet incomplet. Îmi lipsesc oase, mai ales osul iliac. Trebuie să le rostesc numele sacre, pentru ca aceste oase să se pună la loc.

Convoc Spiritul binefăcător de la răsărit şi pe cel negru de la apus, care şi el poate fi binefăcător. Amândurora, le cer să mă străbată, chiar să mă încorporeze. Cu siguranță, inima îmi bate foarte tare, de vreme ce îi aud pulsațiile. Îmi sparg auzul. Cuvinte de neînțeles îmi scapă din gură. Apoi, o voce - aceea a vrăjitorului negru - îmi spune, într-un dialect cu sonorități dure, că trebuie să convoc şi Spiritul Cocoşului. Mă supun şi scot, de

* E vorba de un şaman african cu care mi-a fost dat de mai multe ori, de-a lungul experiențelor de dedublare sau în vis să stau de vorbă. Fiecare din aceste întrevederi mi-a dat posibilitatea să fac un pas înainte către Cunoaştere.

mai multe ori la rând, ţipătul cocoşului negru. În sfârşit, acesta apare între picioarele mele. E foarte mare şi pot să-l încalec. Nu mă simt în stare să-l conduc, iar el îşi ia zborul pe fereastră.

....

Aici, am un moment de rătăcire.

....

O lumină mă atinge şi-mi revin. Tocmai îmi iau zborul pe o pasăre neagră. Nu mai e cocoşul de adineaori, doar dacă s-a transformat fără ştirea mea. Trecem deasupra unui peisaj nocturn din lanţuri muntoase ce de-abia se zăresc pe cerul ca funinginea. Vârfurile lor sunt locuite - sau frecventate des - de un Deva ale cărui vibraţii îmi produc exaltare.

Zburăm chiar deasupra înălţimilor acoperite parcă de pietre. Observând mai cu atenţie, îmi dau seama că sunt cranii şi oseminte - acestea, mai puţine - ce-au aparţinut oamenilor şi animalelor. Sunt acoperite cu fire albe(energii), fiecare fiind receptacolul unei forţe psihice de pe pământ. Aş putea să-mi încorporez această forţă dacă aş putea măcar să ating unul din aceste fire.

Simţim cum ne ia un puternic curent descendent. Împiedicându-mă de animal, mă afund în abis. Atmosfera e îngheţată şi populată de prezenţe purtătoare de vibraţii grele.

Ajungem în fundul abisului. Forma aminteşte de o pâlnie, cu un strâmt orificiu pe unde ies vaporii. Cu toate că e întuneric, văd ca şi cum ar fi lumina asfinţitului.

Cu neputinţă să împiedic pasărea să se strecoare în cel de-al doilea abis. Aripile fâlfâie pe lângă pereţii strâmţi. Mă simt cuprins de o teamă puternică. Aş mai putea încă, în clipa asta, să-mi întrerup călătoria şi să reintru în corpul meu fizic, dar mă simt obligat să continui experienţa. Fac apel la Oulou-Toion, Marele Stăpân Negru de la Apus, ţara Morţii, căruia i-am dedicat multe rituri.

De data asta, pătrund într-o atmosferă de noapte densă..Ştiu că mă îndrept către ţara Morţii sau, mai degrabă, către o anumită formă de moarte.

Cu toate că e aplecat în faţă, un fenomen de reflectare interioară îmi dă posibilitatea să văd capul animalului ca şi când l-aş privi din faţă. Pasărea are acum un cap de moşneag, cu nas subţire şi coroiat. Din ochi ţâşnesc unde luminoase, albe şi concentrice.

Îmi încep cântul magic al morţilor, aşa cum l-am învăţat de la Instructorul meu, pentru ca Spiritul Adâncimilor să-mi fie favorabil. Capul de moşneag dispare, iar cel al păsării- călăuză îl înlocuieşte. O simt din nou în bună armonie vibratoare cu mine.

O replicare a timpului - ce nu durează decât poate o zecime de secundă - mă trimite în corpul meu fizic. Mă văd dansând şi şamanizând la stână, în faţa ferestrei. Spiritul meu se opreşte brusc asupra unui detaliu; o lumânare stinsă, într-un colţ al încăperii, al cărui corp de ceară străluceşte în mod bizar.

Pornesc iarăşi la drum, iar corpul meu astral se ţine strâns de pasărea ce nu mai seamănă acum cu o pasăre. Nu mai e decât o formă negricioasă ale cărei contururi nedesluşite se schimbă tot timpul.

Coborâm întruna. Pereţii abisului sunt străpunşi de alveole locuite de prezenţe ce se manifestă la trecerea mea prin urlete de uragan. A sosit clipa să-i înfrunt pe Demonii Abisurilor. Le simt antenele şi ghearele în părul meu. Implor îndurare Spiritului Adâncimilor; coborârea mea continuă, dar forma neagră ce mă duce piere, dispare. Mă încearcă o frică înspăimântătoare.

Am ajuns în fundul abisului, lungit pe malul unei fisuri întinse, cu faţa la pământ. Prin vârful craniului, îl văd în faţa mea, amenințător, pe Gardianul Locului. Vederea lui trezeşte în mine o durere neclară ce mă străbate înfiorător.

E negru şi verde închis. Învăluite în tenebre, contururile sale nu se desluşesc, însă îi văd capul, aidoma unui enorme pepene verde unde palpită un centru al conştiinţei, un fel de glob luminos însufleţit de pulsaţii reprezentând ceea ce, în limba omenească, se numesc emoţiile şi senzaţiile. Are şi ochi: două sfere verzi deplasate din centrul lor, în care apar şi dispar puncte luminoase de un albastru foarte viu. Ce are pe cap e un fel de pălărie de

poliţai dintr-o energie radiantă, ce se prelungeşte în fire de lumină. Aura ce-l înconjoară e de un verde blând. Parcă e acoperit cu mii de cristale mici strălucitoare.

Face o mişcare uşoară şi, prin acest gest, îmi pune o întrebare pe care-o pricep imediat: „Ce cauţi?" Îi răspund că vreau să dau de Trecătoare şi-i spun, ca referinţe, numele Spiritelor mele familiare şi pe acela al vrăjitorului african care mă apără. Nu pare satisfăcut, trece de la nemulţumire la indiferenţă. Îi mai spun că am venit până la el ca să intervin în favoarea unei persoane dragi, atinsă de nenorocire. Demonii încearcă să-i răpească sufletul; aş vrea să ştiu dacă e cu putinţă să intervin la Spiritul Întunecat al Adâncimilor. Nimic. Rămâne impasibil. Explicaţiile mele nu-l fac să reacţioneze. Dar, deodată, simt că el încearcă să-mi împietrească corpul astral, astfel încât să nu mă mai pot întoarce în corpul meu fizic. Trebuie să acţionez foarte repede, dacă nu vreau să suport grave leziuni corporale şi psihice.

Mă simt din ce în ce mai „împietrit". Ştiu că e primejdios să înfrunţi în faţă Spiritele şi că am şanse să scap de influenţa Gardianului dacă reuşesc să mă plasez sub un alt unghi. Bătând din picior, reuşesc să mă strecor în afara câmpului său de magnetizare.

Plasat în curentul vibrator al Entităţii, încep să-i vorbesc pe un ton ce va degenera în curând în ceartă - dacă e să mă iau după înregistrările magnetice culese în timpul şedinţei. Apoi îi ofer, într-o cupă invizibilă, efluviile mele emotive căci ştiu că doreşte această substanţă vibratoare, luată din mine, ce conţine o mare parte din căldura mea.

Ia cupa şi-i soarbe conţinutul, adică energia mea, care-l face să fie cuprins de cea mai bună dispoziţie faţă de mine. Dar nu va dura mult. Curând o să-mi mai ceară din acest alcool extras din simţurile mele, până la epuizarea mea completă. Bătând iarăşi cu piciorul în pământ, îl chem pe Oulou-Toion şi-mi înconjor adversarul. Străbat parţial efluviile sale vibratorii care mă îngheaţă. Recurg la un descântec. Mai multe viziuni mi se arată

în acelaşi timp. E foarte dureros pentru spiritul meu ce se dilată şi ameninţă să se împrăştie.

Mă trezesc din nou în hambar, zguduit de un râs feroce, infernal... Pornesc la drum cu acest râs plin de demonism. Toată forţa mea se pierde, în felul acesta, pe gură. Îmi ţin respiraţia şi blocat stomacul. Profit de o clipă când tensiunea scade şi fac apel la Spiritul Capului meu şi la Spiritul Nebuniei mele. Îi transmit acestuia din urmă povara râsului meu; el o să ştie să profite de asta.

O clipă de slăbiciune şi confuzie... Apoi, Spiritul Capului meu îmi arată un loc de trecere ce se cască în pământ, chiar în fundul abisului. E strâmt, dar totuşi de o lăţime suficientă ca să-mi pot strecura corpul pe acolo. E singura cale ce mi s-a oferit pentru a-mi da posibilitatea să-mi continui drumul. Ştiu că trebuie să mă strecor foarte repede, dacă nu , locul de trecere se va închide.

Numai că, în spatele meu, e Gardianul Locului şi pericolul pe care-l reprezintă el. Speră în înfrângerea mea şi aşteaptă ca să-mi smulgă toate energiile. Nu ştiu cum să mă descurc însă o stâncă îşi face apariţia de un deget, deopotrivă neagră şi luminoasă. Mi se arată o minusculă deschizătură.

Invoc Spiritul Năpârcei care să mă ajute să mă strecor prin gaură. Transformarea îmi cauzează destul rău. Intonez atunci un cântec compus din zumzete şi şuierături, de care mă folosesc ca să capăt o formă circulară şi ascuţită. Cum rezultatul întârzie să se producă, iau hotărârea să mă proiectez în planul astral al şarpelui şi să fac apel la Spiritul-Călăuză al năpârcei.

Mi se arată în funcţie de nivelul de conştiinţă şi de cunoştinţe pe care îl posed în legătură cu acest tip astral. Adică se arată sub aspectul unui trup de femeie acoperit cu o piele solzoasă. Capul e de năpârcă, emană un soi de fluid negricios şi vâscos ale cărui volute se adună ca şi când ar forma nişte semne.

Spiritul-Călăuză mă întreabă: „Ce vrei?” Îi spun problema mea şi-l implor să mă ajute să devin năpârcă. Mai întâi, rămâne mut. Apoi, la insistenţele mele, sfârşeşte prin a ceda, dar îmi

cere, în schimb, să-i jertfesc, la întoarcerea mea pe pământ, mai mulţi pui negri. Îi făgăduiesc.

Mă trezesc sub formă de năpârcă, başca, am un mic corn energetic pe cap. De îndată mă strecor prin gaură. Angoasă. Mă aflu în centrul unei imense depresiuni, înconjurată de munţi ale căror margini reprezintă uriaşe ridicături. Constat că mi-am luat forma astrală de om.

Din aceşti munţi pornesc la vale torente de lumină lichidă, atât de albă e apa, un alb de nesuportat. La umbra malurilor stau - mai mult le simt decât le văd - o mulţime de spirite antropomorfe.

Spiritul Capului meu mă sileşte să privesc la stânga. Acolo e un lac ce străluceşte ca o pânză de argint, dar luminozitatea lui e mai puţin intensă decât aceea ce se degajă din torente. Spiritele de pe margine sunt tot mai dese. Fac să crească influenţa lor acţionând asupra atmosferei locului. Aud lătrături de câine. Cu toate că în surdină, pătrund primejdios în mine.

Mă supun Spiritului Capului ce mă îndeamnă spre lac. În timp ce merg în direcţia respectivă, îmi spune să adun de pe maluri o „pietricică de fier". Nu oricare, ci pe aceea ce mi-e destinată. Într-adevăr, dintre sutele de pietricele presărate cât vezi cu ochii, sunt atras irezistibil de una din ele. Are formă ovală. O iau şi, imediat, ceva din mine trece în interiorul pietricelei. O strâng convulsiv în mâna stângă şi, după ce-am privit-o o clipă, proiectez în ea forţa mea psihică înainte de a o azvârli, ajutându-mă de strigăte şi de proiecţia mentală*.

Cade pe malul celălalt al lacului de la poalele unui munte pe unde curg ciudatele torente. Legătura ce mă uneşte îmi dă posibilitatea să acţionez asupra structurii sale astrale, putând astfel să o dilat după placul voinţei mele.

În curând se înalţă o stâncă mare care atrage, ca un magnet, toate spiritele răzbunătoare de pe malurile torentelor. Îmi frec

* Acest exerciţiu cere un antrenament îndelungat. E foarte greu de realizat şi e foarte dăunător pentru sistemul nervos.

coatele, fac să vibreze energiile mele şi mă avânt deasupra lacului locuit de o specie de şopârle a căror aviditate demonică bântuie la suprafaţa acestei ape ca argintul, aparent neutră.

După aceea, chem Spiritul uneia din păsările familiare de şapte ori. În timpul rostirii, trebuie să îndepărtez forţele posesive atrase de vibraţia mea. În sfârşit, Spiritul păsării se manifestă: o pasăre răpitoare. Mă urc pe spatele ei şi mă afund împreună cu dânsa într-o grotă adâncă.

Un vânt rece, încărcat de Spirite rele, mă învăluie. Pasărea de-abia înaintează. Unele din aceste Spirite se lipesc de pieptul meu, de spatele meu, de toate părţile trupului ca să absoarbă energiile.

Le îndepărtez accentuându-mi lumina interioară, acea lumină imaterială ce atrage forţele benefice. Dar nu e uşor. Trebuie să acţionez asupra structurii mele mentale şi s-o fac labilă, ca să regăsesc puterea simţului vizual. Corpul şi spiritul trebuie să-şi mobilizeze toate antenele suprasenzitive ca să capteze oglinda intensă în care se scaldă universul, să suprime orice graniţă ce separă această realitate dată de realitatea magică, pentru a deschide aşa-numitele „Porţi ale distanţei". Iată acţiunea de bază ce duce la puterile paragnomice.

Acum mă aflu pe o cornişă deasupra unui fel de canion în fundul căruia bolboroseşte un torent; ciudat e că acesta curge de-a-ndăratelea, escaladează o pantă considerabilă, sfidând deliberat toate legile hidraulicii. De-a lungul cursului, e acoperit de un nor de praf de apă ale cărui particole, câteodată, se reunesc ca să închipuie forme antropomorfe şi zoomorfe. Bolboroselile ce se aud din această masă de apă curgătoare sunt tot atâtea voci nefaste ce caută să mă atragă în vârtejul lor infernal.

Izbutesc să nu cedez puterii vampirice a acestor chemări. Atras de o forţă pe cât de brutală, pe atât de neaşteptată, alunec de-a lungul cornişei şi ajung la un pod ce uneşte cele două vârfuri ale defileului. E subţire ca o aţă şi trebuie neapărat să-l

trec. Înapoi nu mai pot da. E imposibil să rezist stării ce m-a cuprins.

Iarăşi, sunt pradă chemărilor spiritelor tenebrelor. Parcă sunt mii de Demoni ce se luptă cu disperare între ei. Câteodată, dominând acest tumult infernal, se aud plânsete al căror tragism îmi scade rezistenţa psihică.

Trebuie să acţionez repede dacă vreau să scap de fascinaţia torentului. Mă hotărăsc să traversez puntea subţiratică cerând sprijin arborelui meu familiar: smochinul. Dublul său vegetal, cu care-am încheiat un pact de alianţă, intră în mine, mă încarcă, prin osmoză, cu puterea sa.

Investit cu forţele sale, mă simt protejat mai bine împotriva forţelor întunecoase ce continuă să mă cheme. Ca să-mi exprim recunoştinţa, îi dedic un poem în care-mi pun toată vibraţia creatoare.

În timp ce înaintez, pe pod, o formă plină de găuri prin care circulă şuierăturile unui vânt de furtună se înalţă în faţa mea. E Spiritul Vântului nefast şi mă apăr de asalturile sale apelând la descântecul puterii. Se pare c-am reuşit, căci Spiritul se îndepărtează de mine şi suflă ceva mai încolo. Mai mult ca niciodată, îmi iau măsuri ca să nu fiu surprins, pentru că ştiu că dacă corpul meu astral e atras în torent, corpul meu fizic va suferi un accident din care nu-şi va mai reveni.

Fac apel şi la conştiinţele mele, determinându-le să formeze o entitate: conştiinţa exterioară şi cea interioară, conştiinţa de trezie, cea onirică, cea războinică, cea a emoţiei, a imaginaţiei, a ochiului ce vede înlăuntru şi afară. Din fiecare din aspectele lor, fac tot atâtea faţete protectoare pe care le opun agresiunilor influenţelor rătăcitoare.

Înaintez, slujindu-mă de braţe ca de un balansier. Îmi transform angoasa în dorinţa unei reuşite înverşunate.

Nu uit că, cu cât înaintez, cu atât voi fi mai asaltat de Spiritele nefaste. Unele sunt ale excarnaţilor de dată recentă şi de joasă speţă. Printre altele, se hrănesc cu efluviile psihice şi afective ale omului, dar şi cu tot ceea ce se găseşte în natură, sub

formă de corpuscule eterice: miros de carne prăjită, iz de stârv etc.

Aripi nevăzute, ce fâlfâie ca vălul, mă lovesc în mai multe rânduri. Mă clatin, oscilez, mi-e tot mai greu să ajung pe malul celălalt al abisului. La un moment dat, chiar mi-a trecut ideea să renunț la misiunea mea. Însă nu mai pot da înapoi. Ca să-mi revin, intonez *mantras*.

În sfârşit, pun piciorul pe malul celălalt; sunt foarte ostenit. Malul - un promontoriu ce se întâlneşte, într-o pantă lină, cu o uriaşă bucată de stâncă - e presărat cu pietricele rotunde înconjurate de o iarbă deasă, negricioasă, ce degajă o vibrație astrală nefastă. Simt că fiecare pietricică e un condensator de influențe dăunătoare. În jurul lor se înghesuie sau se împrăştie Spirite rătăcitoare cu vagi contururi umane. Au o înfățişare întunecată şi dezvoltă în mine o angoasă mocnită. Sunt Spiritele care, noaptea, ies la suprafața pământului, pătrund în visele oamenilor sub diverse forme şi le transmit tot felul de rele.

Cu toate că fac tot posibilul să le evit, mă asaltează de nenumărate ori ca nişte lipitori dornice de căldură vie; mi-e foarte greu să mă descotorosesc de ele.

Încerc să pătrund într-o trecătoare strâmtă, formată din stânci haotice, de o înălțime ciclopică. Unele din ele seamănă cu nişte animale fantastice. Parcă nişte uriaşi le-au pus acolo, într-o dezordine armonioasă.

Ceva pâclos, albicios, mi se pune brusc în cale. „Corpul" parcă e format din rotocoale de fum ce se rotesc în jurul lor, dar în sensuri diferite. Simțul mă previne că mă aflu în prezența Gardianului Trecătorii. Ca să mă lase să înaintez, trebuie de-acum încolo să-i ştiu numele, gradul ambiental şi spațiul astral de care aparține.

Apelez la Spiritul Capului ce se materializează sub forma unei mici păsări fluidice de culoare neagră. O trimit la Entitate. Eşec total! Se întoarce fără să fi aflat nimic de la el. E îngrozitor, căci dacă nu trec de această stavilă, am să fiu „absorbit" de blocul stâncos cel mai apropiat. Deja „s-a aprins", s-a însuflețit

şi s-a umplut de prezenţe, mai ales de capete de morţi. Forţele mele vitale sunt atrase tot mai mult spre el.

Îmi sporesc efectul de luminozitate astrală, astfel încât să-i rezist, apoi trimit Spiritul-Pasăre al Capului la Gardian, după ce-am somat-o să se întoarcă cu numele acestuia. Ataşată de fruntea mea printr-o legătură fluidică, o pun să zboare în jurul entităţii până ce intră în ambianţa acesteia. Repede, această ambianţă se transmite mie. Apoi, Spiritul-Pasăre se reîntoarce în mine. Simt o iluminare violentă ce mă lasă inconştient. Îmi revin destul de repede şi-mi dau seama că am captat o parte din puterea Gardianului. Cu toate că e infimă, această parte mă ajută considerabil. Într-un fel, sunt chiar el. Îi rostesc de şapte ori numele din care nu-i cunosc decât o parte. Gardianul care, între timp, şi-a schimbat forma ca să devină un ou nebulos cu o aură de un alb strălucitor, se îndepărtează de Trecătoare, iar eu mă eliberez de strânsoarea stâncii. Am ajuns dincolo.

O ploaie de flăcărui albe şi albastre ţâşnesc din întuneric, se reped către mine şi mă depăşesc. Sunt suflete rătăcitoare. Înaintez şi, în josul pantei, zăresc un lan de grâu deasupra căruia apasă ca un capac un cer negru, striat de filamente luminoase. Ceva mă îndeamnă să merg într-acolo. O fâşie de lumină de un albastru intens separă orizontul. Exercită asupra mea o fascinaţie puternică şi-mi devine destul de greu să mă eliberez din strânsoarea ei.

În vreme ce adun primele spice, aud nişte foşnete ciudate ce se transformă repede în şuşoteli. Ambianţa acestui câmp îmi deschide o stare de supraconştiinţă. O forţă deosebit de puternică, ţâşnită din pământ, intră şi apoi iese din corpul meu într-un nor de scântei. Fiecare părticică din spaţiu pare că e reşedinţa unui centru vital de unde se răspândeşte o putere incredibilă.

Simt percepţia simultană a diferitelor lumi ce se întretaie, se interferează, se adună, se multiplică sau se anulează, totul cu o viteză extraordinară. Sunt în jurul meu, hăt departe, undeva la capătul lanului de grâu, deasupra capului meu şi sub picioarele

mele, înlăuntrul oaselor mele, sunt pretutindeni, cu toate că sunt eu însumi.

E o impresie foarte greu de tălmăcit, căci mă văd, în acelaşi timp, foarte mare şi foarte mic. Câteodată, un spic de grâu îmi apare atât de uriaş, încât un bob mă poate strivi. Uneori simt cum domin lanul şi orizontul... orizont care refuză să-mi arate limitele.

Aceste senzaţii multiforme se domolesc puţin. Îmi vin în fire. În timp ce merg, fac să se mişte energii colorate. Forme fluidice iau naştere din spicele de grâu. Aceste forme au fost închipuite de „Imaginaţia Pământului" şi activate printr-un soi de foc venit din Cer. Ştiu că într-un timp mai mult sau mai puţin îndelungat, ele pot să locuiască trupuri cărnoase. Observ, printre altele, că în unele din ele trăiesc ca paraziţii forţe dăunătoare.

Asemenea imagini durează o clipă, apoi dispar. Văd atunci cum se aprind, la baza grâului, nenumărate bule albăstrui. Sunt reziduurile dotate cu conştiinţă ale morţilor de dată recentă.

Atunci, intervin la Spiritele nefaste în favoarea persoanei al cărei suflet ameninţă să părăsească trupul. Solicit intervenţia demonului răului şi-i amintesc jurământul ce mă leagă de el ca şi de ceilalţi demoni.

La început nu se întâmplă nimic. Apoi, un suflu trece pe la ochi. Durerea e atât de vie, încât închid pleoapele. O altă durere îmi străpunge ţeasta şi se adăposteşte în urechea stângă, devenită dintr-o dată surdă. Aici s-a ascuns un *abasy*. O clipă, rămân cufundat într-un întuneric compact, total.Totuşi, ştiu că n-am devenit orb. Îmi recapăt vederea, de îndată ce durerea a ieşit din ureche.

Mă trezesc într-o bucătărie veche, cu dimensiuni atât de vaste, încât pereţii se pierd în noapte. O bătrână, ale cărei cosiţe foarte lungi sunt filamente de carne cenuşii, însufleţite de o veşnică agitaţie, scormoneşte cu un polonic într-o oală neagră pe care-o ţine înclinată.

Îşi ţine capul plecat, dar îi văd chipul atât de clar, de parcă e în faţa mea. Simultaneitatea percepţiei mele mi-o arată sub mai

multe aspecte deodată: mare şi mică, mijlocie şi minusculă, plată şi în relief. Înfiorătoare vibraţii, în reţele de panglici fulgerătoare, îi delimitează conturul.

Dar cel mai mult mă impresionează ochii ei. Cenuşii şi goi, mărginiţi de un firişor subţire de sânge, ascund lucruri înspăimântătoare.

Ştiu că această bătrână, monstruoasă şi rea, e reprezentarea Demonului bolii ce torturează persoana pentru care vreau să obţin vindecare deplină. Această forţă nefastă absoarbe Astralul său folosindu-se de ventuze fluidice. În oală, văd o şopârlă înfiorătoare pe care bătrâna o tot împunge cu polonicul. Şopârla are o faţă omenească alungită. Spatele e acoperit de o crustă metalică. Dacă Bătrâna e reprezentarea Demonului Bolii, şopârla e chiar reprezentarea materializată a bolii.

Mi se adună în gură un scuipat plin de venin psihic. Îi măresc volumul, slujindu-mă de puterea mea de amplificare şi-l trimit în oală, ale cărei margini cu siguranţă sunt fierbinţi, de vreme ce scuipatul se evaporă proporţional cu volumul lui. Bătrâna se preface că nu-mi observă nici acum prezenţa. Mai întâi încerc s-o înduplec, apoi să mi-o fac aliat făgăduindu-i ofrande şi sacrificii. Osteneală zadarnică, deoarece nu-mi acordă nici o atenţie. În schimb, şopârla, înghiţită de salivă, se face tot mai mică.

Fac apel la Spiritul Apelor vii ca să mă ajute să le vin de hac şopârlei şi Bătrânei care, la auzul invocaţiei, ridică capul. Îi zăresc chipul ce exprimă o ură mortală, a cărei putere se resimte prin undele concentrice ce-i scapără din privire. Rosteşte o formulă ce are drept rezultat micşorarea dimensiunilor şi a volumului bătrânei ca şi acelea ale încăperii. Îmi încrucişez degetele potrivit ritului de descântec magic şi-l implor pe Spiritul Apelor vii să intervină. Deodată, un zgomot de cascadă dă năvală în bucătărie. Pulsiuni magnetice urcă din pământ şi mă pătrund. Vuietul apei creşte în timp ce Bătrâna năpusteşte asupra mea polonicul devenit brusc de mărimea unui stejar gros. Îl implor pe instructorul meu, şamanul negru, să-mi vină în ajutor,

în vreme ce o forță nemaipomenită mă proiectează către o grindă din tavan. Stau agățat acolo, iar polonicul țintit spre mine cade în gol.

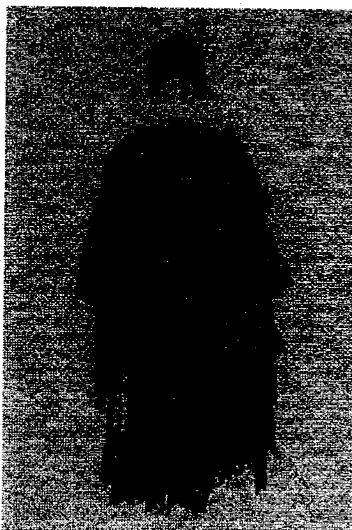
Apa pornită de Geniul Apelor vii inundă încăperea. O ia prin surprindere pe Bătrână, făcută una cu pământul, umple o oală în care de-abia se mai vede șopârla ce plutește o clipă, după care dispare pentru totdeauna. Prins într-un irezistibil vârtej, mă țin cu putere de grindă. Sub mine bolborosește acum apa furioasă ce urcă mereu. Intonez cântecul de întoarcere, făcând apel la Spiritele mele protectoare; în același timp, le enumăr una câte una puterile respective. Decorul se descompune sub ochii mei și mă cuprinde amețeala. Mă văd căzând în această mare de unde se aud bolboroselile.

Și apoi mă trezesc gâfâind și tremurând din toate mădularele, culcat pe jos, cu fața la pământ. Mi-am lovit fruntea de o piatră. Aud cum mi se vorbește, văd cum sunt înconjurat. Dar îmi trebuie ceva timp ca să-mi revin. În sfârșit, constat că sunt la vreo câteva zeci de metri de stână.

O țigară de foi puternică, un pahar de rom mă întăresc. Și una și cealaltă mă ajută să mă reintegrez mai bine lumii terestre.

A doua zi dimineață, îi fac o vizită persoanei pentru care am întreprins șamanizarea. E mai bine și într-o bună dispoziție. Habar n-având de experiența mea și neștiind nimic despre dimensiunea în care-am plonjat pentru ea, îmi declară că în ajun (tocmai la ceasul când am început șamanizarea), răul s-a acutizat cauzându-i suferințe insuportabile. După aceea s-a produs o ușurare sensibilă și a apucat-o somnul de îndată, căci se simțea obosită.

Din clipa aceea, vindecarea s-a accelerat, pe când medicina a condamnat-o iremediabil. Din noaptea aceea când m-am luptat cu forțele malefice e sănătoasă tun.

* ·Costum şamanic tungus, descoperit în 1887 de Joseph Martin (clişeu de J. Oster, col. *Musée de l'Homme*). Costumul şamanului reprezentând lumea, mai e numit şi „rochia păsărilor". Franjurile reprezintă fie şerpi, fie pene, fie drumurile parcurse sau pe care trebuie să meargă ca să ajungă în lumea spiritelor, fie ofrande... Costumul e foarte important pentru şaman; e ca o a doua fiinţă impregnată de forţe magice...

* Spatele aceluiaşi costum. Se observă clopoţelul ce atârnă în josul costumului, pe mijloc.

CONCLUZIE

Când trandafirul înflorește,
lumea întreagă înflorește...
Alric

În timpuri imemoriale, omul trăia într-o lume esențial magică, căci el însuși era magic. Nu numai că percepea corespondențele secrete din natură și din cosmos, ci avea capacitatea de a se dedubla după plac în mari spații oculte.

Hipersenzitiv, dotat cu o conștiință intuitivă remarcabilă, clarvăzătoare, legat prin sensibilitatea sa la marea forță cosmică, omul acela avea și puterea încarnării și a metamorfozei. Trăia într-o stare de fascinație continuă, căci avea, datorită structurii sale mentale specifice, acces la Natura profundă a lucrurilor. Dealtfel, structura lui psihică și afectivă era fundamental opusă celei a omului de astăzi, acesta fiind, mai ales, un „spirit pozitiv", ceea ce e egal cu zero în absolut. Intelectualizând totul, înainte de orice, teoretician, materialist, având un ascuțit simț critic, dacă e maestru în domeniul gândirii carteziene, în schimb, și-a pierdut facultățile Văzului și ale Mirosului.

Întemnițat într-o dimensiune dată, omul de astăzi nu se poate lipsi de garanții științifice, deoarece crede că în ele constă cheia puterii sale mentale. În plus, sistemul său referențial de gândire și analiză, rezultat al unei culturi de suprafață, pseudo-securizantă, îl îndepărtează de adevăratul simț psihic. Istoricitatea e drama lui și nu poate concepe că, dincolo de cercul strâmt al ideilor ce i-au fost inculcate, există Spații și Lumi diferite, populate cu ființe ce se mișcă după niște legi total opuse.

Aceste Lumi nu se pot dezvălui stadiului profan decât cu ajutorul Imaginației și nu pot fi percepute ocult decât prin intermediul unui simț inițial, astăzi foarte tocit, numit al șaselea simț. Numai cei care, prin natura lor, printr-un efort

nemaipomenit, au scăpat de uniformizarea sistematică a gândirii pot intra în contact cu aceste Lumi înspăimântătoare şi miraculoase, paralele sau interferând cu noi. Şamanul face parte dintre aceşti „privilegiaţi".

Însă aceste „privilegii", şamanul le-a obţinut, cum s-a putut citi de-a lungul acestui studiu, cu preţul unor căutări continue, întrecându-se mereu pe sine, abolindu-şi toate structurile stabilite şi, mai ales, datorită decompartimentării fenomenelor. Totul e în Tot, spune Tradiţia.

Stăpânirea acestor Energii trezite, dominarea Puterilor reclamă o vigilentă şi solidă rezistenţă, atât psihică cât şi mentală, din partea cercetătorului. E o luptă de fiecare clipă, fără garanţii de izbândă, o luptă ce te îmbogăţeşte şi-ţi aduce un solid echilibru mental.

Acest simţ magic mai poate fi întâlnit şi în ziua de azi, dar într-un mod alterat, la anumite populaţii aşa-zis „primitive", a căror concepţie despre Univers şi despre Forţele ce-l populează e considerată pură superstiţie. Întreaga lor cosmogonie, bazată pe experienţă, deci pe adevărata realitate, intensă, pătrunzătoare, provine din percepţie şi din cunoaşterea Lumilor sensibile la care au avut şi mai au încă acces. Toată această ştiinţă a sufletului, a mediului energetic, această ştiinţă magică ce vine din zonele invizibile, e astăzi ridicată la rang de mituri, credinţe, simboluri, fabulaţii, folclor, halucinaţii, chiar deliruri organizate şi compensatorii. Însă această pretinsă superstiţie, de care sunt acuzaţi cei de altădată şi care n-are nimic a face cu superstiţia datorată manipulărilor angoaselor prin sisteme religioase stabilite, nu e decât cunoaşterea Forţelor sensibile ce-l înconjoară pe om. Senzitivitatea suprasensibilă a Strămoşilor şi a primitivilor n-are nimic a face cu senzorialitatea abstractă a omului de astăzi ale cărui facultăţi de văz şi miros sunt ciuntite.

Spre uşurarea acestuia, trebuie să spunem că tocmai din cauză că se teme să nu fie acuzat de credulitate, obscurantism, s-a detaşat puţin câte puţin de adevăratele sale izvoare, negând şi supunând deriziunii facultăţile sale interioare, îndoindu-se de tot

şi, mai ales, de sine, denaturându-şi sistematic percepţia sa asupra lucrurilor, nemaiîncrezându-se decât în instrumentul fragil şi din ce în ce mai puţin pur care e trupul lui. De aici, rezultă o recrudescenţă a nevrozelor şi a altor tulburări şi maladii mentale, ce n-au nimic iniţiatic şi nu duc decât la dramă.

E uşor să conchizi că ochii nu văd, că urechile nu aud decât ceea ce le-a fost dat să vadă şi să audă... Dar oare ne-am gândit vreodată că, dincolo de aceşti ochi şi urechi de carne, există ochii şi urechile Spiritului care au, printre alte puteri, pe acelea de a privi, de a asculta lumea viselor, cu o acuitate necunoscută în lumea cotidiană?

Persecuţiile religioase care au avut loc de-a lungul secolelor au fost pentru mulţi socotite ca atare, cu rolul de a suscita cea mai măruntă emoţie umană, cele mai mici frământări sufleteşti, întorcându-l pe om, prin teroare şi tortură, de la adevărata sa natură, smulgându-i pentru totdeauna posibilitatea de a se realiza pe tărâmul pământesc, trecător şi iluzoriu.

Descoperirea psihanalizei, a sistemelor pozitiviste şi materialiste a dat omului lovitura de graţie atacând cu formule culpabilizante toate posibilităţile sale spirituale, ridicândorice putere perceptivă, orice facultate de a vedea şi conversa cu alte tărâmuri la rangul deviaţiei mentale. Orice percepţie e catalogată sistematic drept halucinaţie. Or, noi nu credem în *realitatea iluzorie* a halucinaţiei căci, după cum spune dr. B. Vivaner, ce s-a aplecat îndelung asupra acestei probleme: „Nu există percepţie fără obiect"*.

Halucinaţiile sau viziunile nu sunt decât percepţii imediate, urmând unei stări date, alte lumi existând realmente, după legi proprii. Nimic a face cu proiecţiile spiritului, cu toate că acesta serveşte de receptor şi emiţător de forţe cosmice. Spiritul are facultatea de a crea după plac, în spaţiu, în afara timpului, o realitate mai adevărată, mai puternică decât realitatea lumii

* Dr. B. Vivaner - *Nu există halucinaţii*, Imp. Yvert şi Cie, Amiens, 1955

noastre materiale. Pentru asta, trebuie să fie deschis şi în armonie cu psihicul universal.

Modul cum sunt judecate, explicate, catalogate, recuperate experienţele magice ale lumilor paralele văzute de Strămoşi şi de primitivi, dovedeşte o formă de discriminare şi de rasism culturale. Oare am căutat să înţelegem numai din ce cauză un copac are dorinţa de a creşte? De ce visăm? De ce ne aflăm într-un trup carnal pentru un timp dat? De ce existăm şi pentru care motive? De ce murim? Sunt tot atâtea întrebări la care ştiinţa experimentală magică ştie să răspundă.

Ne-am întrebat de ce Strămoşii şi-au dat atâta osteneală ca să exprime cosmogonii, toate identice în punctul lor de plecare? Din simbolism? Simbolismul, în ciuda bogăţiei sale intrinseci, rămâne o încercare de apropiere de cunoaştere, dar nu e cunoaştere; aceasta e fără sfârşit. Acest simbolism n-a devenit decât compromisul aşa-numiţilor oameni de ştiinţă şi medici ai spiritului ce se slujesc de el doar pentru a încerca să explice şi să pună sub reguli lumi pe care le cred imaginare fiindcă nu-şi dau seama de existenţa lor.

Odinioară, Omul Vechilor Rase, de care vorbesc teosofii, ştia să-şi unească simţurile cu ale animalului, căruia ar trebui să-i cerem lecţii, fie numai în legătură cu planul instinctului şi al percepţiei. Acest om s-a slujit de ritul totemic care i-a permis să sacralizeze şi să fixeze această legătură. Acest rit se făcea prin impregnare psihică şi astrală, rezultând un formidabil schimb de fluide şi forţe. Amintirea îndepărtată a acestor schimburi se regăseşte, printre altele, în picturile preistorice şi în arta egiptenilor care aveau puterea de a acţiona asupra esenţei spirituale a materiei şi fiinţelor. Totul avea o dublă existenţă.

Dealtfel, aceste corespondenţe magice, realizate cu divinităţile, animalul, vegetalul, mineralul şi toate elementele, au fost retranscrise, sub forme mai mult sau mai puţin amplificate, în acele preţioase arhive universale pe care greşit le numim legende. Când se povesteşte, de pildă, că individul cutare avea puterea transformării psihice, e pentru că, aidoma şamanilor,

acesta îşi putea acţiona şi modifica cu gândul structura biologică sau astrală. Cel ce se transforma în animal nu lua chiar înfăţişarea acestuia, ci se „îmbrăca" cu vibraţiile, fluidul, ambianţa lui, legându-se de Spiritul de Grup ce conducea animalul.

Dacă şamanul ştie să se unească cu dublul său vegetal, e pentru că a învăţat să participe la psihicul pământului din care a crescut copacul. La fel e şi cu mineralul... Dacă se cunoaşte esenţa lucrurilor şi a fiinţelor, dar şi Entităţile ce le comandă, e posibil să acţionezi asupra lor şi chiar să te investeşti de puterile lor. Asta face şi şamanul, majoritatea timpului în scopuri umanitare. Mai trebuie să se slujească de Imaginaţia sa - pe care nu trebuie s-o confundăm cu închipuirile ce nu sunt decât jocuri ale spiritului - dar de acea Imaginaţie ce vine din Marea Imaginaţie imaginativă, aceea care creează şi recreează fără încetare universul în care evoluăm, captivi şi vulnerabili.

Ascunderea în creier, de-a lungul vârstelor, a epifizei (sau glanda pineală) numită şi „al treilea ochi", a îndepărtat omul de facultatea sa de a vedea dincolo de aparenţe, căci acest ochi magic, încărcat de sevă psihică, îi permitea să aibă viziunea imediată a lumilor oculte.

Astfel, această glandă, prin moalele capului copilului mic, îşi manifestă încă efluenţa. Crescând, copilul rămâne impregnat de contactele cu psihicul universal a cărui închipuire îi serveşte drept vehicol conducător. Trăieşte într-o lume amplificată, străbătută de curente şi forţe unde nimic nu s-a fixat, lume ce-i va determina apoi structura senzorială.

Aşa e şi cu şira spinării ce a fost, la început, vehicol pentru măduva spirituală şi de care se foloseşte magia tantrică. Această măduvă capta curenţii telurici şi cosmici. Egiptenii i-au consacrat importante rituri de fixaţie.

A şti să te fixezi în Axa direcţională a Marii Forţe imaginative, iată principalul scop al omului ce vrea să devină şaman. Aceste puteri* le are cel ce ştie să se situeze pe această linie de energie, printr-o continuă reînnoire a sa şi prin harul specific.

Însă aceste puteri nu-i aparţin. Nu-i sunt decât împrumutate şi ele depind, în parte, de inima omului ce le va folosi. Dacă are o „inimă dublă”**, puterile sunt nefaste, fapt ce-l va ţine deoparte de accesul la cunoaştere. Adevăratul *om magic* e, înainte de toate, un *om plin de căldură.*

Datorită disponibilităţii sale psihice, şamanul se pune de acord cu Marele Ritm universal. Îi descifrează în parte miraculoasele şi nenumăratele mesaje. Toate Energiile găsesc în el un centru de concordanţă, Energii pe care le va exprima şi transmite în radiaţii benefice, puse în slujba comunităţii sale.

Receptacol senzitiv, purtător de cuvânt al Spiritelor ce-l străbat, călăuzitor al sufletelor, medic, interpret al viselor, poet, muzician, făuritor, actor, şamanul ştie că această viaţă terestră nu e decât proiecţia obscură a adevăratei vieţi ce se găseşte la fel de bine în microcosmos ca şi în macrocosmos, a vieţii pe care n-o vedem, dar a cărei fulgerătoare prezenţă majoritatea oamenilor au presimţit-o, cel puţin o dată de-a lungul existenţei lor.

Dar ce s-a întâmplat cu şamanul şi cu înalta lui ştiinţă despre suflet - şamanismul? Din păcate, trebuie să spunem că majoritatea acestor valori practic a dispărut, fie că au fost distruse în unele regiuni, fie că au fost desconsiderate în altă parte. Constrâns la o existenţă ce n-are nimic a face cu Eul real, viziunea sa despre lume l-a inclus în rândul iluminaţilor. În plus, arta lui e asimilată unui fel de folclor înduioşător şi inofensiv de către cei pentru care viaţa nu e decât un marş îndelungat, fără rezonanţă nici lumină, pe poteci umblate, itinerarii asemănătoare cu cele străbătute de mediocritate.

* Aici, cuvântul „putere” trebuie să fie luat în sensul său literal, adică „capacitate de a acţiona”.

** Înţelegem prin „inimă dublă” semnul duplicităţii şi al dorinţei de a înfăptui răul.

POSTFAȚĂ

Poate rândurile acestei postfețe n-ar fi văzut niciodată lumina tiparului dacă n-am fi fost „provocați" de concluzia plină de scepticism a autorului: în zilele noastre, șamanismul și șamanii, dacă nu au dispărut, sunt „îngropați" definitiv în folclor, în legendă, nu reprezintă decât elemente dintr-un scenariu mitic pe care opinia publică obedientă gândirii carteziene îl consideră ca atare. Nimic mai fals! A fi atât de tranșanți într-o chestiune ce a încetat să mai fie obiectul disputelor principiale înseamnă a ignora realitatea. Problema nu e de a stabili dacă există sau nu asemenea fenomene supranaturale - ale căror *semne* ni se arată la tot pasul - ci de a le cântări partea de mister. Li s-au consacrat pagini întregi, studii amănunțite, au fost inventariate, catalogate, dar... manifestările ca atare, cu toată concretețea lor, rămân învăluite în mister.

S-a spus că demult, *ab origine*, omul primitiv ar fi fost înzestrat cu simțuri ce îi dădeau posibilitatea să intre în contact cu planul cosmic. Trăind la unison cu Natura, într-un timp... atemporal, funcția sa inițială era aceea de punte de legătură între trecut și viitor, între Cer și Pământ. Cu timpul, datorită progresului științific și tehnologic, a evoluției mentale, a dependenței de un timp istoric și de nenumăratele facilități acordate de obiectele artificiale pe care el le-a creat, omul s-a îndepărtat de la acea componentă a spiritualității originare, desăvârșite, esențializate, a „uitat" corespondența naturală, limitându-și trăirile și capacitatea, reducându-le la un domeniu strict. *Homo contemplativus*, cel ce trăia în armonie cu Natura și Universul, cu Marele Ritm Cosmic, adept al unei cunoașteri prelogice, de tip intuitiv, a devenit, treptat, un spirit pozitiv, refractar la orice manifestare a suprasensibilului.

Dacă în vremurile inițiale, asemenea supraoameni constituiau majoritatea, în secolul nostru, ei formează o

minoritate căreia i s-a şi pus rapid eticheta: *oameni cu capacităţi extrasenzoriale, ieşite din comun, paranormale.* Şamanii din ţinuturile îndepărtate nu sunt decât asemenea *vizionari, clarvăzători, bioenergeticieni* ce se pun în slujba comunităţii vindecând-o sau tălmăcindu-i mesajele Lumii de Dincolo. De fapt, rolul lor e mai complex. După cum scria Mircea Eliade (*Istoria credinţelor şi ideilor religioase*, vol. III):„Şamanul este teolog şi demonolog, specialist al extazului şi vindecător, auxiliar al expediţiilor de vânătoare, protector al comunităţii şi al turmelor, psihopomp şi, în anumite societăţi, erudit şi poet[...]. Toate puterile şamanului depind de încercările lui şi de cunoştinţele sale de ordin „spiritual".

Scufundarea în transa extatică, iniţierea într-o practică magico-religioasă misterioasă prin recursul la anumite Spirite superioare, toate acestea ţin de *mediumnitate*, de acea componentă a spiritualităţii originare, de acea forţă energetică neperisabilă, purtătoare de influxuri pozitive şi negative (magia albă sau magia neagră). Şamanul nu e nici vrăjitor, nici preot (de vreme ce şamanismul nu e o religie!), ci un fel de mag, un individ cu capacităţi extrasenzoriale şi o conştiinţă intuitivă remarcabile. Posedând darul telepatiei, al clarviziunii, el e un psiholog în cel mai înalt grad, cu o stabilitate psihică de invidiat. Şamanul, prin atingerea acelui echilibru psihic, prin dominarea simţurilor, prin trăirea într-un timp nu istoric, ci cosmic, independent de voinţa omului, prin deschiderea întru Spirit şi armonia cu Energia superioară, pare că a depăşit limitele Umanului. Şamanismul nu este altceva decât „ştiinţa naturii şi a sufletului, mai evoluată, mai profundă decât psihanaliza". E o realitate şi nu un element dintr-un scenariu mitic. Singurul punct de contact cu literatura e manifestarea acestor însuşiri într-o formă dramatică transformată în *spectacol*. Însă efectele şedinţei şamanice transcend mitul.

Şamanii nu au dispărut cu totul, cum ne îndeamnă să credem Mario Mercier, autorul ce-a trăit o asemenea experienţă magică. Numai că, în zilele noastre, ei se numesc *bioenergeticieni,*

profeți, clarvăzători. Toți aceștia se înscriu într-un circuit energetic subtil, prezent la scara Universului și în structura corpului material, căruia îi exploatează la maximum potențele.

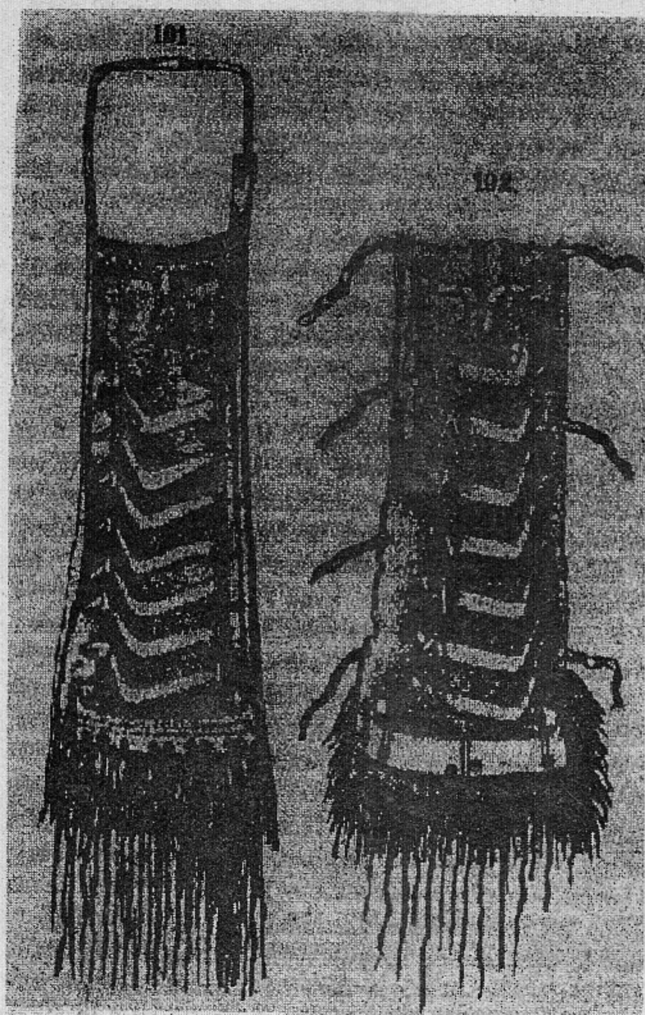
N-am putea încheia mai bine acest cuvânt la ediția în limba română a unei cărți ce-a făcut vogă în Occident decât cu convingerea celebrului Rudolf Steiner cum că epoca actuală corespunde nevoii de reîntoarcere a omului la misterele lumii supra-sensibile: „În cursul celei de-a cincea perioade, cunoștințele cu privire la lumile supra-sensibile se vor răspândi în conștiința umană; și când a șasea perioadă va începe, omenirea va fi redobândit, într-un stadiu superior, știința pe care a posedat-o într-o epocă anterioară, grație unui gen de clarviziune nebuloasă." (*Știința ocultă*)

Mioara Adina Avram

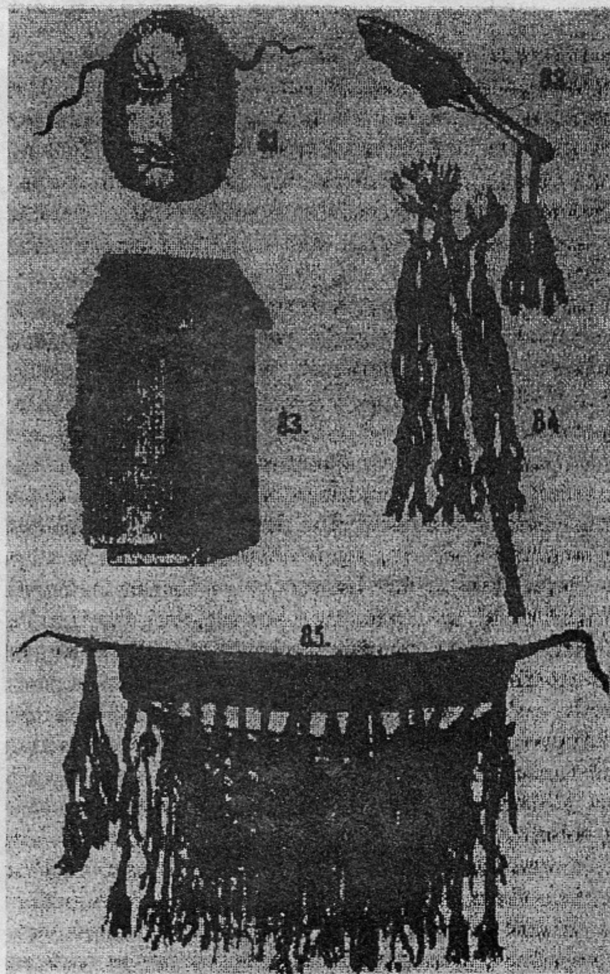

•O şamană tungusă văzută din spate şi din faţă. Se lasă străpunsă de o săgeată pentru a-şi arăta puterea, căci anumiţi şamani au puterea de a-şi stăpâni total trupul, putând, deci, să se străpungă sau să-şi facă răni fără să lase urme (col. *Musée de l'Homme*).

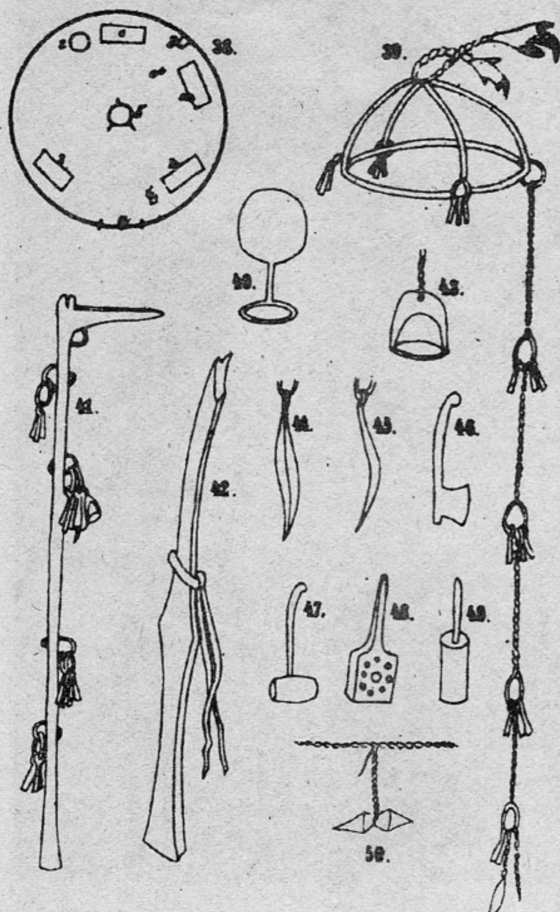

* Două pieptare de şaman tungus (col. *Musée de l'Homme*). Pe cel din stânga, sus, se poate vedea o oglinjoară magică, înconjurată de fiecare parte de spirite alegătoare. Discurile metalice marchează sânii, unul îndreptat către interior, celălalt către exterior. Pe pieptar mai sunt dispuse o serie de păsări migratoare cu gâturi lungi, dintre care prima are două capete.

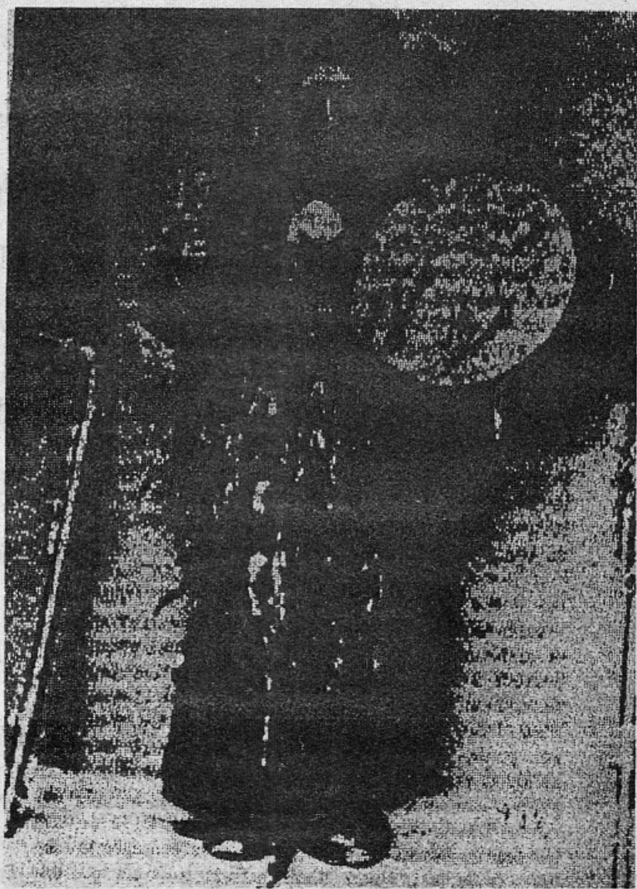

*

81:mască de şaman (tătar cirnevie)
82:lopăţică slujind la bătutul tobei
83:cutie în care se pune ongonul uszten (spirit protector)
84:ongon urjanxai care se pune pe prag în cinstea lui Oran-Telegei
85: ongon urjanxai Eren care se agaţă de un copac în timpul unei şedinţe şamanice (col. *Musée de l'Homme*).

* 38: planul iurtei unui şaman; 39: acoperământul şamanului buriat; 40: toba ghicitorului chinez; 41: baştonul din fier al şamanului buriat; 42: bastonul din lemn al şamanului buriat; 43-45: obiecte metalice de pe bastonul 41; 46-49: obiecte metalice şi din lemn de pe frânghie; 50: fragment din frânghie (col. *Musée de l'Homme*).

* Şaman buriat mascat. În spatele lui se află „bastoanele cabaline". Printr-o consacrare ritualică, şamanul încorporează în aceste bastoane Spiritul calului ce-i va servi de animal în celelalte lumi. Aceste bastoane pot să „cheme" şi spiritele favorabile şi să verifice anumite boli (abcese, etc.) (clişeu de Tumanov, *Musée de l'Homme*).

BIBLIOGRAFIE

•Gilbert Aage - *Medicii eschimoşilor*, Editions de la Paix, Bruxelles

•Kaj Birket-Smith - *Obiceiuri şi cutume ale eschimoşilor*, Payot

•W. I. Bogoras - *Povestiri ciuce*, Sankt-Petersburg, 1900

•Serge Bramly - *Pământ wakan*, Robert Laffont, 1974

•Czaplicka - *Siberia aborigenă*, Oxford, 1914

•Laurence Delaby - *Despre bastoanele cabaline de la Musée de l'Homme*, extras din revista „Objets et Monde", 1969

•Harold Driver - *Indienii din America de Nord*, University of Chicago, 1961

•Philip Drucker - *Indienii de pe coasta de nord-vest* , American Museum Science Edition, 1963

•Mircea Eliade - *Şamanismul şi tehnicile arhaice ale extazului*, Payot, 1951/1970

•Peter Farb - *Indienii*, Seuil, *1968*

•Hugo Harva - *Reprezentările religioase ale populaţiilor altaice*, Gallimard, 1969

•W. Jochelson - *Iukaghirii şi tunguşii iukaghirizaţi*, New York, 1910/1926

•Karjalainen - *Die Religion der Jugra-Volker*, Helsinki, 1927

•G. V. Knesofontov - *Legendy i rasskazy o Schamanach*, Moscova, 1930

•T. Lehtisalo - *Memorii din Jurnalul Societăţii fino-ugrice*, Helsinki, 1927

•Ivar Lissnar - *Dumnezeu era deja acolo!*, Robert Laffont, 1965

•Evelyne Lot-Falck şi Regis Boyer - *Religiile din Europa de Nord,* Fayard-Denoël, 1974

•Ernesto de Martino - *Lumea magică,* Marabout Université, 1971

•Marianne Monestier - *Împreună cu regii din Nord,* La Table Ronde, 1953

•A. Ohlmarks - *Studium zum Problems des Shamanismus Lund,* Copenhaga, 1930

•A. Popov- *Yakutskii Fol'klor,* Leningrad, 1936

•Knut Rasmussen - *Cultura intelectuală a iglulicilor eschimoşi,* raport la a cincea expediţie Thule, 1921-1924, Copenhaga, 1929

•M. Shirokogorov - *Complexul psihomental la tunguşi,* Londra, Kejan, French, Trubner and Co, 1935

•Sieroszweski - *Jakuty,* Sankt-Petersburg, 1896; *Şamanismul în credinţele iakuţilor,* Rev. „Istoria religiilor", 1902

•W. Thalbitzer - „Eschimos", Buletinul Biroului american de etnologie, Washington, 1911

•Paul-Emile Victor - *Banchiza boreală,* Bernard Grasset

•Dr. B. Vivaner - *Halucinaţiile nu există,* imp. Yvert şi Cie, Amiens, 1955

•Colin Wilson, *Ocultul,* J'ai lu, *1971*

CUPRINS